

ศาสนศึกษา (4)

อิสลาม

วิถีแห่งชีวิต

มัสลิน มาทะมะ
มรรณานิธ

อิสลาม

วิถีแห่งชีวิต

มัสลิน มาทะมะ

มรรณานิธ

สา ส น ส น ต ศ ก ษ า (4)

อิสลาม...วิถีแห่งชีวิต

บรรณาธิการ
มัสลิน มาหะมะ

พิมพ์ครั้งที่ 2
พฤษภาคม 2552
จำนวน เล่ม

จัดพิมพ์โดย

สถาบันวิจัยระบบสุขภาพภาคใต้ (สวรส.ภาคใต้)

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ www.southhsri.psu.ac.th

สนับสนุนงบประมาณ

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) www.nhso.go.th

ออกแบบ/จัดพิมพ์

โพ-บาร์ด. 280/2 หมู่ 6 ถ.ปทุมกันท์-เขากลอย

ต.ทุ่งใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

โทร./แฟกซ์ 0-7455-1133, 089-6595338

หนังสือเล่มนี้มีถ้อยคำที่คัดมาจากอัลกุรอาน
กรุณาจัดเก็บ ณ สถานที่อันเหมาะสม

คำนำ

الحمد لله الذي بنعمته تتم الصالحات

หนังสือเล่มนี้ เป็นการสรุปย่อจากหนังสืออิสลามวิถีแห่งชีวิต เพื่อให้ผู้อ่านได้ศึกษาและทำความเข้าใจง่ายขึ้น

ผู้เขียนขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะดีๆ เพื่อการปรับปรุงเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ โดยเฉพาะ ผศ.ดร.พงศ์เทพ สุธีรวัณ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยระบบสุขภาพภาคใต้ (สวรส.ภาคใต้) มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์และอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งให้ความกรุณาเขียนบทความ ในหนังสือเล่มนี้

ขออ้อลลอฮฺทรงตอบรับคุณงามความดี และทรงประทานการชี้นำแก่ทุกฝ่ายในการเป็นธงนำใฝ่สันติสู่สังคมสันติภาพอันยั่งยืน

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه أجمعین

มัสลัน มาหะมะ

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทที่ 1 มโนทัศน์อิสลาม	4
1.1 ความรู้ตามทัศนะอัลกุรอาน	5
1.2 อิสลาม คือคุณค่าและอารยธรรมอันสูงส่งของมนุษยชาติ	11
1.3 ชีวิตประวัติของนบีมุฮัมมัด ﷺ คือแบบอย่างการมี ปฏิสัมพันธ์ที่งดงามสำหรับสังคมมนุษย์	17
บทที่ 2 แก่นแกนของอิสลาม	22
2.1 หลักการศรัทธาในอิสลาม	23
2.2 หลักศาสนบัญญัติ	30
2.3 หลักการคุณธรรมและจริยธรรม (อิหฺซาน) และผลต่อ วิถีชีวิต	36
บทที่ 3 โครงสร้างและองค์ประกอบของอิสลาม	39
3.1 อิสลามกับกระบวนการสันติภาพ	40
3.2 อิสลามกับระบบการเมืองการปกครอง	45
3.3 อิสลามกับระบบการศึกษา	51
3.4 อิสลามกับระบบเศรษฐกิจ	57
3.5 อิสลามกับสถาบันครอบครัว	61
3.6 อิสลามกับงานสาธารณกุศล	69
3.7 สิทธิมนุษยชนในอิสลาม	76
3.8 อิสลามกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	88
3.9 บทบาทสตรีต่อการรังสรรค์สังคมสันติภาพ	94
บทที่ 4 ปัจจัยเกื้อหนุนและภูมิคุ้มอิสลาม	98
4.1 อุฮฺาดในอิสลาม	99
4.2 หลักการเชิญชวนทำความดีและห้ามปรามความชั่ว	105
4.3 บทลงโทษในอิสลาม	109
บทที่ 5 เจตนารมณ์พื้นฐาน 5 ประการในอิสลาม	119
5.1 การพิทักษ์รักษาศาสนา	120
5.2 การพิทักษ์รักษาชีวิต	123
5.3 การพิทักษ์รักษาสติปัญญา	125
5.4 การพิทักษ์รักษาวางศ์ตระกูล	128
5.5 การพิทักษ์รักษาทรัพย์สิน	129
สรุปท้ายเล่ม	131

บทที่ 1

โมโนทัศน์อิสลาม

ความนำ

เนื้อหาสำคัญในบทแรกนี้จะพูดถึงมโนทัศน์อิสลามที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นรากฐานแห่งสันติภาพนอกจากนี้ยังกล่าวถึงบทบาทของอิสลามต่อการสร้างอารยธรรมของมนุษย์ การประกาศในอัลกุรอานอย่างชัดเจนว่าไม่มีการบังคับในการนับถือศาสนา และต้นแบบการใช้ชีวิตของนบีมุฮัมมัด ﷺ ในสังคมพหุวัฒนธรรมโดยยึดหลักสันติวิธีและสันติภาพ

1.1 ความรู้ตามทัศนะอัลกุรอาน

บทนำ

ตามทัศนะอัลกุรอาน ความรู้และอิสลามนั้นเป็นสิ่งเดียวกันที่ไม่สามารถแยกออกจากกัน ความรู้และอิสลามคือสัจธรรมของศาสตร์แห่งการดำเนินชีวิตที่มีมานับตั้งแต่ปฐมคำสอนจนถึงคำสอนสุดท้ายของอิสลาม และจะคงเป็นเช่นนี้ตลอดไป ดังเห็นได้จากโครงการแรกที่ถูกประทานลงมาคือโครงการที่มีความหมายว่า “จงอ่านเถิด” เพราะการอ่านถือเป็นปัจจัยหลักของการศึกษาและการเรียนรู้ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ความว่า

“1) จงอ่านเถิด (ไอ้หมัหมัด) ด้วยพระนามแห่งพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าผู้ทรงบังเกิด 2) ผู้ทรงบังเกิดมนุษย์จากก้อนเลือด 3) จงอ่านเถิด และพระเจ้าของเจ้านั้นทรงกรุณยยิ่ง 4) ผู้ทรงสอนการใช้ปากกา 5) ผู้ทรงสอนมนุษย์ในสิ่งที่เขาไม่รู้” (อัลกุรอาน 96 : 1-5)

จากปฐมโองการนี้ ทำให้เราทราบว่าอิสลามให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งการอ่าน ณ ที่นี้ไม่ได้หมายถึงการอ่านที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพียงอย่างเดียวแต่ยังครอบคลุมการอ่านสรรพสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างขึ้น ทั้งที่สามารถมองเห็นด้วยสายตา ดังเช่นท้องฟ้า แผ่นดิน ภูเขา ทะเล ดวงดาวรวมถึงกลางวันและกลางคืน ตลอดจนสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ เช่นความรู้ลึกลับนึกคิดของผู้คน ทัศนคติ มนุษย์ทุกคนต้องอ่านแม้กระทั่งตัวเองและสังคมรอบข้างเพื่อค้นหา จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค ทั้งนี้เพื่อจะได้ปรับปรุงพัฒนา และนำเป็นบทเรียนทั้งต่อตนเองและอนุชนรุ่นหลังต่อไป

นัยสำคัญของคำสั่งใช้ในปฐมอายะฮ์นี้ สรุปได้ดังนี้คือ

1. รูปแบบหรือวิธีการอ่าน

อิสลามสอนว่า เพื่อให้การอ่านเกิดประโยชน์และมีความสริมงคล (เพราะกะฮฺ) มนุษย์ต้องอ่านสิ่งที่เป็นคำบัญชาจากอัลลอฮฺ ﷻ และอ่านด้วยพระนามแห่งพระองค์เท่านั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การอ่านของมนุษย์จะต้องไม่ออกจากกรอบที่เป็นคำสอนของอัลลอฮฺ ﷻ และต้องมีความบริสุทธิ์เพื่ออัลลอฮฺ ﷻ เท่านั้น การอ่านในลักษณะเช่นนี้เท่านั้น จะทำให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้สัจธรรมและความถูกต้อง การอ่านที่ปราศจากการกล่าวถึงและการรำลึกถึงพระนามแห่งอัลลอฮฺ ﷻ นั้น นอกจากไม่สามารถเข้าใจแก่นแกนแห่งศาสตร์ที่เป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตในโลกนี้แล้ว ยังไม่อาจเข้าถึงแนวทางการแสวงหาความสุขในโลก (อาคิเราะฮฺ) ได้อีกด้วย

2. เนื้อหาความรู้ที่อ่าน

ประการแรกที่มนุษย์จะต้องอ่านและเรียนรู้คือ **“อัลลอฮฺผู้ทรงเป็นพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ผู้ทรงบังเกิดเจ้า”** เพราะประเด็นผู้บังเกิดมนุษย์หรือผู้สร้างโลกและทุกสรรพสิ่งในโลกนี้ เป็นคำถามแรกที่เกิดจากสามัญสำนึกของความเป็นมนุษย์ทุกคนซึ่งต้องการคำตอบอันชัดเจน และเป็นจริง ตลอดจนมีการอ้างอิงตามหลักวิชาการที่เที่ยงตรง คำถามว่า “ใครเป็นผู้บังเกิดมนุษย์ และใครคือผู้สร้างโลกและทุกสรรพสิ่งในโลกนี้” คำตอบก็คือ **“อัลลอฮฺ ﷻ”** ซึ่งเป็น **“พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า”** ที่ทรงบังเกิดเจ้าและทรงสร้างโลกและทุกสรรพสิ่งในโลกนี้

อัลลอฮฺ ﷻ ทรงประกาศว่าพระองค์คือพระเจ้าผู้ทรงบังเกิดมาเป็นเวลา 1,400 กว่าปีผ่านอัลกุรอานและพันๆ ศตวรรษผ่านคัมภีร์ต่างๆ ที่ทรงประทานแก่ศาสนทูตยุคก่อน ในขณะที่ยังไม่มีผู้ใด - นับตั้งแต่การกำเนิดโลกนี้จวบจนปัจจุบันและอนาคต - หาญประกาศว่าเขาคือผู้บังเกิดมนุษย์และเป็นผู้สร้างโลกนี้ ซึ่งหมายความว่าสิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า **“พระองค์คือผู้ทรงบังเกิด”** เป็นแก่นแท้ที่เป็นความจริง ที่ไม่เคยมีการคัดค้านจากผู้ใด - มนุษย์หรืออมมนุษย์ - นับแต่อดีตกาลจวบจนกระทั่งปัจจุบัน และจะเป็นอยู่เช่นนั้นจนกระทั่งวันสิ้นโลก

เมื่อใดที่มนุษย์ ทราบคำตอบว่าใครเป็นผู้บังเกิดเขาและใครเป็นผู้สร้างโลกและทุกสรรพสิ่งในโลกนี้อย่างถูกต้องและตั้งอยู่บนหลักวิชาความรู้ที่เที่ยงแท้แล้ว จะส่งผลให้คำตอบในประเด็นปัญหาต่างๆ ที่ตามมาอันมากมาย ก็ถูกต้องและเที่ยงตรงตามหลักวิชาการนั้นด้วย

“อัลลอฮ์คือผู้ทรงบังเกิดมนุษย์จากก้อนเลือด” โองการนี้มีประเด็นสำคัญอยู่ 2 ประเด็น คือ

1. ในโองการนี้อัลลอฮ์ได้เจาะจงว่าพระองค์ **“ทรงบังเกิดมนุษย์”** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบคำถามว่า ใครคือผู้สร้างมนุษย์ เพราะโดยทั่วไปมนุษย์ส่วนใหญ่โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ไม่รู้ว่าอัลลอฮ์ คือผู้ทรงบังเกิดมนุษย์ไม่รู้ว่าพระองค์คือผู้บริหารจัดการและดูแลชีวิตของเขามนุษย์ส่วนมากต่างหลงทางไปกับกระแสโลกที่ปฏิเสธพระเจ้า มีดบอดและไร้ปัญญาที่จะตอบคำถามที่เป็นสามัญสำนึกของความเป็นมนุษย์ทั่วไป

2. อัลลอฮ์ ทรงบังเกิดมนุษย์มาจาก **“ก้อนเลือด”** ซึ่งความจริงนี้สอดคล้องกับการค้นพบของวิทยาการสมัยใหม่ มนุษย์เพิ่งทราบขั้นตอนการเติบโตของทารกในครรภ์มารดาเพียงไม่กี่ร้อยปีก่อน ทั้งๆ ที่สิ่งเร้นลับนี้ได้รับการเปิดเผยโดยอัลกุรอานมาตั้งแต่ 1,400 ปีมาแล้ว นี่เป็นส่วนหนึ่งของความมหัศจรรย์ของอัลกุรอานที่กลายเป็นสิ่งท้าทายสติปัญญาของมนุษย์ การค้นพบของมนุษย์ที่อาศัยหลักวิชาการอันเที่ยงตรง จะสอดคล้องกับเนื้อหาในอัลกุรอานอยู่เสมอ เพราะหลักวิชาการอันเที่ยงตรงกับสัจธรรมของ อัลกุรอานเป็นสองสิ่งที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ โดยเฉพาะประเด็นการกำเนิดของมนุษย์ ที่อัลลอฮ์ ประกาศในอัลกุรอานว่าพระองค์ไม่เพียงสร้างมนุษย์เท่านั้น แต่พระองค์ยังอธิบายขั้นตอนการกำเนิดของมนุษย์อย่างละเอียดและถูกต้องสอดคล้องกับการค้นพบทางวิทยาการสมัยปัจจุบัน ¹ ซึ่งจะแตกต่างจากสิ่งอื่นๆ ที่พระองค์

¹ ผู้อ่านสามารถศึกษาเพิ่มเติมในอัลกุรอานเป็นกรณีตัวอย่างตามบทต่างๆ ดังนี้ (22 : 5), (23 : 12-14), (39 : 6), (52 : 45-46), (75 : 36-40), (95 : 4), (96 : 1-2) เป็นต้น

ทรงสร้าง ถึงแม้จะมีความยิ่งใหญ่เหนือมนุษย์ แต่พระองค์ไม่อธิบายรายละเอียดการสร้างของสิ่งเหล่านั้น

“จงอ่านเถิด และพระองค์ผู้เป็นเจ้าของเจ้านั้นทรงการุญยิ่ง”

ในโองการนี้ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญชาให้อ่านเป็นครั้งที่สอง เพื่อเป็นการตอกย้ำถึงความสำคัญคำสั่งใช้ของพระองค์ พร้อมกันนี้พระองค์ยังได้ชี้แจงคุณลักษณะของพระองค์คือทรงการุญยิ่ง ด้วยการประทานความสามารถและสติปัญญาแก่ “มนุษย์” ซึ่งพระองค์ทรงสร้างมาจาก “ก้อนเลือด” ที่อ่อนแอและต่ำต้อย จนกระทั่งกลายเป็นมนุษย์ผู้มีความสามารถในการอ่านและเข้าใจหลักคำสอนและศาสนาของพระองค์ที่ทรงเกียรติและสูงส่งได้ ด้วยคุณลักษณะของพระองค์ที่ทรงเมตตาและการุญพระองค์จะไม่ด่วนลงโทษบ่าวที่ไม่รู้หรือปฏิเสธคำสอนของพระองค์เนื่องจากความไม่รู้หนังสือ พระองค์ช่วยเหลือมนุษย์ในการทำความเข้าใจคำสอนของพระองค์ ทั้งหมดนี้คือความโปรดปรานของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ประทานแก่นบีมุฮัมมัด ﷺ และปวงบ่าวของพระองค์ ให้รู้จักอัลลอฮ์ ﷻ และเข้าใจวิธีการเคารพภักดีต่อพระองค์อย่างถูกต้องและเที่ยงตรงโดยผ่านกระบวนการอ่านที่กำหนดกรอบโดยอิสลาม

“ผู้ทรงสอนด้วยปากกา”

การที่พระองค์ทรงสอนมนุษย์ใช้ปากกาหรือดินสอในการจดบันทึกความรู้ทั้งหลายนั้น ถือเป็นส่วนหนึ่งของความเมตตาของอัลลอฮ์ ﷻ โดยเฉพาะการที่โองการอัลกุรอานถูกประทานลงมาท่ามกลางชาวอาหรับซึ่งเป็นกลุ่มชนผู้ไม่รู้หนังสือ ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ พระองค์ทรงสั่งใช้ให้พวกเขาอ่านและใช้ปากกาในการบันทึกเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่เที่ยงแท้ จนกระทั่งได้มีการพัฒนา จนกระทั่งถึงยุคคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน ทั้งหมดนี้คือแก่นแท้ของ “ปากกา” ที่สามารถจดบันทึกและเก็บรักษาซึ่งความรู้ต่างๆ ได้อย่างมากมายและยาวนาน

อัลลอฮ์ ﷻ ไม่เพียงแต่ทรงบังเกิดมนุษย์ขึ้นมา แล้วทรงปล่อยให้มนุษย์ใช้ชีวิตอย่างลำพังโดยไร้จุดหมายและปราศจากการชี้นำ

แต่พระองค์ทรงสอนและทรงให้ความรู้แก่มนุษย์ ซึ่งการบังเกิดและการสอนนั้นเป็นสองภารกิจเริ่มแรกที่พระองค์ทรงเปิดเผยแก่บ่าวของพระองค์ และได้ระบุไว้ใน 5 โองการแรกของปฐมซูเราะฮ์ ถึงสองครั้งสองครา

“ทรงสอนมนุษย์ในสิ่งที่พวกเขาไม่รู้”

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสอนมนุษย์ทุกประการที่พวกเขา还不知道 และทรงสอนทุกอย่างที่เป็นความจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตของพวกเขาทั้งในโลกนี้และปรโลก (โลกอาคิเราะฮ์)

คำว่า “สิ่งที่พวกเขาไม่รู้” เป็นคำที่ครอบคลุมทุกศาสตร์ซึ่งมีอาณาบริเวณอันกว้างขวางและลุ่มลึก ความรู้ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานให้แก่มนุษย์มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ดังจะเห็นว่ามนุษย์ไม่สามารถที่จะรู้และเข้าใจตัวเขาเองหรือสิ่งที่เขามองเห็นและสัมผัสได้ทั้งหมดนับประสาอะไรกับสิ่งที่อยู่นอกกายหรือสิ่งที่เขาไม่สามารถมองเห็น โดยเฉพาะประเด็นการบังเกิดของมนุษย์อันประกอบด้วยองค์ประกอบหลักสามส่วน คือจิตวิญญาณ สติปัญญาและเรื่อร่าง ถึงแม้มนุษย์อาจมีความรู้พอสมควรในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสรีระร่างกาย แต่มนุษย์ก็ยังไม่รู้จักแก่นแท้จิตวิญญาณที่เป็นรากฐานชีวิต มาตรฐานจะใช้ความพยายามสักเพียงใดก็ตาม

“ทรงสอนมนุษย์ในสิ่งที่พวกเขาไม่รู้”

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสอนสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ยังไม่ได้รู้ พระองค์ทรงสอนในฐานะที่พวกเขาเหล่านั้นเป็นบ่าวของพระองค์ อิสลามถือว่าทุกสรรพสิ่งนั้นถูกสร้างขึ้นโดยอัลลอฮ์ ﷻ และศาสตร์ทั้งมวลนั้นเป็นของพระองค์ที่ทรงสอนแก่มนุษย์ทั้งหลาย ไม่มีการยกเว้นว่ามนุษย์ผู้นั้นจะกัदीหรือปฏิเสธพระองค์ ทรงบังเกิดและทรงสอนมนุษย์ทุกคนโดยไม่เจาะจงเฉพาะมุสลิมเท่านั้น อัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้ทรงบังเกิดมนุษย์ทุกคน ดังนั้นพระองค์จึงเป็นผู้ทรงสอนมนุษย์ทุกคนโดยไม่คำนึงถึงคุณลักษณะหรือสถานะของคนใดคนหนึ่งแต่ประการใด

การประทานลงมาของ 5 อายะฮ์แรกในซูเราะฮ์อัลอะลัก ถือเป็นปรากฏการณ์และประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของมนุษยชาติ ประวัติศาสตร์การอ่านที่ถูกขับเคลื่อนโดยพระเจ้าทรงสร้างโลกซึ่งมีคุณลักษณะ “**ผู้ทรงการุญยิ่ง**”

พระองค์ไม่เพียงแค่ทรงบังเกิดมนุษย์เท่านั้น พระองค์ทรงสอนทุกสิ่งที่เป็นสำหรับวิถีชีวิตของมนุษย์ ดังที่พระองค์ตรัสความว่า “**สิ่งที่พวกเขาไม่รู้**” ซึ่งครอบคลุมทุกอย่าง แต่ไม่ใช่ความรู้ทั้งหมดของพระองค์ เพราะคำว่า “**สิ่ง**” ในที่นี้ คือความรู้หรือวิทย์ปัญญาต่างๆ ที่พระองค์ยังไม่สอนให้มนุษย์รู้ ในขณะที่สิ่งที่พระองค์ทรงสอนให้มนุษย์รู้นั้นมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ถึงแม้ ในความรู้ลึกของมนุษย์ อาจคิดว่า เขาได้รับความรู้มากมายมหาศาลก็ตาม “**และพวกท่านจะไม่ได้มีความรู้ใดๆ เว้นแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น**” (อัลกุรอาน 17 : 85)

การอ่านและเรียนรู้วันปรโลก (อะคิเราะฮ์)

คำบัญชาให้อ่านครั้งที่สามที่ระบุไว้ในอัลกุรอาน คืออัลลอฮ์ ตรัสความว่า “**เจ้าจงอ่านบันทึกของพวกเจ้า พอเพียงแก่พวกเจ้าแล้ว วันนี้ที่จะเป็นผู้ชำระบัญชีของตัวเอง**” (อัลกุรอาน 17 : 14)

คำสั่ง “**จงอ่าน**” จะปรากฏในอัลกุรอานเพียงสามครั้งเท่านั้น สองครั้งแรกใน 5 โองการแรกใน ซูเราะฮ์อัลอะลัก ส่วนครั้งที่สามจะปรากฏในซูเราะฮ์อัลอิสรออ คำสั่งอ่านสองครั้งแรกเป็นประโยคคำสั่งที่ไม่เจาะจงว่าต้องอ่านอะไร เพราะเป็นการอ่านที่ครอบคลุมทั้งที่เป็นลายลักษณ์และไม่ใช่เป็นลายลักษณ์ ในขณะที่ คำสั่งอ่านที่กล่าวในซูเราะฮ์อัลอิสรออ ได้ระบุ สิ่งที่จะต้องอ่าน คือ “**สมุดบันทึกของเจ้า**” คือสมุดบันทึกการปฏิบัติของมนุษย์ที่ถูกนำเสนอในวันแห่งการตัดสิน (*วันอาคิเราะฮ์*) เพื่อเปิดเผยถึงการงานและการปฏิบัติต่างๆ ที่ได้กระทำการบนโลกนี้ ซึ่งเป็นการตัดสินขั้นสุดท้ายที่มนุษย์พึงได้รับ เพื่อกำหนดว่าเขาควรได้รับสวนสวรรค์หรือตกขุมนรก

เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่มนุษย์โดยส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญ
สำคัญกับปฐมบัญชา “จงอ่าน” ของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งสองครั้งที่
พระองค์ทรงใช้ให้มนุษย์ค้นหาและทำความเข้าใจในวิถีชีวิตและเข้าถึง
ศาสนาของพระองค์นั้นในขณะที่คำสั่งที่ว่า “จงอ่านสมุดบันทึกของเจ้า”
ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญชาในวันอาคิเราะฮ์นั้น มนุษย์ทุกคนไม่มีทางเลือก
ใดๆ เว้นแต่ต้องน้อมรับและปฏิบัติตามโดยไม่มีเงื่อนไข ไม่ว่าจะเป็น
บ่าวผู้กักตึงหรือผู้ปฏิเสธ ซึ่งการอ่านครั้งนี้จะทำให้มนุษย์รู้อย่างชัดเจน
ถึงสาเหตุของการได้รับผลตอบแทน โดยเฉพาะผลตอบแทนไฟนรก

ทั้งหมดนี้คือมโนทัศน์ความรู้ตามทัศนะอัลกุรอาน ที่ประมวลจาก
หลักคำสอนของปฐมอายะฮ์ความว่า “จงอ่าน” ซึ่งเป็นกุญแจเปิด
ประตูสู่ความรู้ ไม่ว่าจะเป็นเป้าหมายเพื่อความเจริญรุ่งเรืองในโลกนี้หรือ
ความผาสุกในวันปรโลก (อะคิเราะฮ์) ก็ตาม มนุษย์จะต้องดำเนินชีวิต
ภายใต้กรอบคำสั่ง “จงอ่าน” ในโลกนี้ และ “จงอ่าน” ในวันปรโลก
(อะคิเราะฮ์) ทั้งนี้เพราะชีวิตมนุษย์ในโลกนี้และในวันปรโลก
(อะคิเราะฮ์) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสัจธรรมแห่งความรู้เท่านั้น

1.2 อิสลาม คือคุณค่าและอารยธรรม อันสูงส่งของมนุษยชาติ

อิสลามคือคุณค่าและอารยธรรมอันสูงส่งของมนุษยชาติ ซึ่งเรา
สามารถสรุปสาระหลักของอิสลามในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- อิสลามเป็นคำสอนของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ถือว่ามนุษย์ทุกคน
ถึงแม้จะแตกต่างกันด้านเชื้อชาติ สัญชาติและเผ่าพันธุ์ ต่างก็มีตระกูลอัน
ดั้งเดิมที่มาจากครอบครัวเดียวกัน ดังอัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ความว่า

“โอ้มนุษยชาติทั้งหลาย จงยำเกรงพระเจ้าของพวกเจ้า ที่ได้
บังเกิดพวกเจ้ามาจากชีวิตหนึ่ง (นบีอาดัม) ” (อัลกุรอาน 4 : 1)

การประกาศหลักการและเจตนารมณ์อันบริสุทธิ์นี้ถือเป็นการปฏิเสธความเหลื่อมล้ำ การแบ่งชนชั้นวรรณะและการจัดวางกลุ่มคนบนชั้นบันไดทางสังคมเนื่องจากความแตกต่างด้านสีผิว เชื้อชาติ วงศ์ตระกูล และเผ่าพันธุ์ของมนุษย์โดยสิ้นเชิง

- อิสลามถือว่าความหลากหลายทางด้านภูมิศาสตร์ ประชากรศาสตร์ และวงศ์ตระกูลของมวลมนุษย์ คือหนทางสู่การเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ เกื้อกูล เอื้อเพื่อซึ่งกันและกัน มิใช่เป็นต้นเหตุแห่งการบาดหมาง พยาบาท การเข่นฆ่า สงครามและการนองเลือดระหว่างกัน อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ความว่า

“และเราได้ให้พวกเจ้าแยกเป็นเผ่าและตระกูล เพื่อจะได้รู้จักกันและกัน” (อัลกุรอาน 49 : 13)

การรู้จักซึ่งกันและกัน ถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การเข้าถึงเข้าใจ ร่วมมือ เกื้อกูลและถือเป็นบันไดขั้นแรกของกระบวนการสร้างอารยธรรมอันสูงส่งของมนุษยชาติ

- อิสลามถือว่า มนุษย์มีฐานะอันทรงเกียรติยิ่งและประเสริฐสุดในบรรดาสิ่งที่ถูกสร้างทั้งหลาย ถึงแม้จะมีความแตกต่างด้านสีผิว เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมและศาสนา แต่ความเป็นมนุษย์ของคนๆ หนึ่งถือเป็นเหตุผลเพียงพอแล้วที่เขาจะได้รับฐานะอันทรงเกียรตินี้ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ความว่า

“แน่แท้ เราได้ให้เกียรติแก่ลูกหลานของอาดัมและเราได้พิทักษ์ปกป้องพวกเขาทั้งหลายทั้งทางบกและทางทะเล และได้ให้ปัจจัยยังชีพที่ดีทั้งหลายแก่พวกเขา และเราได้ให้พวกเขาดีเด่นอย่างมีเกียรติเหนือกว่าผู้ที่เราได้ให้บังเกิดเป็นส่วนใหญ่” (อัลกุรอาน 17 : 70)

- บนพื้นฐานแห่งกระบวนการที่ศรัทธาดังกล่าว อิสลามจึงประกาศเป็นศาสนาสากลที่ตระหนักและให้ความสำคัญแก่มนุษย์ อิสลามจึงเชิญชวนและเรียกร้องมนุษยชาติทั้งมวล โดยไม่จำกัดกลุ่ม ชนชาติ เผ่าพันธุ์ เชื้อชาติหรือลักษณะภูมิประเทศใดเป็นการเฉพาะ และด้วยความเป็น

สากลของอิสลาม ไม่ว่าในมิติของการเชิญชวน การเรียกร้อง หรือในมิติของการตอบรับของประชาคมโลก อิสลามจึงปฏิเสธแนวคิดชาตินิยม รัฐนิยมหรือการคลั่งไคล้ในชาติพันธุ์ของตนเอง

- อิสลามยอมรับหลักการที่ว่า การเชื่อมั่นศรัทธาในศาสนาอิสลามควรต้องเป็นผลพวงของเจตนารมณ์และความต้องการที่อิสระเสรี ที่นำไปสู่การยอมรับหลักของเหตุและผลของปัจเจกบุคคล อิสลามจึงสั่งห้ามมิให้บังคับขู่เข็ญมวลมนุษย์ให้นับถืออิสลาม และการบังคับในเรื่องดังกล่าว ถือเป็นอาชญากรรมและสร้างตราบาปให้แก่มนุษย์ที่มีความอิสระและสิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง ด้วยเหตุดังกล่าว บรรดานักวิชาการมุสลิม ต่างเห็นพ้องว่า สงครามที่เกิดขึ้นระหว่างมุสลิมกับชนต่างศาสนิกนั้น เนื่องจากต้องการขัดขวางความอยู่ดีธรรมและตอบโต้การรุกราน ปลดปล่อยมวลมนุษย์จากการถูกกดขี่ เรียกร้องศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และปกป้องการเผยแพร่อิสลามจากการล่วงละเมิด สงครามในอิสลามมิใช่เพราะชนต่างศาสนิกปฏิเสธอิสลามหรือไม่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การที่ผู้คนไม่ศรัทธาอิสลามเพียงประการเดียว จะถือเป็นข้ออ้างในการประกาศสงครามกับชนกลุ่มนั้นไม่ได้โดยเด็ดขาด

- อิสลามยอมรับศาสนายุคก่อนๆ และยอมรับชนต่างศาสนิกเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของประชาสังคม และพลเมืองของรัฐอิสลาม นอกจากนี้อิสลามยังได้กำหนดสิทธิอันชอบธรรมต่างๆ ที่ชนต่างศาสนิกพึงได้รับ อาทิ ความอิสระและเสรีภาพในการนับถือศาสนา การสถาปนาสถาบันและสัญลักษณ์ทางศาสนา การยอมรับในกฎหมาย และข้อบังคับที่ว่าด้วยสิทธิของปัจเจกบุคคล รวมทั้งการสั่งห้ามมิให้กระทำการใดๆ ที่สร้างความอธรรม การรุกรานหรือล่วงละเมิดด้วยการแอบอ้างศาสนาหรือตีความศาสนบัญญัติที่ผิดๆ และไม่เข้าใจเจตนารมณ์ของศาสนบัญญัติที่ถูกต้อง อัลลอฮ์ ตรัสไว้ความว่า

“สำหรับพวกท่านก็คือ ศาสนาของพวกท่าน และสำหรับฉันก็คือ ศาสนาของฉัน” (อัลกุรอาน 109 : 6) หมายถึงต่างฝ่ายต่างก็ปฏิบัติศาสนกิจตามความเชื่อของตนโดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

- อัลกุรอาน เป็นคัมภีร์เพียงเล่มเดียวที่ได้สาธยายประวัติศาสตร์ในอดีตโดยปราศจากการบิดเบือน อัลกุรอานยังได้เชิญชวนมวลมนุษยชาติให้ศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของบรรพชนยุคก่อน รวมทั้งยังได้เรียกร้องให้มนุษย์นำผลการศึกษาดังกล่าว เป็นบทเรียนและอุทาหรณ์สำหรับการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า และบังเกิดผลประโยชน์สูงสุด

- อิสลามไม่ใช่เป็นศาสนาที่จำกัดความเมตตาเพียงแค่มนุษย์เท่านั้น หากยังก้าวล้ำแผ่ขยายไปถึงบรรดาสิ่งสรรพสัตว์ ซึ่งปรากฏในคำสอนของอิสลาม ที่กำชับให้มีการอ่อนโยนแก่สัตว์ มีความปรานีให้การเยียวยารักษา และห้ามใช้งานสัตว์ที่หนักจนเกินไป นอกจากนี้ อิสลามได้สอนให้มุสลิมรู้จักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยการกำหนดบทบัญญัติที่ว่าด้วยการห้ามทำลายสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์โดยเปล่าประโยชน์ นบีมุฮัมมัด ﷺ มีวจนะไว้ ความว่า **“หญิงนางหนึ่งต้องเข้านรกด้วยความผิดที่นางได้จับขังแมวตัวหนึ่ง โดยที่นางไม่ให้อาหารและไม่ปล่อยให้มันหาอาหารเอง จนกระทั่งแมวนั้นตายเพราะความหิว”** นบีมุฮัมมัด ﷺ ยังได้เชิญชวนมนุษย์ให้มีความโอบอ้อมอารีแก่สัตว์ทั้งหลายด้วยวจนะของท่านความว่า **“แท้จริงท่านทั้งหลายจะได้รับผลตอบแทนในทุกครั้งที่ท่านยื่นมือให้อาหารแก่ทุกกระเพาะที่เปิกขึ้น (ทุกสิ่งที่มีชีวิต)”**

- อิสลามได้ยอมรับการมีอยู่ของประชาคมอื่น ทุกประชาคมในโลกนี้ย่อมมีสิทธิใช้ชีวิตและดำรงคงอยู่บนโลกนี้ พร้อมกับความเชื่อของตนได้อย่างอิสระเสรี อิสลามถือว่าความหลากหลายของประชาคมถือเป็นกฎตามัญทั่วไปของสิ่งมีชีวิต ความแตกต่างในสังขรณ์ดังกล่าวถือเป็นแนวทางสู่การแข่งขันทำความดี และการเสริมสร้างอารยธรรมอันสูงส่ง อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ความว่า

**“และหากพระเจ้าของเจ้าทรงประสงค์ แน่แน่นอนพระองค์จะทำให้
ปวงมนุษย์เป็นประชาชาติเดียวกัน แต่พวกเขาก็ยังคงแตกแยกกัน”**
(อัลกุรอาน 11 : 118)

● อิสลามยึดหลักการสนทนาและเสวนาธรรม ด้วยวิธีการที่ดีกว่า
และถือว่าวิธีการดังกล่าวคือหนทางสู่การสร้างความเข้าใจและการ
ยอมรับอันจะนำไปสู่การประสานความร่วมมือและจรรโลงสังคมสู่การ
พัฒนาที่ยั่งยืน อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ความว่า

**“จงเผยแผ่สู่แนวทางแห่งพระเจ้าของเจ้าด้วยวิธีการที่สุชุม และ
การตักเตือนที่ดี และจงสานเสวนาพวกเขาด้วยเหตุผลและหลักฐาน
ที่ดีกว่า”** (อัลกุรอาน 16 : 125)

● อิสลามได้ยอมรับสนธิสัญญาที่มีเนื้อหาและนัยส่งเสริมให้
การช่วยเหลือเกื้อกูลในสิ่งที่ดี ประสานความเข้าใจ มีความจริงใจและ
ซื่อสัตย์ต่อกัน อิสลามยังได้กำชับให้มุสลิมยึดมั่นความยุติธรรมและ
ความเป็นเพื่อนบ้านที่ดี แม้แต่ต่อบรรดาชนต่างศาสนา

● อิสลามยอมรับการยื่นมือให้ความช่วยเหลือในทุกกิจการอัน
นำไปสู่การดำรงไว้ซึ่งคุณประโยชน์และจรรโลงคุณค่าของความเป็น
มนุษย์ ท่ามกลางบรรยากาศที่สงบร่มเย็น เป็นสุขและมีความยุติธรรม

● อิสลามได้เชิญชวนและเรียกร้องให้มุสลิมยืนหยัดในกระบวนการ
ยุติธรรมและพยายามดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม แม้ต่อบรรดาศัตรู
และกลุ่มผู้ไม่หวังดีต่อชาวมุสลิมก็ตาม อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ความว่า

**“และจงอย่าให้การเกลียดชังพวกหนึ่งพวกใดทำให้พวกเจ้าไม่
ยุติธรรม จงยุติธรรมเถิด มันเป็นที่ใกล้กับความยำเกรงยิ่งกว่า”**
(อัลกุรอาน 5 : 8)

● อิสลามถือว่า ความสงบร่มเย็นเป็นสุขในสังคม นับเป็นเสา
หลักแห่งสันติภาพอันเป็นโอกาสดีที่เอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งและ
ความมีประสิทธิภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ความว่า

“โอบรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย เจ้าจงเข้าในกระบวนการสันติภาพ โดยทั่วทั้งหมดยุติ” (อัลกุรอาน 2 : 208)

- สิ่งหนึ่งที่สามารถยืนยันในความมุ่งมั่นของอิสลามต่อสันติภาพ ก็คือภูมิหลังอันแท้จริงของการแผ่ขยายของศาสนาอิสลามไปทั่วทุกมุมโลกมาจนถึงบัดนี้ เนื่องจากประชาคมโลกต่างพากันยอมรับศาสนานี้ด้วยความสมัครใจ หลังจากพวกเขาได้สัมผัสและสัมผัสสัจธรรมแห่งอิสลามที่ว่าด้วยสันติภาพ ความยุติธรรม การสนทนา และเสวนาธรรมด้วยวิธีการที่ดีกว่า และการยอมรับความมีอยู่ของสังคมอื่นด้วยใจที่เปิดกว้างและมิตรไมตรี เป็นเหตุให้สี่ในห้าส่วนของประชาคมโลกมุสลิมได้เข้ารับและศรัทธาอิสลามด้วยความสมัครใจโดยปราศจากการนองเลือดหรือการต่อสู้ประหัตประหารกัน สงครามในอิสลามเกิดขึ้นในช่วงแรกของการเผยแผ่อิสลามเท่านั้น ด้วยสาเหตุที่ชาวมุสลิมถูกรังแก หรือเพื่อทำลายกำแพงของฝ่ายตรงกันข้ามที่พยายามสกัดและปิดกั้นมิให้ศาสนาอิสลามแผ่ขยายไปอย่างเสรี

- ทุกมิตินี้เกี่ยวข้องกับอิสลามไม่ว่าหลักการ หลักปฏิบัติหรือคำสอน ล้วนยึดหลักสายกลางและความพอดี (ประชาชาติที่ได้รับการคัดเลือกและดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม) เป็นแนวทางอันเที่ยงตรง ไม่ใช่เป็นแนวทางที่สุดโต่งหรือหย่อนยานหละหลวมแต่อย่างใด

- อิสลามสั่งห้ามพฤติกรรมต่างๆที่นำไปสู่ความรุนแรง สร้างความเสียหายบนแผ่นดิน หรือสร้างอาณาจักรและปริมณฑลแห่งความหวาดกลัวแก่ชนในสังคม อิสลามถือว่าการกระทำความผิดเป็นบาปอันใหญ่หลวงและก่ออาชญากรรมทางสังคมที่ร้ายแรง

- ในทุกมิตินี้ของอิสลาม ไม่ว่าจะเป็นหลักการ เจตคติและประวัติด้านศาสนา ถือว่าการละเมิดรุกราน การใช้ความรุนแรงและการกระทำที่ไม่ชอบธรรมบางประการของมุสลิมส่วนหนึ่งที่รู้จริงในแก่นแห่งศาสนา การแอบอ้างศาสนา การใช้อารมณ์ใฝ่ต่ำ หรือการใช้สถิติที่วุ่นวายและโกธรแค้น เป็นสิ่งที่อิสลามปฏิเสธโดยสิ้นเชิงและอิสลามไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเชิงลบเหล่านั้นเลยแม้แต่น้อย

- เป็นที่น่าสังเกตว่า ความรุนแรง และแนวคิดสุดโต่ง ถือเป็นปรากฏการณ์โลกปัจจุบัน หากมีการเปรียบเทียบโดยปราศจากความลำเอียงแล้ว จะพบว่าอารยธรรมของโลกตะวันตก มีสถิติของการใช้ความรุนแรงที่มากกว่าโลกอิสลามหลายเท่า

- เราจึงมีความเชื่อมั่นว่า ปัญหาความรุนแรงได้กลายเป็นปัญหาระดับโลก และเป็นปัญหาของมนุษยชาติแล้ว ประชาคมโลกจึงต้องเร่งสร้างความร่วมมือ ขจัด แก้อั้ว และเยียวยารักษาปัญหานี้โดยด่วน การแก้ไขเพียงปลายเหตุหรือการทำความเข้าใจเพียงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ถือเป็นการแก้ปัญหาที่ไร้ความหมาย ตราบใดที่เรายังไม่แก้ไขที่ถูกต้องในทุกมิติของปัญหา ไม่ว่ามิติของรากฐานความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเป็นมาของชุดความคิดและรากฐานของปรัชญา ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาและประมวลสภาพปัญหาที่แท้จริง เพื่อกำหนดวิธีการแก้ไขที่ถูกต้อง แม่นยำ และมีประสิทธิภาพ

1.3 ชีวิตประวัติของนบีมุฮัมมัด ﷺ คือแบบอย่างการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีงามกับสังคมมนุษย์

ประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในช่วงสมัยของนบีมุฮัมมัด ﷺ ถือเป็นช่วงที่ประเสริฐสุดของมนุษยชาติที่ได้วางรากฐานของการใช้ชีวิตบนโลกนี้ได้อย่างสมบูรณ์ ถือเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนสำหรับมุสลิมในการใช้ชีวิตร่วมกันกับสังคมอื่นในทุกสถานการณ์ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะที่เป็นฝ่ายเสียเปรียบหรือได้เปรียบ อ่อนแอหรือเข้มแข็ง ช่วงพลัดถิ่น (ถูกเนรเทศ) หรือช่วงที่สามารถสร้างรัฐได้อย่างเป็นปึกแผ่น ทุกสถานการณ์ดังกล่าว นบีมุฮัมมัด ﷺ สามารถประยุกต์ใช้คำสอนของอิสลามได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของอิสลามที่แท้จริง

ช่วงการใช้ชีวิตของนบีมุฮัมมัด ﷺ ท่านได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมในสถานการณ์อันมากมายและหลากหลาย ตัวอย่างเช่น ท่านเคยเข้าร่วมต่อสู้ในสมรภูมิตองกราม ท่านเคยทำสนธิสัญญาหยุดสงคราม สร้างสัมพันธไมตรีอันดีงามกับสังคมระหว่างประเทศ ท่านเคยใช้ชีวิตอันโดดเดี่ยวเนื่องจากถูกปิดกั้นทางสังคม ท่านเคยทนสภาพท่ามกลางบรรยากาศการยุแหย่จากฝ่ายตรงกันข้ามให้เกิดสงครามกลางเมือง ท่านเคยประสบวิกฤตชีวิตจนแทบเอาตัวไม่รอดและท่านเคยใช้ชีวิตในฐานะผู้นำสูงสุดที่ฝ่ายตรงกันข้ามเกรงขามและเหล่าทหารหาญเต็มใจที่จะรับคำสั่งจากท่านแม้ว่าต้องแลกด้วยชีวิตก็ตาม ปรากฎการณ์เหล่านี้นับเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่มุสลิมทุกคนต้องศึกษาทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง มุสลิมควรตระหนักว่าความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนหรือไม่รอบด้านตลอดจนการประยุกต์ใช้หลักศาสนาบัญญัติที่ไม่ถูกต้อง ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมมุสลิมต้องประสบกับภาวะเสื่อมถอยและถดถอย

นบีมุฮัมมัด ﷺ เคยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยการส่งสารเชิญชวนผู้นำและองค์ประมุขของแต่ละประเทศให้เข้ารับอิสลาม ท่านเคยอนุญาตบรรดาอัครสาวก (เศาะฮาบะฮฺ) อพยพลี้ภัยไปยังประเทศเอธิโอเปียที่ปกครองโดยกษัตริย์ที่ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรม ทั้งๆ ที่พระองค์ไม่ได้เป็นมุสลิม ท่านก็เคยพำนักพักพิงและอาศัยบ้านของชายชาวญอฮิฟที่ชื่อว่า มุฏอัมบีนอะดียฺ หลังจากชนเมืองญอฮิฟรุมทำร้ายท่าน ทั้งๆ ที่มุฏอัมบีนอะดียฺไม่ได้เป็นมุสลิมเช่นเดียวกัน ท่านเคยเป็นหนึ่งในจำนวนผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากมติประชาคมของชาวกูร็อยฮฺที่ตัดความสัมพันธ์กับชนตระกูลฮาซิมและตระกูลมุฏออลิบ (ซึ่งเป็นต้นตระกูลของนบีมุฮัมมัด ﷺ) โดยที่สองตระกูลดังกล่าวไม่ยอมเห็นสภาพนบีมุฮัมมัด ﷺ ถูกทำร้าย ย่ำยีอย่างไม่ยุติธรรมและพวกเขาพากันประสานสามัคคีปกป้องนบีมุฮัมมัด ﷺ ในฐานะสมาชิกร่วมตระกูล โดยที่พวกเขาบางส่วนก็ยังไม่ได้เป็นมุสลิมด้วยซ้ำ แต่พวกเขายอมทนทุกข์ทรมาน

นบีมุฮัมมัด ﷺ เคยเข้าร่วมข้อตกลงในสนธิสัญญาหุฎัยบียะฮ์ กับชาวกุร็อยซุ ท่ามกลางบรรยากาศเชื้อไฟแห่งสงครามระหว่างสองฝ่าย กำลังลุกโชนอย่างกว้างขวาง กอปรกับเนื้อหาในสนธิสัญญาดังกล่าว หากมองอย่างผิวเผินแล้วฝ่ายมุสลิมตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ ถึงขนาด บรรดาเคาะฮาบะฮ์ส่วนใหญ่แสดงความไม่พอใจและมีการประท้วงเจียบ โดยไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของศาสนทูตในเบื้องต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านอุมัร บินค็อฏฏอบ แต่ในทัศนะอิสลามแล้ว สนธิสัญญาดังกล่าว ถือเป็นยุทธศาสตร์แห่งสันติภาพที่ในอัลกุรอานระบุว่า เป็น ชัยชนะอัน ชัดแจ้งเลยทีเดียว ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสความว่า

“แท้จริงเราได้ให้ชัยชนะแก่เจ้า ซึ่งเป็นชัยชนะอย่างชัดแจ้ง”
(อัลกุรอาน 48 : 1)

ภายหลังจากนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้อพยพสู่นครมะดีนะฮ์ และ หลังจากที่ท่านได้วางรากฐานของสังคมใหม่ที่สมานฉันท์และเข้มแข็งแล้ว การกิจแรกที่ท่านได้ปฏิบัติก็คือส่งสารถึงผู้นำและเจ้าเมืองต่างๆ เพื่อประกาศนโยบายของอิสลามที่ยึดมั่นความเป็นภราดรภาพในอิสลาม เป็นประชาชาติอันเดียวกัน มอบสิทธิและหน้าที่ที่พึงได้ให้แก่ชนต่าง ศาสนิกที่อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐอิสลาม โดยเฉพาะชาวยิวที่พำนัก อาศัยในนครมะดีนะฮ์ พร้อมกับนำเนื้อหาของสารดังกล่าวมาปฏิบัติใน โลกแห่งความเป็นจริงโดยใช้มาตรฐานหรือมาตรวัดอันเดียวกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติหรือเลือกที่รักมักที่ชัง

หลังจากการเสียชีวิตของนบีมุฮัมมัด ﷺ บรรดาผู้นำผู้ทรง คุณธรรม (เคาะลีฟะฮ์) ต่างก็เจริญรอยตามนโยบายของท่านด้วยดี เสมอมาดังกรณีที่เกิดขึ้นในสมัยเคาะลีฟะฮ์อุมัรที่ได้เปิดเมืองปาเลสไตน์ ซึ่งได้ให้เกียรติและมอบสิทธิแก่ชนพื้นเมืองในการประกอบพิธีทางศาสนา ตามความเชื่ออย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ของการพิชิต เมือง

ปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น ถือเป็นบรรทัดฐานที่สำคัญสำหรับชาวมุสลิมที่จะต้องยึดเป็นแบบอย่างในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับชนต่างศาสนา โดยที่บรรดาผู้รู้ (*อุละมาอู*) คือผู้ที่ได้รับมอบหมายชี้แจงและให้ความกระจ่างในข้อปลีกย่อยต่างๆ อย่างเป็นธรรม ถูกต้องและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของอิสลาม ทั้งนี้เนื่องจากสังคมประกอบด้วยชุมชนอันหลากหลายทั้งความเชื่อ เจตคติ ศาสนาและชาติพันธุ์ ความหลากหลายในเรื่องดังกล่าวถือเป็นข้อเท็จจริงในทุกสังคม ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของมุสลิมที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เพื่อสามารถนำปฏิบัติบทบัญญัติดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง

บทที่ 2

แก่นแกนของอิสลาม

ความนำ

ในบทที่ 2 นี้จะกล่าวถึงแก่นแกนของอิสลาม 3 ประการได้แก่ หลักศรัทธา หลักศาสนบัญญัติ และหลักคุณธรรมจริยธรรม (อิหฺซาน) ตลอดจนอธิบายถึงผลของการใช้หลักดังกล่าวในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ เพราะจุดมุ่งหมายของคำสอนในอิสลามมิใช่มุ่งแต่ให้ความสำคัญกับความเชื่อ หรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเพียงอย่างเดียว แต่อิสลามสอนว่า ในเมื่อมุสลิมมีความเชื่อที่สะอาดบริสุทธิ์ พร้อมปฏิบัติตามหลักการศาสนบัญญัติอย่างถูกต้องแล้ว ความเชื่อและการปฏิบัติเหล่านี้ก็สามารถผลิตดอกออกผลสร้างคุณูปการบนโลกนี้ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของอิสลามที่มุ่งสร้างสังคมที่สงบสันติ มีความปรองดอง และเอื้ออาทร

2.1 หลักการศรัทธาในอิสลาม

หลักการศรัทธาในอิสลามมี 6 ประการสรุปได้ดังนี้

2.1.1 การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ

ความหมายการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ

การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ หมายถึงการศรัทธาและยอมรับต่อคุณลักษณะการเป็นผู้ทรงสร้างและอภิบาลของพระองค์ คือศรัทธาเชื่อมั่นว่าพระองค์เท่านั้นคือผู้ทรงสร้าง ผู้ทรงบริหารจัดการ คุญแจแห่งความลับของสรรพสิ่งที่มวลล้วนอยู่ในอำนาจของพระองค์ และพระองค์ทรงสามารถเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง

การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ยังหมายรวมถึงการยอมรับคุณลักษณะการเป็นพระเจ้าที่พึงสักการบูชา อันหมายถึงพระองค์เพียงผู้เดียวเท่านั้นที่พึงได้รับการสักการบูชาและสวามิภักดิ์

การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ยังหมายถึงการยอมรับและศรัทธาต่อบรรดาพระนามและคุณลักษณะของพระองค์ กล่าวคือพระองค์ทรงมีพระนามต่างๆ ที่วิจิตรงดงาม และทรงมีคุณลักษณะที่สูงส่งและสมบูรณ์ยิ่ง โดยที่พระนามและคุณลักษณะของพระองค์จะไม่มีเหมือนและจะนำมาเทียบเคียงกับสิ่งถูกสร้างไม่ได้โดยเด็ดขาด

ดังนั้นมุสลิมทุกคนต้องยึดมั่นว่า สิ่งต่างๆ รอบๆ ตัวเราและในตัวเรามีพระเจ้าผู้สร้างและผู้ปกครองจักรวาลนี้อยู่แต่เพียงองค์เดียว และพระองค์เท่านั้นที่มีคุณลักษณะของพระเจ้าผู้สร้าง อันได้แก่ความมีปรีชาสามารถ ความรอบรู้ ความกรุณาปราณี และการทรงอำนาจเหนือทุกสิ่งตลอดกาล

ความเชื่อดังกล่าวนี้จะถูกกล่าวออกมาในคำปฏิญาณตนของมุสลิมว่า “**ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์**” (ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์) วิถีอันสวยงามนี้คือรากฐานและแก่นสารสำคัญของอิสลาม การแสดงออกถึงความศรัทธาในเอกภาพของอัลลอฮ์นี้เอง ที่แยกมุสลิมที่แท้จริงออกจากผู้ปฏิเสธพระเจ้า

ความหมายของคำกล่าวปฏิญาณตน

คำกล่าวที่ว่า *ลาอิลลาฮะ อิลลัลลอฮ* นั้นโดยภาษาแล้วหมายความว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกไปจากผู้ยิ่งใหญ่เพียงองค์เดียวที่รู้จักกันในชื่อว่า “*อัลลอฮ*” หมายถึงในทั่วจักรวาลนี้ไม่มีสิ่งใดเลยที่จะได้รับการเคารพสักการะนอกไปจาก อัลลอฮ นั่นคือพระองค์เท่านั้นที่มนุษย์จะค้อมหัวให้ในการยอมจำนนและเทิดทูน พระองค์เท่านั้นที่ทรงมีพลังอำนาจทุกอย่าง พระองค์เท่านั้นที่เราต้องการความโปรดปรานและเราต่างหากที่จะต้องขอความช่วยเหลือจากพระองค์พระองค์อยู่เหนือประสาทสัมผัสและสติปัญญาของเราไม่อาจหยั่งถึงได้ว่าพระองค์เป็นอย่างไร

2.1.2 การศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์ (เทวดา)

ความหมายการศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์

หมายถึงศรัทธาและยอมรับว่ามะลาอิกะฮ์คือสิ่งถูกสร้างที่รับประเภทหนึ่งของอัลลอฮ ที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นมาจากรักมี พวกเขามีคุณลักษณะทั้งด้านกายภาพและด้านนิสัย เป็นผู้เชื่อฟังต่อทุกสิ่งทุกประการที่พระองค์ทรงบัญชาใช้โดยไม่ฝ่าฝืนและขัดคำสั่งเลยแม้แต่น้อย

มะลาอิกะฮ์ มีจำนวนมากมาย ซึ่งแต่ละตนมีหน้าที่แตกต่างกันตามภารกิจที่ได้กำหนดไว้ เช่นประธานเอนกการวะหฺยู (วิวรณ์) ประธานน้ำฝนและปัจจัยยังชีพ เคลื่อนก้อนเมฆ ตรึงภูเขา บันทึกบัญชีการงานของมนุษย์ และบ้างก็มีหน้าที่แบกบัลลังก์ (*อะรัช*) ของอัลลอฮ ผู้เฝ้าสวรรค์ ผู้เฝ้านรก เป็นต้น

การศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์ ในที่นี้หมายถึงการศรัทธายอมรับต่อพวกเขาโดยรวม โดยเฉพาะบรรดามะลาอิกะฮ์ผู้ทรงเกียรติที่มีหน้าที่สำคัญเป็นพิเศษ เช่น *ญิบรีล* ซึ่งเป็นผู้นำของบรรดามะลาอิกะฮ์ทั้งหมด มีหน้าที่รับส่งคำวิวรณ์ของอัลลอฮมายังบรรดาศาสนทูต *มีกาอิล* มีหน้าที่ประทานปัจจัยยังชีพแก่ทุกสิ่งที่มีชีวิต *อิสรอฟีล* มีหน้าที่เป่าแตรเพื่อประกาศถึงวันกียามะฮ์ (วันปรโลก) เป็นต้น

การศรัทธาในบรรดามะลาอิกะฮ์ ของอัลลอฮ์ ﷻ เป็นหลักการศรัทธาประการที่สองและมีความสำคัญมาก เพราะมันจะกลั่นกรองแนวความคิดเรื่องเอกภาพของพระเจ้าให้หมดจดจากความไม่บริสุทธิ์ทั้งมวล และทำให้ปลอดพ้นจากอันตรายของร่องรอยแห่งการบูชาเทพเจ้าหลายองค์และการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ

นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ห้ามเราสักการะบูชามะลาอิกะฮ์ และห้ามเรานำเอามะลาอิกะฮ์ มาเป็นภาคีในการเป็นพระเจ้าร่วมกับพระองค์ ท่านยังได้บอกให้เราทราบด้วยว่าบรรดามะลาอิกะฮ์เป็นสิ่งถูกสร้างที่ได้รับการคัดเลือกของอัลลอฮ์ ﷻ ไม่ทำบาป ไม่ฝ่าฝืนอัลลอฮ์ ﷻ และปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์ บรรดามะลาอิกะฮ์ อยู่รอบตัวเราทุกด้านและคอยติดตามเฝ้าดูเราอยู่ตลอดเวลา และจะบันทึกการกระทำทุกอย่างของเราทั้งที่ดีและเลว แพ้มันบันทึกชีวิตของมนุษย์ทุกคนจะถูกมะลาอิกะฮ์ เก็บรักษาไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และเมื่อเราถูกทำให้ฟื้นคืนชีพขึ้นมาต่อหน้าพระเจ้าอีกครั้งหนึ่งหลังความตาย มะลาอิกะฮ์ ก็จะเสนอบันทึกการงานแห่งชีวิตในโลกของเราอย่างถูกต้องสมบูรณ์โดยไม่มีตกหล่น แม้แต่เล็กน้อย मात्रแม้เราจะปิดบังซุกซ่อนด้วยวิธีการใดก็ตาม

2.1.3 การศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์

ความหมายการศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์

คือศรัทธาเชื่อมั่นว่าอัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงประทานบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ลงมาแก่มนุษย์โลกในยุคต่างๆโดยผ่านศาสนทูตทั้งหลาย(ที่เรียกว่านบี หรือเราะซูล) ซึ่งเป็นหลักศรัทธาประการที่สามที่ นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้สั่งให้เราเชื่อศรัทธา พระองค์ได้ทรงบัญญัติไว้ในคัมภีร์เหล่านั้นเกี่ยวกับหลักเอกภาพ (เตาฮีด) การสักการะภักดี (อิบาดะฮ์) รวมทั้งกฎเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับการจัดระเบียบชีวิตมนุษย์ และสร้างความผูกพันอันพึงมีต่อพระผู้เป็นเจ้าในรูปแบบที่พระองค์ทรงยินดี ซึ่งเป็นหลักประกันอันดีสำหรับความสันติสุขในชีวิตโลก (ดุนยา) แห่งนี้ และความรอดพ้นในปรภพ (อาคิเราะฮ์)

อิสลามสอนให้มุสลิมเชื่อในบรรดาคัมภีร์ก่อนๆ เฉพาะในแง่ของการยอมรับว่าก่อนหน้าคัมภีร์ อัลกุรอาน อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงประทานคัมภีร์ต่างๆ ลงมาโดยผ่านบรรดานบีของพระองค์ ในแง่ที่ว่าคัมภีร์เหล่านั้นมาจากอัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียวกันกับผู้ที่ทรงประทานอัลกุรอานมา และในแง่ที่ว่าการประทาน อัลกุรอานมานั้นมิใช่เป็นเรื่องใหม่ หากแต่ทรงประทานมาเพื่อยืนยัน กล่าวซ้ำและทำให้คำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งผู้คนได้ทำลายหรือสูญหายไปมีความสมบูรณ์

2.1.4 การศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูต

ความหมายการศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูต

คือ ยอมรับว่าอัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงแต่งตั้งมนุษย์จำนวนหนึ่งเป็นศาสนทูต (เราะซูล หรืออนบี) เพื่อทำหน้าที่เผยแผ่ เชิญชวนมนุษย์ทั้งหลายในยุคต่างๆ สู่การยอมรับในหลักธรรมคำสอน และเคารพภักดีต่อพระองค์ เป็นผู้แจ้งข่าวดีถึงรางวัลและสวรรค์สำหรับผู้ทำดี และสั่งห้ามถึงการลงโทษหรือนรกสำหรับผู้ที่ปฏิเสธและทำชั่ว

ดังนั้นมุสลิมทุกคนได้ศรัทธาในบรรดาศาสนทูตของพระเจ้า เราเชื่อว่าจำนวนศาสนทูตทั้งหมดซึ่งอยู่ท่ามกลางกลุ่มชน ที่แตกต่างกันนั้น มีอยู่ทั้งหมดถึง 124,000 ท่าน ถ้าท่านนึกถึงการที่เริ่มมีโลกและเริ่มมีมนุษย์อยู่ในโลก นึกถึงจำนวนมนุษยชาติที่อาศัยอยู่สมัยหนึ่ง และผ่านพ้นไปหลายชั่วคนแล้ว จำนวน ศาสนทูตเพียงเท่านั้นก็คงจะไม่น่าแปลก เราต้องเชื่อถ้อยอย่างแน่วแน่ตามจำนวนที่ได้รับการเอ่ยอ้างไว้ใน อัลกุรอาน สำหรับที่เหลือนั้นเราได้รับการสั่งสอนไว้ว่า ศาสนทูตทุกท่านที่พระเจ้าเป็นเจ้าส่งมานำทางแก่มวลมนุษย์เป็นศาสนทูตที่มีอยู่จริง แต่เราก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะกล่าวได้อย่างแน่นอนถึงท่านหนึ่ง ท่านใดที่ไม่ได้มีกล่าวไว้ใน อัลกุรอานได้ว่าท่านเป็นศาสนทูตที่แท้จริงหรือไม่ เพราะเหตุว่าเราไม่ได้รับการบอกเล่าถึงรายละเอียดเกี่ยวกับท่าน และบุคคลที่ถือเป็นศาสนทูต ท่านสุดท้ายของพระองค์ก็คืออนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งถูกส่งมาเพื่อเป็นศาสนทูตสำหรับมนุษยชาติทั้งมวลซึ่งทุกคนจำเป็นต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามโดยมิมีการยกเว้น

2.1.5 การศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮฺ

ความหมายการศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮฺ

มุสลิมต้องศรัทธาในชีวิตใหม่หลังความตายและศรัทธาในวันตัดสินคำสอนที่สำคัญเกี่ยวกับหลักศรัทธาข้อที่ 5 นี้มีดังต่อไปนี้

คือยอมรับว่ายังมีชีวิตอีกภพหนึ่ง อันเป็นชีวิตที่เที่ยงแท้จริง ซึ่งมนุษย์จะมีชีวิตอยู่ ณ โลกแห่งนั้นชั่วนิจนิรันดร์กาล กล่าวคือหลังจากมนุษย์ตายลงในโลกนี้ ทุกคนจะถูกให้ฟื้นขึ้นมาอีกครั้งในวันสอบสวน (กียามะฮฺ) เพื่อตอบแทนผลกรรมที่ประกอบเอาไว้ ดังนั้นผู้ใดเชื่อฟังและปฏิบัติตามที่บรรดาศาสนทูตของพระเจ้าสั่งสอนไว้ เขาย่อมได้เข้าสวรรค์ ส่วนผู้ใดปฏิเสธและฝ่าฝืนย่อมตกนรก

นอกจากนั้น การศรัทธาต่อวันสุดท้ายในที่นี้ยังรวมถึงความเชื่อต่อการมีอยู่จริงของความสุขและการทรมานในหลุมสุสาน การฟื้นคืนชีพหลังความตาย การพิพากษา ตาซึ่งแห่งความดีและความชั่ว บัญชีกรรมดีกรรมชั่ว สะพาน (ศิรอต) ที่ทอดข้ามระหว่างนรกสวรรค์ แอ่งน้ำขนาดใหญ่ (เฮาญ์) ที่สามารถดับกระหายได้ในวันแห่งการชุมนุมที่มีแต่ความร้อนแรงและแผดเผา ตลอดจนเชื่อต่อการมีอยู่ของสวรรค์ และนรกตามที่อัลลอฮ์ ﷻ และศาสนทูตของพระองค์ได้บอกเอาไว้

นบีมุฮัมมัด ﷺ สอนว่าโลกนี้และทุกสิ่งทุกอย่างในโลกจะต้องมีจุดจบในวันที่กำหนดไว้ทุกๆ สิ่งจะต้องถูกทำลาย วันนั้นคือวัน “กียามะฮฺ” หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ “วันฟื้นคืนชีพ”

ท่านสอนว่า ต่อจากนั้นมวลมนุษย์ซึ่งอาศัยอยู่ตั้งแต่เริ่มมีโลกก็จะต้องกลับฟื้นคืนชีพ และถูกนำไปอยู่ต่อหน้าพระผู้เป็นเจ้าผู้ซึ่งจะทำการตัดสินในวันนั้น วันแห่งการชุมนุม หรือ (หัชร)

ท่านสอนว่า ประวัติอันสมบูรณ์ของมนุษย์ทั้งชาย หญิงซึ่งได้บันทึกการกระทำของเขาทั้งดีและเลว จะถูกเสนอต่อพระผู้เป็นเจ้าเพื่อการตัดสินครั้งสุดท้าย

พระผู้เป็นเจ้าจะทรงพิจารณาให้รางวัลแก่ทุกๆ คน พระองค์จะทรง
ซึ่งการกระทำดีและชั่วของมนุษย์ ผู้ที่กระทำดีก็จะได้รับรางวัลแห่งความ
ดีงาม ส่วนผู้ที่มีความชั่วมากกว่าความดีก็ต้องได้รับการลงโทษ

การพิจารณาให้รางวัลหรือการลงโทษจะเป็นไปอย่างยุติธรรม ผู้ที่
ได้รับรางวัล มีสวรรค์เป็นเครื่องตอบแทนและประตูแห่งความสุขที่เปิด
รอรับเขาอยู่ ส่วนผู้ที่ถูกลงโทษก็ถูกส่งไปยังนรกดินแดนแห่งไฟและ
การทรมาน

คนที่มองความสำเร็จหรือความล้มเหลวเพียงแค่นี้ในโลกนี้จะ
กังวลแต่เพียงผลได้ผลเสียที่จะเกิดขึ้นเพียงชั่วคราวเท่านั้น เขาจะไม่
พร้อมที่จะทำความดีใดๆ ถ้าหากเขาไม่มีความหวังที่จะได้รับผลประโยชน์
แห่งโลกนี้บางอย่างเป็นการตอบแทน และเขาจะไม่พยายามหลีกเลี่ยง
การทำผิดใดๆ ถ้าหากว่าไม่สร้างผลเสียแก่ผลประโยชน์ของเขา

แต่คนที่มีความศรัทธาในโลกหน้าและเชื่อมั่นในผลสุดท้ายที่จะ
ติดตามมาจากการกระทำของเขานั้นจะมองว่าผลได้ผลเสียทางโลก
ทั้งหมดล้วนเป็นสิ่งชั่วคราวและจะไม่ยอมเอาสวรรค์อันนิรันดร์ของเขา
ไปเสี่ยงกับผลประโยชน์เพียงชั่วครู่ชั่วยาม เขาจะมองสิ่งต่างๆ ด้วย
ทัศนะที่กว้างไกลและจะคำนึงถึงผลได้ผลเสียที่ถาวรอยู่เสมอ เขาจะ
ทำความดีไม่ว่ามันจะแพงเท่าไรในแง่ของผลได้ทางโลกหรือไม่ว่ามันจะ
สร้างความเสียหายต่อผลประโยชน์ชั่วคราวของเขาอย่างไรก็ตาม และเขา
จะหลีกเลี่ยงความผิดไม่ว่ามันจะเย้ายวนเพียงใดก็ตาม เขาจะตัดสินใจ
ต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะติดตามมาอย่างถาวรและไม่ตัดสินใจอะไรตาม
อำเภอใจของเขาเอง

ดังนั้น ความเชื่อหรือความไม่เชื่อในชีวิตหลังความตายนี้ ทำให้มี
วิถีชีวิตที่แตกต่างกัน มีแนวคิดในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน และมี
เป้าหมายการดำเนินชีวิตบนโลกนี้ที่แตกต่างกัน

2.1.6 ศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะการณ์ (กอลฺลฺ-กอดัร)

ความหมายการศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะการณ์ (กอลฺลฺ-กอดัร)

หมายถึงศรัทธายอมรับว่าอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง และทรงกำหนดอัตรารายของทุกสิ่งนั้นเอาไว้แล้วเช่นเดียวกันทุกประการล้วนเป็นไปตามพระประสงค์และความต้องการของพระองค์ เพราะพระองค์ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลายนั้นมา

พระองค์ทรงสร้างให้เกิดขึ้นมาในสิ่งที่ทรงประสงค์ และทรงดำเนินการตามที่ทรงต้องการ ดังนั้นหากพระองค์ทรงประสงค์ในสิ่งใดแล้วมันย่อมเกิดขึ้นอย่างแน่นอน และหากไม่ทรงประสงค์ในสิ่งใดแล้วสิ่งนั้นก็ย่อมมีอาจเกิดขึ้นมาได้อำนาจในการกำหนดความเป็นไปทั้งหลายล้วนอยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์ ทรงกำหนดการเป็น การตาย ทรงให้การชี้นำแก่ผู้ที่ทรงประสงค์ด้วยความเมตตา และทรงให้ผู้ที่ไม่ทรงประสงค์ให้หลงผิดได้ประสบเช่นนั้นด้วยความยุติธรรมแล้วของพระองค์

พระองค์ย่อมมิถูกดำเนินในสิ่งที่ทรงตัดสิน และไม่มีสิ่งใดๆ คัดค้านได้ในสิ่งที่ทรงกำหนดให้เกิดขึ้น พระองค์คือผู้ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งมวล ทรงกำหนดการกระทำ ประทานปัจจัยยังชีพ (ริซกี) และความเป็นความตายของพวกเขา

การศรัทธาในหลักศรัทธาข้อที่ 6 นี้ ย่อมก่อให้เกิดเป็นความมั่นใจ ความสงบและมีความสุขขึ้นในจิตใจของผู้ศรัทธา และเชื่อมั่นต่ออัลลอฮ์ ﷻ อย่างแท้จริง ผู้ที่ศรัทธาในกำหนดสภาวะของอัลลอฮ์ ﷻ จะไม่เป็นผู้ที่ท้อแท้สิ้นหวัง ไม่หมดอาลัยตายอยากไม่เป็นคนที่คิดฟุ้งซ่าน และไม่มองโลกในแง่ร้าย เพราะเขาศรัทธามั่นว่าทุกอย่างที่เกิดขึ้นเป็นความประสงค์ของอัลลอฮ์ มนุษย์มีหน้าที่ใช้ความพยายามและศักยภาพที่มีอยู่ทำในสิ่งที่ดี แต่จะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับกฎสภาวะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ถูกกำหนดไว้แล้ว

2.2 หลักศาสนบัญญัติ

2.2.1 การปฏิญาณตน : ไม่เคารพสักการะต่อสิ่งใด นอกจากอัลลอฮ์

เมื่อมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่ออัลลอฮ์ การปฏิญาณตนยืนยันว่าไม่เคารพสักการะต่อสิ่งใดนอกจากพระองค์ เป็นขั้นตอนถัดไปโดยผู้ศรัทธาจะต้องเปล่งวาจาประกาศยืนยันความศรัทธาในจิตใจให้เป็นประจักษ์ และสถานภาพความเป็นมุสลิมก็จะบังเกิดผลนับแต่เมื่อได้มีการกล่าวคำปฏิญาณนั้น ในการปฏิญาณตนกระทำการด้วยการเปล่งวาจา กล่าวประโยคสั้นๆ ว่า

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

“อัชชะดุ อัลลาอิลลาฮะ อิลลัลลอฮุ วะอัชชะดุ อันนะมุฮัมมัดะรเราะซูลุลลอฮุ”

ความว่า “ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าใดที่เที่ยงแท้อันควรแก่การเคารพสักการะนอกจากอัลลอฮ์เท่านั้น และข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าแน่แท้ันบีมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์”

ประโยคสั้นๆ ที่ประกอบด้วยถ้อยคำเพียงไม่กี่คำนี้ ถือเป็นหลักศาสนบัญญัติข้อแรกที่มุสลิมกล่าวกันอยู่ตลอดเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน อย่างน้อยที่สุดก็ทุกครั้งที่ทำการละหมาด หรือเมื่อมีการแสดงสุนทรพจน์ หรือการเสวนาธรรมในโอกาสต่างๆ เพื่อยืนยันและรักษาเจตจำนงศรัทธาแน่นแฟ้นที่จะไม่เคารพสักการะหรือกราบไหว้บูชาสิ่งใดนอกจากอัลลอฮ์ เท่านั้น

คำปฏิญาณตนเพื่อการจำนนต่ออัลลอฮ์ เป็นคำสั้นๆ แต่ให้ความหมายกว้างขวางและลึกซึ้งอย่างยิ่ง มีสารัตถะที่ประกอบด้วยการปฏิเสธและยอมรับ กล่าวคือปฏิเสธทุกสิ่งที่ถูกยึดถือเป็นพระเจ้านอกจาก

อัลลอฮ์ ﷻ และยอมรับถึงเอกสิทธิ์ในความเป็นพระเจ้าของอัลลอฮ์ ﷻ แต่ผู้เดียวโดยปราศจากภาคีใดๆ และนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นศาสนทูตของพระองค์

ดังนั้นที่กล่าวมานี้ มุสลิมทุกคนจึงไม่อาจทำการเคารพสักการะต่อบุคคลหรือสิ่งใดในจักรวาลนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น ทั้งนี้ไม่เพียงแต่เทวรูป เทวตา ผีนางไม้ พระแม่คงคา พระแม่ธรณี พระอาทิตย์หรือพระจันทร์เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงบรรดานบีหรือศาสนทูต เทวทูตหรือมวลมะลาอิกะฮ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ก็ไม่อยู่ในสถานะที่มุสลิมจะถวายเป็นการเคารพสักการะใดๆ มิฉะนั้นก็จะทำให้พ้นสภาพความเป็นมุสลิมไปในทันที

2.2.2 การละหมาด : เสาหลักของศาสนาอิสลาม

การละหมาด เป็นหลักศาสนาบัญญัติข้อที่ 2 ซึ่งหมายถึงการสำรวมกาย วาจา และจิตใจมุ่งตรงสู่อัลลอฮ์ ﷻ ในช่วงเวลาที่กำหนดอย่างน้อยวันละห้า ช่วงเวลาของการละหมาดในแต่ละวันถือเป็นโอกาสอันสำคัญที่มุสลิมได้รับความโปรดปรานจากพระเจ้าให้เข้าเฝ้าพระองค์เพื่อยืนยันความศรัทธาและคำสัตย์ปฏิญาณโดยการปฏิบัติตามรูปแบบและระเบียบวิธีที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยเริ่มต้นด้วยการกล่าวตักบีร์ว่า “อัลลอฮ์อัครับ” หมายถึงอัลลอฮ์ผู้ยิ่งใหญ่ กระบวนการละหมาดนั้นมีการอ่านอัลกุรอาน มีการกล่าวสวดี้ ยกย่องและสรรเสริญอัลลอฮ์ ﷻ ตลอดจนการขอพรต่อพระองค์ ในอิริยาบถต่างๆ ที่ต้องปฏิบัติ เช่น ยืนตรง โค้งคำนับ ก้มกราบ (สญูด) และปิดท้ายด้วยการกล่าวสลาม “อัสสะลามุอะลัยกุมะเราะฮิมะตุลลอฮ์” (ขอความสันติและความเมตตาแห่งอัลลอฮ์ ﷻ ประสพแด่ทุกท่าน)

มุสลิมต้องปฏิบัติละหมาดอย่างน้อยวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง 5 เวลา โดยเริ่มตั้งแต่ตื่นนอนในยามรุ่งอรุณก่อนพระอาทิตย์ขึ้นเรียกว่า “ละหมาดซุบฮิ” เพื่อการเริ่มต้นชีวิตในแต่ละวันด้วยสักการะต่ออัลลอฮ์ ﷻ

ถัดจากนั้นเมื่อถึงเวลาบ่าย มุสลิมก็เข้าสู่การละหมาดต่ออัลลอฮ์ เรียกว่า “ละหมาดซุฮฺรฺ” เสร็จการละหมาดก็สามารถไปประกอบอาชีพตามปกติ และกลับสู่การละหมาดอีกครั้งในอีกสามสี่ชั่วโมงต่อมาเรียกว่า “ละหมาดอัศรี” หลังจากนั้นเมื่อดวงอาทิตย์ตกดินก็ถึงเวลาละหมาดอีกครั้งเรียกว่า “ละหมาดมัฆริบ” อีกชั่วโมงกว่าๆ ก็เข้าเวลาละหมาดอีกครั้งเรียกว่า “ละหมาดอิชาอฺ” เพื่อเตือนมุสลิมมิให้ลืมภาระหน้าที่ต่อพระองค์ในตอนกลางวันและยามค่ำคืนตั้งแต่ตื่นนอนกระทั่งเข้านอนอัลลอฮ์ ทรงกำหนดให้มุสลิมต้องปรากฏตัวต่อหน้าพระองค์อย่างน้อย 5 ครั้งเพื่อยืนยันความศรัทธาและก้มกราบต่อพระองค์

การละหมาดแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณเพียง 5-7 นาที ไม่กระทบต่อการกิจการดำเนินชีวิตหรือการประกอบอาชีพ กลับจะส่งผลดีต่อสุขภาพทั้งกายและใจ ทำให้มีสติไม่หลงใหลในวัตถุนิยม ทั้งเป็นการเตือนใจอย่างน้อยวันละห้าครั้ง ให้รู้จักประมาณตนในการดำรงอยู่บนทางสายกลางอย่างมีความพอดีและพอเพียง ในอิสลามจึงถือว่าละหมาดคือเสาหลักของศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีการละหมาดร่วมกันในมัสยิดแล้ว ยังสามารถสร้างประโยชน์ด้านสังคมและอื่นๆ อีกมากมาย

2.2.3 การถือศีลอด : โลห้ป้องกันความชั่วช้าอนาจาร

หลักศาสนาบัญญัติในอิสลามข้อที่ 3 คือการถือศีลอด ซึ่งหมายถึงการงดเว้นจากการรับประทานอาหาร เครื่องดื่ม และการมีเพศสัมพันธ์ตลอดจนข้องดเว้นต่างๆ ทั้งทางกาย วาจา หรือจิตใจ ตั้งแต่แสงอรุณจิบขอบฟ้าจนกระทั่งดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้าเพื่ออัลลอฮ์

มุสลิมทุกคนทั้งชายและหญิง ไม่ว่าจะยากจนหรือร่ำรวย ผิวดำหรือขาว มียศศักดิ์สูงส่งหรือเป็นคนธรรมดาสามัญต่างก็มีหน้าที่ที่จะต้องถือศีลอดเสมอกัน ในเดือนรอมฎอนเพียงหนึ่งเดือนในรอบปี ทั้งนี้โดยไม่มีเหตุผลอื่นใดนอกจากเพื่อการเคารพสักการะต่ออัลลอฮ์ การไม่รับประทานอาหารและเครื่องดื่มก็เพื่อพระองค์ การหลีกเลี่ยงใช้

วาทะถ้อยคำและสิ่งเลวร้ายทั้งหลายก็เพื่อพระองค์ แม้จะถูกตำหนิหรือถูกเหยียดหยามขณะถือศีลอดมุสลิมก็ต้องไม่โต้ตอบนอกจากด้วยคำพูดถ้อยคำสั้นๆ แก่ผู้ที่มาละเมิดว่า “ข้าพเจ้าถือศีลอด” ราวกับการเตือนให้ผู้ถือศีลอดเองได้ระลึกตนว่าอยู่ในความดีงามสูงส่งไม่อาจกระทำความเลวไหลต่ำช้า ทำให้เกิดจิตสำนึกสำรวมใจและยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงรอบรู้ ทรงเห็น และทรงได้ยิน ทุกๆ การกระทำและคำพูด ประหนึ่งพระองค์ทรงอยู่ใกล้ชิดอย่างยิ่ง แม้อยู่ในที่ลับตาคนก็มีกลิ่นฝ่าฝืน การถือศีลอดจึงเป็นประหนึ่งโล่ป้องกันความชั่วช้าอนาจารและความเลวทรามทั้งปวง นบีมุฮัมมัด ﷺ จึงส่งเสริมให้คนหนุ่มสาวมุสลิมที่ไม่มีความสามารถในการแต่งงาน ให้ถือศีลอดเพราะการถือศีลอดสามารถยับยั้งการกระทำความชั่วได้

อันที่จริง ศีลอดในอิสลามมิได้มุ่งเพื่อการทรมานร่างกายมนุษย์หากเป็นกระบวนการฝึกอบรมอย่างครอบคลุมรอบด้าน ทั้งด้านกาย วาจา และจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจิตใจให้รู้จักอดทน อดกลั้น สำรวม และยำเกรงต่อพระเจ้า ทั้งจะเป็นประโยชน์ทางสรีระแก่ระบบการทำงานของร่างกาย เช่น ระบบย่อยอาหาร ศีลอดจึงเป็นการเคารพหลักการของมนุษยชาติไม่เฉพาะแต่ในประชาตอิสลามในยุคนี้ แต่ในยุคก่อนๆ ก็มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการถือศีลอดเช่นเดียวกัน

2.2.4 การจ่ายทานบังคับ (ชะกาต) : ขัดเกลาจิตใจ และเพิ่มพูนทรัพย์สิน

ทานบังคับ (ชะกาต) ถือเป็นหลักศาสนบัญญัติข้อที่ 4 ชะกาตหมายถึงทรัพย์สินจำนวนหนึ่งซึ่งอิสลามกำหนดให้เป็นหน้าที่ของมุสลิมที่จะต้องแจกจ่ายในอัตราส่วนที่กำหนดโดยแจกจ่ายให้แก่บุคคลผู้มีสิทธิรับซึ่งมีอยู่ 8 ประเภทด้วยกัน คือ (1) คนยากจน (2) คนอนาถา (3) คนที่มีจิตใจยังไม่คุ้นเคยกับอิสลาม (4) ผู้ทำหน้าที่จัดเก็บและจ่ายชะกาต (5) ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว (6) ทาสและเชลย (เพื่อเป็นค่าไถ่) (7) ผู้อยู่ในหนทางของอัลลอฮ์ และ (8) ผู้เดินทางพลัดถิ่น

เห็นได้ว่ากลุ่มบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่สมควรได้รับความสนใจและช่วยเหลือจากสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้มีอันจะกิน หากไม่แล้วความเหลื่อมล้ำ แตกร้าว บาดหมางก็จะเกิดขึ้นและอาจนำไปสู่การปะทะรุนแรง ชะกาดจึงเป็นเสมือนปัจจัยประสานและลบร่อยความเหลื่อมล้ำให้ทุกคนมีความรักใคร่กลมเกลียว และเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน

การบริจาคชะกาดเป็นวินัยบัญญัติสำคัญ (รูกนุ) หนึ่งในห้าประการที่อิสลามกำหนดให้เป็นหน้าที่สำหรับมุสลิมต้องปฏิบัติเมื่อครบหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด (คล้ายภาษีอากร) ทั้งนี้เพื่อการเคารพสักการะต่ออัลลอฮ์ ﷻ และยืนยันการศรัทธาที่มีต่อพระองค์ ซึ่งผู้ปฏิบัติจะได้รับมรรคผลตอบแทนอันยิ่งใหญ่และมากมายจากพระเจ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกหน้าอันนิรันดร์ ดังนั้น ชะกาดจึงไม่เพียงแต่เป็นการช่วยเหลือคนยากจนหรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมเท่านั้น หากชะกาดยังเป็นช่องทางที่จะทำให้ผู้จ่ายได้รับความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ และจะทำให้ทรัพย์สินที่ยังคงเหลือออกมาเพิ่มพูน มุสลิมเชื่อมั่นว่าทรัพย์สินในครอบครองทั้งหลายของตนนั้นที่แท้แล้วมาจากความโปรดปรานของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งสิ้น พระองค์ทรงเป็นเจ้าของที่แท้จริง มนุษย์เป็นเพียงผู้ครอบครองดูแลและใช้ประโยชน์ไปตามเจตนารมณ์แห่งพระองค์ หากอัลลอฮ์ ﷻ ทรงประสงค์จึงไม่มีสิทธิหวงแหนตรงกันข้ามมุสลิมจะต้องเสียสละด้วยความเต็มใจ และมีความสุขที่ได้ใช้จ่ายทรัพย์สินที่ได้รับการประทานจากอัลลอฮ์ ﷻ ไปตามวิถีทางของพระองค์

2.2.5 การประกอบพิธีหัจญ์ : สูงสุดของการสักการะต่ออัลลอฮ์ ﷻ

การประกอบพิธีหัจญ์ถือเป็นหลักศาสนบัญญัติข้อที่ 5 หัจญ์คือการประกอบศาสนกิจอีกรูปแบบหนึ่งของการเคารพสักการะต่ออัลลอฮ์ ﷻ ณ นครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย

“หัจญ์” เป็นศาสนบัญญัติสำคัญหนึ่งในห้าประการที่อิสลามกำหนดให้มุสลิมต้องปฏิบัติครั้งหนึ่งในชีวิตหากมีความสามารถ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด ผู้ประกอบพิธีหัจญ์ที่เป็นชายต้องครองชุดอิสรอมด้วยการนุ่งห่มผ้าขาวสองชิ้นที่ไม่มีการเย็บต่อกัน โดยชั้นล่างนุ่งและชั้นบนห่มโดยเปิดไหล่ข้างขวา ส่วนสตรีแต่งกายโดยปกปิดตัวเรือนร่างกายยกเว้นไปหน้าและฝ่ามือ ทุกคนต้องปฏิบัติคนเดียวกันอย่างเสมอภาคทั้งชายและหญิง

การประกอบพิธีหัจญ์ แม้จะมีศาสนสถานมาประกอบ อาทิทุ่งอะรอฟะฮฺ วิหารกะอฺบะฮฺ และอื่นๆ แต่จุดมุ่งหมายมิใช่เพื่อการเคารพสักการะต่อวัตถุสถานเหล่านั้นหากแต่มุ่งสู่การสักการะต่ออัลลอฮฺ ﷻ แต่ผู้เดียว เหตุที่ต้องมีการเดินเวียนรอบวิหารกะอฺบะฮฺ มีการจูบหินดำ มีการเดินระหว่างภูเขาเศาะฟาและมัรวะฮฺนั้น ก็เพราะเพื่อทำตามแบบอย่างที่นบีมุฮัมมัด ﷺ เคยปฏิบัติเท่านั้น และเป็นการปฏิบัติที่อยู่เหนือเหตุผลทางปัญญา เช่นเดียวกับการที่ปฏิบัติละหมาดห้าเวลาในแต่ละวัน มุสลิมต่างนอบน้อมยอมปฏิบัติตามแบบอย่างด้วยความศรัทธามั่นต่ออัลลอฮฺ ﷻ พระเจ้าผู้ทรงเมตตาและทรงลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนอย่างหนักหน่วงและรุนแรงยิ่ง

ในขณะที่การละหมาดและการถือศีลอดเป็นการเคารพสักการะซึ่งต้องปฏิบัติด้วยกาย ชะกาดเป็นการเคารพสักการะในแง่ของทรัพย์สิน แต่หัจญ์เป็นการเคารพสักการะที่ประกอบกันระหว่างร่างกายกับทรัพย์สิน เพราะในการเดินทางไปยังสถานที่ดังกล่าวต้องใช้ทรัพย์สิน และต้องปฏิบัติศาสนกิจที่มีทั้งการเดิน วิ่ง และพักแรม เป็นเวลาอย่างน้อยสามวัน หัจญ์จึงถือเป็นสูงสุดของการเคารพสักการะต่ออัลลอฮฺ ﷻ ในอิสลาม

2.3 หลักการอิหฺซานและผลต่อวิถีชีวิต

อิหฺซาน คือรากฐานจริยธรรมในอิสลาม

“อิหฺซาน” คือ ความดี หรือสิ่งที่ดีงาม ในที่นี้หมายถึง การทำให้อิบาดะฮ์มีความสมบูรณ์สวยงาม กล่าวคือ ผู้กระทำได้ทำอิบาดะฮ์อย่างดีงามที่เริ่มต้นด้วยการเจตนาที่บริสุทธิ์ เช่น การการสํารวม (คุฮฺรู) การปกป้องและระมัดระวังจากการตั้งภาคีโดยเสมือนว่าเรามองเห็นพระองค์ และพระองค์ทรงเฝ้ามองเรา ดังนั้นการยอมรับตนเองในความสัมพันธ์ของมนุษย์กับอัลลอฮฺ ﷻ หรือกับสิ่งที่ถูกสร้าง ถือเป็นหลักประการสำคัญในการดำรงวิถีชีวิตที่ถูกต้อง อันเป็นรากฐานของศีลธรรมจริยธรรมต่างๆ ของความสัมพันธ์ของมนุษย์กับพระเจ้า มนุษย์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตต่างๆ

พฤติกรรมทุกอย่างของมุสลิม ควรจะกระทำขึ้นโดยมี อัลลอฮฺ ﷻ อยู่ในวิสัยทัศน์ของเรา อัลลอฮฺ ﷻ ทรงเฝ้ามองดูเราอยู่ตลอดเวลา หากเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี เราก็จะต้องยอมรับเสมอว่าอัลลอฮฺ ﷻ กำลังดูเราอยู่ โดยการทำอิบาดะฮ์ให้ดีที่สุดทั้งในที่เร้นลับและเปิดเผย การทำอิบาดะฮ์ที่มีอิหฺซานนี้จะแสดงความรู้สึกลึกถึงการมีความรับผิดชอบในภาระงานที่ได้กระทำไว้อย่างอบอุ่นที่เต็มไปด้วยความมุ่งมั่นหวังได้รับผลตอบแทนจากพระองค์ และภาระงานทุกสิ่งทุกอย่างจำเป็นจะต้องมีอิหฺซาน เนื่องจากอิหฺซานจะยกระดับบุคคลให้เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับพระองค์มากที่สุด

หลักคำสอนอิสลามล้วนแล้วแต่เพื่อสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม แต่คุณธรรมจริยธรรมดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นหากปราศจากอิหฺซาน เพราะอิหฺซานนี้จะช่วยให้บุคคลหนึ่งมีจิตใจอบอุ่น ถ่อมตน ห่างไกลจาก

พฤติกรรมสิ่งชั่วร้ายต่างๆ และนำพาบุคคลนั้นสู่ความสงบสุขที่แท้จริงในชีวิต

นอกจากนี้แล้ว อิหฺซานยังแสดงถึง การกระทำความดีงาม การเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์แม้กระทั่งสัตว์ ดังที่ได้กล่าวในหะดีษบทหนึ่งว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ได้กำหนดให้กระทำความดีต่อทุกสิ่ง ดังนั้นเมื่อพวกท่านจะฆ่าสัตว์ ก็จงฆ่าด้วยความปรานี เมื่อพวกท่านเชือดคอสัตว์ก็จงเชือดด้วยวิธีที่ดีที่สุด ด้วยการลับมีดให้คมและให้สัตว์ที่เชือดนั้นเจ็บปวดน้อยที่สุด” (รายงานโดยมุสลิม)

จากบทหะดีษข้างต้นแสดงให้เห็นว่า อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญญัติให้กระทำแต่ความดีในทุกกิจการงาน และการกระทำความดี หรืออิหฺซานนั้นอาจจะถึงระดับขั้นเป็นข้อบังคับทางศาสนาบัญญัติ (วาญิบ) เช่น การเคารพบิดามารดา การละทิ้งสิ่งที่ต้องห้าม (หะรอม) การเชื่อมความสัมพันธ์กับเครือญาติ หรือระดับไม่บังคับ แต่จะเป็นสิ่งที่สนับสนุน เช่น การบริจาคทาน การให้เกียรติซึ่งกันและกัน เป็นต้น อิหฺซานหรือการทำความดีเป็นสิ่งที่กว้างขวางมากที่ครอบคลุมถึงทุกอิริยาบถของการดำเนินชีวิต ดังคำกล่าวของนบีมุฮัมมัด ﷺ “อิหฺซานนั้นมีในทุกสิ่ง” แต่จะแตกต่างกันในลักษณะและรูปแบบของความดีนั้นๆ

ดังนั้น ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มุ่งเน้นให้มีการแข่งขันกันทำแต่ความดี ส่งเสริมการกระทำสิ่งที่ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น และในการทำความดีนั้นย่อมต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสติ ปัญญาทรัพย์สิน ตลอดจนตัวบุคคลเองต้องพร้อมที่จะกระทำความดี

อิหฺซานในอิสลามไม่ได้มีขอบเขตที่จำกัดและมีอาณาบริเวณที่เฉพาะเจาะจงเท่านั้น แต่จะครอบคลุมทุกอิริยาบถของพฤติกรรมมนุษย์

ทั้งที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า มนุษย์กับเพื่อนมนุษย์ ตลอดจนกับสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ด้วยเหตุนี้อิหฺซานจะนำพาบุคคลคนหนึ่งให้มีความรักในความรักเกียจความชั่ว นอบน้อมถ่อมตน ห่างไกลจากความแข็งกร้าว ทั้งนี้อิสลามไม่สั่งใช้ให้กระทำความดีเฉพาะบุคคลที่มีชีวิตบนโลกนี้เท่านั้น แต่จะครอบคลุมผู้ที่สิ้นชีวิต แม้กระทั่งกับสัตว์ที่เราเชือดเพื่อเป็นอาหารก็ตาม

ดังนั้นอิสลาม อี้มาน และอิหฺซานหรือจรรยาบรรณที่พึงงามเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ อี้มานคือจุดเริ่มต้นของบุคคลให้มีความศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้า และจะต้องปฏิบัติบทบัญญัติต่างๆในการดำเนินชีวิตของคำสอนอิสลาม และอิหฺซานจะเป็นผลของอี้มานและอิสลามที่แสดงออกในรูปแบบของพฤติกรรมจรรยาบรรณที่อันงดงามจากการคำนึงว่าพระองค์ทรงดูเราตลอดเวลา

บทที่ 3

โครงสร้างและองค์ประกอบ

ความนำ

ในบทที่ 3 นี้จะกล่าวถึงโครงสร้างและองค์ประกอบที่สำคัญในอิสลามโดยสรุป ทั้งนี้หากเปรียบเทียบอิสลามเป็นอาคารหลังหนึ่งซึ่งนอกจากต้องอาศัยรากฐานและแก่นแกนอันมั่นคงแล้ว อาคารที่สมบูรณ์ยังต้องประกอบด้วยโครงสร้างภายนอกที่ครบถ้วนและสวยงามอีกด้วย ในที่นี้ เป็นการพูดถึงโครงสร้างที่สำคัญบางประการเท่านั้น เชื่อว่ายังมีองค์ประกอบสำคัญอีกมากมาย ซึ่งอาจกล่าวถึงในหนังสือเล่มต่อไป - ด้วยความประสงค์ของอัลลอฮ์ -

3.1 อิสลามกับกระบวนการสันติภาพ

สันติภาพ หมายถึง ความสุขที่เกิดจากความสัมพันธ์อันประสานกลมกลืนของสมาชิกทุกส่วนในสังคมมีการเกื้อกูลด้วยความเมตตากรุณาปราณี ปฏิเสธพฤติกรรมที่อยู่ดิรรมทั้งมวล ดูแลเอาใจใส่ผู้อ่อนแอและห่างไยกันเสมือนสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน ด้วยการสานสายใยความสัมพันธ์ด้วยหลักศรัทธาในหลักเอกภาพและสร้างสำนึกร่วมในการเป็นประชาชาติเดียวกัน อันมีแหล่งกำเนิดและจุดหมายสุดท้ายอันเดียวกัน สันติภาพนี้ดำรงอยู่ด้วยความสมดุลและมีเส้นทางอันยาวไกลจนถึงโลกอาคิเราะฮฺ (โลกหน้าอันเป็นนิรันดร์)

ยุทธศาสตร์การรังสรรค์สันติภาพของอิสลาม

การพัฒนาสังคมมนุษย์เพื่อไปสู่สังคมสันติภาพตามกระบวนการของอิสลามนั้นได้ดำเนินการในยุทธศาสตร์เชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

1. ยุทธศาสตร์สันติวิธี

ตลอดระยะเวลาของการนำเสนอวิถีชีวิตอิสลามเพื่อนำไปสู่สังคมสันติภาพอันพึงประสงค์นั้นอิสลามได้ประกาศใช้ยุทธศาสตร์สันติวิธีดังอัลกุรอานได้กำหนดไว้ในบทบัญญัติต่างๆ ดังนี้

“ไม่มีการบังคับใน (การนับถือ) ศาสนา (อิสลาม) แท้จริงเป็นที่ประจักษ์ชัดแล้วระหว่างทางนำอันเที่ยงตรงและแนวทางอันบิดเบือน ดังนั้นผู้ที่ปฏิเสธความจอมปลอมและศรัทธาต่ออัลลอฮฺ แน่แท้เขาได้ยึดมั่นกับสายเชือกอันแข็งแรงยิ่ง ซึ่งจะไม่มีการหลุดขาดจากกัน และอัลลอฮฺเป็นผู้ทรงได้ยินและทรงรอบรู้อย่างยิ่ง” (อัลกุรอาน 1 : 256)

โครงการนี้เป็นเพียงตัวอย่างเพื่อยืนยันว่าอิสลามได้นำเสนอแนวทางสันติวิธีที่เป็นรูปธรรมในการดำรงไว้ซึ่งสังคมสันติภาพด้วยการให้เกียรติและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิขั้นพื้นฐานและเสรีภาพในการเลือกวิถีชีวิตของสมาชิกในสังคมโลก อันถือเป็นครอบครัวใหญ่ตามทัศนะของอิสลาม

2. ยุทธศาสตร์ความปรองดอง สมานฉันท์และการรวมพลัง

การดำเนินการเพื่อรังสรรค์สันติภาพในสังคมมนุษย์ทุกยุคสมัย อันเป็นวิสัยทัศน์ของอิสลามนั้น ยุทธศาสตร์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่อิสลามได้เลือกใช้ก็คือ ยุทธศาสตร์ความปรองดอง สมานฉันท์ของสมาชิกในสังคม ซึ่งได้บัญญัติไว้ในอัลกุรอานเป็นจำนวนมาก ในที่นี้ใคร่ขอนำเสนอเป็นตัวอย่างบางส่วนดังนี้

“โอ้มวลมนุษย์ทั้งหลาย แท้จริงเราได้สร้างพวกเจ้าจากเพศชายและเพศหญิง และได้ให้พวกเจ้าเป็นกลุ่มพวกและเผ่าพันธุ์อันหลากหลาย เพื่อพวกเจ้าจะได้ทำความรู้จักกัน แท้จริงผู้ที่มิเกียรติที่สุดในระหว่างพวกเจ้า ณ อัลลอฮ์ นั้นคือ ผู้ที่มีความยำเกรงมากที่สุด แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรอบรู้และทรงประจักษ์ยิ่ง” (อัลกุรอาน 49 : 13)

บทบัญญัติดังกล่าวได้บ่งชี้ถึงความเพียรพยายามและความมั่นคงของจุดยืนอิสลามในการสร้างสังคมสันติภาพด้วยความมุ่งมั่นเพื่อเป็นวิถีชีวิตอันสันติสุขที่ยั่งยืนด้วยยุทธศาสตร์ที่ทุกคนในสังคมสัมผัสได้ และสามารถที่จะยอมรับได้ด้วยด้วยความปรองดอง สมานฉันท์และรวมพลังร่วมกัน

3. ยุทธศาสตร์การสร้างต้นแบบ

ภารกิจการสร้างสันติภาพในสังคมตามแนวทางอิสลามนั้น ดูเหมือนว่าอิสลามเป็นวิถีชีวิตที่ให้ความสำคัญเป็นพิเศษในเรื่องของต้นแบบ (Role Model) อิสลามได้ถือเป็นยุทธศาสตร์หลักที่สำคัญและถือเป็นตัวบ่งชี้อันดับแรกๆ ของการบรรลุผลในการดำเนินการ อัลกุรอานได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ดังนี้

“โอ้ ผู้ศรัทธา! จงห่างไกลจากการเข้าใจผิด (มองคนในแง่ร้าย) เพราะส่วนหนึ่งของความเข้าใจผิดนั้นคือบาป และจงอย่าแสวงหาความเสียหาย (ข้อบกพร่อง ความผิด) ของผู้อื่นและจงอย่านิทรากันในระหว่างพวกเจ้า” (อัลกุรอาน 49 : 12)

บทบัญญัติดังกล่าวนี้ เป็นส่วนหนึ่งที่ยกมาเป็นตัวอย่างให้เห็นว่า อิสลามได้มีส่วนร่วมที่สำคัญยิ่งในการสร้างสรรค์สันติภาพให้เกิดขึ้นโดย یشุทธศาสตร์การสร้างต้นแบบ ยึดหลักต้นแบบสำคัญจาก นบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นหลัก โดยเริ่มต้นจากหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม คือการสร้าง บุคคลต้นแบบ ครอบครัวต้นแบบ ชุมชนต้นแบบ และนำไปสู่สังคม ต้นแบบทั้งระดับภูมิภาคและระดับสากลอันกว้างใหญ่ไพศาล ภายใต้ กรอบความหมายของครอบครัวใหญ่ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

เป้าหมายและชัยชนะที่ยั่งยืน

ความเป็นจริงประการหนึ่งของสังคมมนุษย์ คือการเผชิญหน้ากัน ระหว่างสองสิ่งที่สำคัญคือทางนำอันเที่ยงธรรมกับแนวทางอันบิดเบือน หรือเรียกได้ว่าเป็นการยื้อแย่งการนำระหว่างธรรมะกับอธรรมซึ่งสามารถ เข้าใจได้ง่ายกว่าเป็นการต่อสู้ระหว่างความดีงามกับความจอมปลอม (ชั่วร้าย) โดยมีลักษณะบ่งชี้ คือสันติภาพเป็นเกณฑ์ตัดสิน อิสลามได้เข้ามา มีส่วนร่วมอย่างสำคัญยิ่งในการเผชิญหน้ากันนี้ โดยได้แสดงเจตนารมณ์ อย่างชัดเจนดังอัลกุรอานได้บัญญัติไว้ ความว่า “และเรา (อัลลอฮฺ) มิได้ ส่งเจ้า (มุฮัมมัด) มาเพื่ออันใด นอกจากเพื่อเป็นความเมตตา (ความรักและ สันติสุข) แก่สากลโลก” (อัลกุรอาน 21 : 107) จึงเป็นที่ แน่ชัดว่าภารกิจของอิสลามภายใต้การขับเคลื่อนของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และผู้สืบทอดเจตนารมณ์ทุกคนคือการสร้างสันติภาพและสันติสุขให้ กับสังคมมนุษย์

ภารกิจอันยิ่งใหญ่นี้ได้เป็นพันธกิจที่กำหนดเป้าหมาย (End) อย่าง เป็นรูปธรรมคือการรังสรรค์สังคมสันติภาพในโลกนี้ (โลกดunya) และเป็น ชัยชนะที่ยั่งยืนในโลกหน้า (โลกอาคิเราะฮฺ) สังคมสันติภาพในโลกนี้ นั้นอิสลามได้พยายามนำเสนอสังคมภราดรภาพที่เชิดชูชนให้มนุษย์ชาติ ทุกเผ่าพันธุ์และทุกหมู่เหล่าได้ทำความรู้จักกัน มีสัมพันธไมตรีเยี่ยง สมาชิกในครอบครัวเดียวกัน นำเสนอการพัฒนาตนเองด้วยความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน แสวงหาัจธรรมด้วยความอิสระและมีเสรีภาพ หมั่นทำความ

ดีและเชิญชวนเพื่อนมนุษย์ให้กระทำความดี มีคุณธรรมในขณะเดียวกันก็หมั่นกำชับสั่งเสียให้ห่างไกลและหลีกเลี่ยงการทำความชั่วและอบายมุขทั้งปวง อิสลามได้นำเสนอให้สมาชิกของสังคมสร้างครอบครัวด้วยความรัก ความเข้าใจ ให้เกียรติแก่กันและกันและกำชับให้บุตรต้องทำความดีและปฏิบัติดีต่อพ่อแม่และบุพการี ภารกิจของอิสลามกว้างไกลไปถึงการสร้างสังคมสมานฉันท์และร่วมมือกันทั้งในด้านความรับผิดชอบร่วมกันในการทำความดี รักษาความสงบสันติและการรับผิดชอบร่วมกันในการห้ามปรามการทำความชั่วและความชั่วร้ายตลอดถึงการปฏิเสธอย่างแข็งขันต่อการกดขี่ ช่มเหิงและการกระทำใดๆที่ไม่ยุติธรรมทั้งต่อผู้ที่อ่อนแอด้วยโอกาสและบุคคลทั่วไป อิสลามห้ามการนินทา การกล่าวหาใส่ร้ายและแสวงหาจุดด้อยของคนอื่นมาเผยแพร่ในที่สาธารณะ อิสลามได้กำชับให้เคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพและสร้างสังคมเสมอภาคโดยไม่มีการแบ่งชนชั้นและชนชาติ และยังมีรายละเอียดอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งคงไม่อาจนำเสนออย่างละเอียดในที่นี้ได้ สารัตถะทั้งหมดเหล่านี้คือภารกิจอันเป็นพันธกิจที่เป็นรูปธรรมที่สัมผัสได้และรับรู้ได้ที่อิสลามได้นำเสนอด้วยยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับธรรมชาติและสัญชาตญาณของมนุษย์เป็นเป้าหมายของการสร้างวิถีชีวิตที่สันติสุขในโลกนี้ (โลกดุนยา) และส่งผลไปสู่ชัยชนะที่ยั่งยืนในโลกหน้า (โลกอาคิเราะฮ์)

นี่คือชัยชนะที่ยั่งยืนที่สุดสำหรับมวลมนุษยชาติตามทัศนะของอิสลาม

พึงตระหนักและทำความเข้าใจเสมอว่าการประกอบการใดในทัศนะของอิสลามนั้นจะมีผลตอบแทนในสองมิติเสมอคือมิติที่หนึ่งเป็นผลตอบแทนในโลกนี้และมิติที่สองเป็นผลตอบแทนในโลกหน้า สำหรับภารกิจการสร้างสันติภาพนี้ ผลตอบแทนในโลกนี้ก็คือ วิถีชีวิตที่สันติสุขและผลตอบแทนในโลกหน้าก็คือการได้รับเกียรติเข้าสู่สวรรค์และได้เป็นชาวสวรรค์นั่นเอง

ดังนั้นอิสลามกับสันติภาพแท้ที่จริงแล้วก็คือเรื่องเดียวกัน เพราะคำว่าอิสลามมาจากรากศัพท์เดิมที่หมายถึง **สันติภาพ** ดังนั้นจึงไม่เป็นการกล่าวที่เกินเลยไป หากจะกล่าวกันว่าการใช้อิสลามเป็นวิถีชีวิตก็คือการใช้ชีวิตในวิถีทางสันตินั่นเอง เป็นที่น่าเสียดายที่มนุษย์ชาติมีการถือตนเอง พวกพ้อง ชาติพันธุ์ ตลอดจนลัทธิความศรัทธาที่สุดโต่งเกินไป จึงทำให้สูญเสียโอกาสในการพิจารณาถึงความดีงามของสิ่งต่างๆ ที่อยู่นอกเหนือจากตัวเราออกไป ซ้ำร้ายบางกลุ่มชนถึงกับไม่ยอมแม้แต่จะเปิดโอกาสรับทราบข้อมูลข่าวสารอื่นที่นอกเหนือไปจากข้อมูลของกลุ่มตนเอง สันติภาพคือความจริงของชีวิตที่มนุษย์ทุกคนสัมผัสได้ เมื่อใดที่สันติภาพถูกอ้างเป็นประเด็นของระบอบหรือลัทธิความเชื่อใด สังขธรรมของสันติภาพก็ถูกเบี่ยงเบนไป ทำให้มนุษย์ปุถุชนเข้าใจไม่ถึงความหมายของสันติภาพอย่างแท้จริง กระบวนการสันติภาพจึงกลายมาเป็นวิวาทะในบรรดาผู้นำของระบอบหรือผู้นำของลัทธิความเชื่ออย่างต่อเนื่อง เสมือนหนึ่งว่าพวกเขากำลังทำธุรกิจสันติภาพเพื่อแสวงหาผลกำไรมาสู่พวกตน

อิสลามได้ก้าวพ้นวิกฤตการณ์การวิวาทะเรื่องสันติภาพมาแล้วเป็นเวลาช้านาน ได้สร้างบุคลากรสันติภาพและสังคมสันติภาพให้กับสังคมมนุษย์มาแล้วอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะอยู่ท่ามกลางวิกฤตการณ์วิวาทะก็ตาม อิสลามก็ยังคงนำเสนอวิถีชีวิตสันติสุขเพื่อสร้างสรรค์สังคมสันติภาพโดยมิได้หยุดหย่อนด้วยความมุ่งมั่น ด้วยเหตุผลที่เป็นสังขธรรมที่ว่า อิสลามคือสันติภาพและสันติภาพก็คืออิสลาม บนเส้นทางสร้างสันติภาพอันยาวไกลนี้ อิสลามไม่เคยมองเพื่อนมนุษย์เป็นคู่ต่อสู้ที่ต้องทำหั่นกันถึงที่สุด แต่ตรงกันข้ามอิสลามมองมนุษย์ชาติเป็นสมาชิกในครอบครัวใหญ่ที่สามารถทำความเข้าใจกันได้ มีมิตรต่อกันได้ และเดินบนเส้นทางสันติภาพร่วมกันได้ด้วยความสง่างาม

3.2 อิสลามกับระบบการเมืองการปกครอง

อิสลามเป็นศาสนาที่วางกฎระเบียบทุกประการที่เป็นความจำเป็นของมนุษย์ อิสลามได้มอบหมายให้มนุษย์ปฏิบัติภารกิจในฐานะผู้แทนของอัลลอฮ์ ﷻ ดังนั้นอิสลามจึงกำหนดกฎกติกาว่าด้วยการเมืองการปกครอง เพื่อให้มนุษย์ใช้ศักยภาพสูงสุดในการพัฒนาชีวิตบนโลกนี้ให้เป็นไปตามความประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงอำนาจอันแท้จริงในสากลจักรวาล

หลักคำสอนของอิสลามว่าด้วยการเมืองการปกครองสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดทางการเมืองการปกครอง

แนวคิดทางการเมืองการปกครองในอิสลามประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการดังนี้

1.1 แนวคิดว่าด้วยความเชื่อในเอกภาพของอัลลอฮ์ (เตาฮีด) หมายถึงมุสลิมต้องเชื่อว่าอัลลอฮ์ ﷻ เพียงองค์เดียวที่มีสิทธิในการวางกฎระเบียบต่างๆ ให้มนุษย์ปฏิบัติตาม ไม่มีผู้ใดมีสิทธิในการตัดสินร่วมกับพระองค์ แนวคิดนี้เช่นเดียวกันที่ปฏิเสธการบูชาเคารพมนุษย์ด้วยกันเพราะไม่มีสิ่งใดที่สมควรแก่การเคารพบูชานอกจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น

1.2 แนวคิดว่าด้วยศาสนแห่งนบีมุฮัมมัด ﷺ (ริสาละฮ์) หมายถึงมุสลิมทุกคนเชื่อว่านบีมุฮัมมัด ﷺ คือต้นแบบสำหรับการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์และประสบผลสำเร็จ ดังนั้นมุสลิมต้องศึกษาและปฏิบัติตามวิธีการดำเนินชีวิตที่นำเสนอโดยนบีมุฮัมมัด ﷺ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

1.3 แนวคิดว่าด้วยการเป็นผู้แทนของอัลลอฮ์ (คิลาฟะฮ์) หมายถึงการใช้อำนาจในการเมืองการปกครองนั้นมุสลิมต้องปฏิบัติในฐานะเป็นผู้แทนเท่านั้น มิได้มีกรรมสิทธิ์ที่สมบูรณ์ มุสลิมจึงไม่มีสิทธิ์ปฏิบัติตามอำเภอใจ ทุกอย่างจะต้องเป็นไปตามความประสงค์ของผู้ถืออำนาจอันแท้จริงนั่นคืออัลลอฮ์ ﷻ

บนพื้นฐานแนวคิดดังกล่าว มุสลิมจึงสามารถบริหารบ้านเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความยุติธรรมอย่างแท้จริง

2. ผู้นำรัฐในอิสลาม

“ผู้นำ หรือ เคาะลีฟะฮฺ” ในอิสลามมีความหมาย 3 ประการคือ

ก. เป็นผู้สืบทอดหน้าที่แทนนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งหมายความว่า เป็นผู้สืบทอดหน้าที่แทนนบีมุฮัมมัด ﷺ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทางโลก รวมทั้งดำเนินการเผยแพร่และคุ้มครองศาสนาอิสลาม ผู้นำในอิสลามจึงไม่ใช่เป็นนบี หรือผู้ก่อตั้งชะรีอะฮฺ (กฎหมายอิสลาม) ขึ้นมาใหม่

ข. เป็นผู้สืบทอดหน้าที่ของนบีมุฮัมมัด ﷺ เพื่อดำเนินการในเรื่องต่างๆ โดยดำเนินการในเรื่องต่างๆ โดยการปฏิบัติและดำเนินการให้อยู่ในภายใต้ของเขตกฎเกณฑ์ตามทีอิสลามได้ระบุไว้

ค. เป็นประมุขของรัฐ เพื่อเป็นแบบฉบับที่ดีแก่ประชาชนทั่วไป อิบน์คอลลูน บิดาแห่งปรัชญาอิสลาม ได้ให้คำนิยามของ เคาะลีฟะฮฺ หรือผู้นำไว้ว่า เคาะลีฟะฮฺ นั้นเป็นผู้นำที่จะต้องนำประชาชนที่อยู่ใต้อำนาจให้ดำเนินตามบทบัญญัติที่ระบุไว้ในอัลกุรอาน เพื่อความสำเร็จในชีวิตทั้งโลกนี้และโลกหน้า

3. คุณสมบัติของผู้นำสูงสุดหรือเคาะลีฟะฮฺในอิสลาม

บรรดานักกฎหมายอิสลามต่างให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของ ผู้ที่จะเป็นผู้นำ เพราะผู้ที่มีคุณสมบัติทุกคนมิใช่จะสามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทนและควบคุมอำนาจของประชาชนได้ ดังนั้นผู้ที่จะเป็นผู้นำได้นั้นต้องมีความเหมาะสมกับตำแหน่งที่ยิ่งใหญ่นี้ และสามารถดำเนินการต่างๆ ในหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์

บรรดานักปราชญ์มีทัศนะที่แตกต่างกันในการกำหนดคุณสมบัติของ ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งผู้นำ ส่วนหนึ่งสรุปได้ดังนี้

อิบนุหะซม มีความเห็นว่า ผู้ที่จะเป็นผู้นำนั้นต้องมีคุณสมบัติครบสมบูรณ์ 8 ประการ คือ

- 1) ต้องมาจากเผ่ากูรียอช
- 2) บรรลุนิติภาวะ
- 3) เป็นชาย
- 4) เป็นมุสลิม
- 5) มีความรู้บทบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่
- 6) มีความยำเกรงต่ออัลลอฮ์
- 7) ไม่กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติอย่างเปิดเผย
- 8) มีความเหมาะสมกับหน้าที่การงาน

ท่านยังได้สรุปไว้ว่า “การเป็นผู้นำของผู้ที่ไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวอย่างสมบูรณ์ถือว่าเป็นโมฆะ”

อัลมาว์รียได้กำหนดคุณสมบัติของผู้นำไว้ 6 ประการ คือ

- 1) มีความยุติธรรมตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้
- 2) มีความรู้ที่สามารถสรุปวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น
- 3) มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์
- 4) มีความคิดเห็นที่สามารถปกครองประชาชนและจัดการประโยชน์ต่างๆได้
- 5) มีความกล้าหาญที่สามารถรักษาดินแดนและต่อสู้กับศัตรู
- 6) จะต้องมิใช่เชื้อสายเป็นกูรียอช

อัลญะยานียได้กำหนดคุณสมบัติของผู้นำไว้ดังนี้

- 1) ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถทำวินิจฉัยประเด็นศาสนา
- 2) ต้องเป็นผู้ที่รู้จักการให้ได้ว่าซึ่งผลประโยชน์
- 3) มีความกล้าหาญในการเตรียมกองทัพและการปกป้องประเทศ
- 4) มีความคิดเฉียบพลาดในการรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ
- 5) มีจิตใจที่เข้มแข็งในการลงโทษผู้กระทำความผิด

อิบนุคอลดูนได้กำหนดคุณสมบัติของผู้นำนอกเหนือจากการเป็นมุสลิมและเป็นผู้ชายเพิ่มเติมอีก 4 ประการ คือ

- 1) ความรู้
- 2) ความยุติธรรม
- 3) ความสามารถ

4) มีความสมบูรณ์ของประสาทสัมผัสและอวัยวะต่างๆ ที่มีผลต่อการใช้อำนาจหน้าที่ในด้านการวินิจฉัยและการสั่งการ นอกจากนั้นท่านได้หยิบยกทัศนะที่แตกต่างกันในเรื่องการมีเชื้อสายกูร็อยซุ พร้อมทั้งชี้แจงถึงสาเหตุที่ทำให้สิ่งนี้มีความจำเป็นในยุคแรกนั้น คือ ความเข้มแข็งมีอยู่กับเผ่านี้ แต่หลังจากที่เผ่านี้ได้กระจายกระจายตามส่วนต่างๆ ของโลก ทำให้เผ่านี้มีความอ่อนแอเนื่องจากมีผลประโยชน์ทางโลกมาเกี่ยวข้องมากขึ้น ดังนั้นการเลือกใช้คุณสมบัติดังกล่าวนี้จึงถือว่าเป็นความถูกต้องกว่า

4. หลักพื้นฐานที่สำคัญในการเมืองการปกครองในอิสลาม หลักพื้นฐานที่สำคัญในการเมืองการปกครองในอิสลามสรุปได้ดังนี้

4.1 หลักการความยุติธรรม

ความยุติธรรมถือเป็นหัวใจหลักของการปกครองในอิสลาม ทั้งนี้เพราะหนึ่งในพระนามของอัลลอฮ์คือ พระผู้ทรงยุติธรรม ดังนั้นพระองค์ทรงกำชับให้มนุษย์ดำรงตนในความยุติธรรมไม่ว่าในสถานการณ์ใดก็ตาม ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอานความว่า

“แท้จริงอัลลอฮ์ทรงสั่งใช้ให้รักษาความยุติธรรมและกระทำความดี และการบริจาคแก่ญาติใกล้ชิด และทรงสั่งห้ามจากการกระทำสิ่งชั่วช้าลามกและบาปทั้งปวง” (อัลกุรอาน 16 : 90)

อิสลามสอนว่าการดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมนั้นทำให้สามารถเสริมสร้างความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ มากยิ่งขึ้น ดังปรากฏในอัลกุรอานความว่า

“และจงอย่าให้การเกลียดชังพวกหนึ่งพวกใดเป็นเหตุให้พวกเจ้าไม่ยุติธรรม จงยุติธรรมเถิด มันเป็นเรื่องที่ใกล้กับความยำเกรงยิ่งกว่า”
(อัลกุรอาน 5 : 8)

4.2 หลักการปรึกษาหารือ

อิสลามได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการประชุมปรึกษาหารือเป็นอย่างมาก เพราะการตักเตือนซึ่งกันและกัน การแสดงความคิดเห็นที่แต่ละคนมีอยู่ให้คนอื่นได้รับทราบ ได้รับรู้ นับได้ว่าเป็นอีกทางออกหนึ่งของการแก้ปัญหา การประชุมเพื่อปรึกษาหารือจึงเป็นเรื่องจำเป็น และเป็นหลักการที่สำคัญในการคลี่คลายประเด็นปัญหาดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานความว่า

“อีกทั้งการทำงานของพวกเขามีการประชุมในระหว่างพวกเขา และพวกเขาเสียสละทรัพย์สินบางส่วนที่เราได้ประทานแก่พวกเขา”
(อัลกุรอาน 42 : 38)

และอัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวอีกความว่า

“และจงปรึกษาพวกเขาในการทำงาน (ต่างๆ ที่คิดกระทำ) ครั้นเมื่อเจ้าตัดสินใจเด็ดขาดแล้ว เจ้าก็จงมอบหมาย (การงานนั้น) แก่อัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรักบรรดาผู้ (มีจิต) มอบหมาย (ในพระองค์)” (อัลกุรอาน 3 : 159)

เป็นที่น่าสังเกตว่า อิสลามได้กำชับให้มุสลิมมีการปรึกษาหารือในทุกกิจการ โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหามันเมือง หลักการมีส่วนร่วมนี้ถือเป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญในการบริหารที่อิสลามได้ริเริ่มใช้มาเป็นเวลา 1,400 กว่าปีมาแล้ว ทั้งที่ในสมัยนั้น ประชาชนแทบไม่มีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นและไม่ได้รับโอกาสให้คำปรึกษาแก่ผู้นำเลย

4.3 หลักการการแต่งตั้งผู้ที่เหมาะสม

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวความว่า “โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย พวกเจ้าอย่าบิดพลิ้วต่ออัลลอฮ์และศาสนทูต และอย่าบิดพลิ้วต่อความไว้วางใจ (ที่ผู้อื่นมอบแก่) พวกเจ้า ทั้งๆ ที่พวกเจ้ารู้ดี” (อัลกุรอาน 8 : 27)

จากอายะฮ์ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นทำให้เข้าใจได้ว่าการแต่งตั้งหรือคัดเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมในการดำรงตำแหน่งนั้นสำคัญมาก จึงได้มีการกำหนดหลักการไว้อย่างชัดเจน นั่นคือให้ใช้หลักความเหมาะสมเป็นหลัก ความเหมาะสมในที่นี้หมายถึงความเหมาะสมที่ครอบคลุมทั้งทางโลกและทางธรรมซึ่งหมายความว่าผู้ั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจในทั้งสองเรื่องเป็นอย่างดี ไม่ได้หมายความว่ามีความชำนาญในด้านการบริหารแต่เพียงอย่างเดียวที่สำคัญจะต้องเป็นผู้ที่มีศานาอยู่ในจิตใจ มีจิตใจเที่ยงธรรม มีความศรัทธา มีความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์ ﷻ และ ยำเกรงต่อพระองค์อย่างมั่นคง นอกจากนี้อิสลามถือว่า การแต่งตั้งผู้ที่ไม่เหมาะสม หรือเนื่องจากมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้นำ เป็นการทรยศต่ออัลลอฮ์ ﷻ เราะซูลและศรัทธาชนเลยทีเดียว ดังปรากฏในหะดีษความว่า “ผู้ใดที่ดำรงตำแหน่งในกิจการของมุสลิม โดยที่เขาแต่งตั้งคนๆ หนึ่ง ทั้งที่เขารู้อย่างมีผู้อื่นที่เหมาะสมกว่าคนๆ นั้น แนนอนเขาได้ทรยศต่ออัลลอฮ์ เราะซูลและบรรดาผู้ศรัทธา” (หะดีษรายงานโดยหากิม)

4.4 หลักการความเสมอภาค

ความเสมอภาคนับได้ว่าเป็นหลักการที่สำคัญอีกประการหนึ่งของอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ที่อยู่ในตำแหน่งผู้นำ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานความว่า

“โอ้มวลมนุษยย์ แท้จริงเราได้บังเกิดพวกเจ้ามาจากชายหนึ่งหญิงหนึ่ง และบันดาลพวกเจ้าให้แตกออกเป็นเผ่าพันธุ์และเป็นกลุ่มต่างๆ เพื่อพวกเจ้าจะได้ทำความรู้จักซึ่งกันและกัน แท้จริงผู้มีเกียรติที่สุดในหมู่พวกเจ้า ณ อัลลอฮ์คือ ผู้ที่มีความยำเกรงต่ออัลลอฮ์” (อัลกุรอาน 49 : 13)

อัลกุรอานข้างต้นบ่งบอกถึงความสำคัญของความเสมอภาคในด้านความเป็นอยู่ร่วมกันภายใต้กฎระเบียบของศาสนาอิสลามและจะได้รับสิทธิต่างๆ เท่าเทียมกันโดยไม่คำนึงถึงเผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ สีผิว ฐานะความเป็นอยู่ หรือเกียรติยศ เป็นต้น

อิสลามเป็นศาสนาที่ส่งเสริมให้มีการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่ว่า จะแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนาหรือสีผิว เพราะผู้ที่มีเกียรติในทัศนะของอิสลามอยู่ที่ความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ต่างหาก

อิสลามจึงให้ความสำคัญกับการเมืองการปกครอง และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการทำความเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ อิสลามสอนให้มนุษย์ทราบว่าการปฏิบัติที่สังคมมนุษย์อยู่ในครรลองของอิสลามแล้ว สังคมก็จะประสบแต่ความสุขและความปลอดภัยทั้งในโลกนี้และโลกอาคิเราะฮ์

3.3 อิสลามกับระบบการศึกษา

การศึกษาในอิสลามไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์หรือทักษะจากชนรุ่นหนึ่งไปยังชนอีกรุ่นหนึ่ง แต่ในมุมมองของอิสลามการศึกษาจะมีความหมายที่กว้างและครอบคลุมหลายๆ ด้าน กล่าวคือการศึกษาในอิสลามเป็นกระบวนการอบรมและบ่มเพาะสติปัญญา ร่างกายและจิตวิญญาณ เพื่อผลิตมนุษย์ที่สมบูรณ์ การศึกษาในอิสลามจะมีความหมายที่ครอบคลุมในหลายมิติดังต่อไปนี้

1. *ศรัปียะฮ์* หมายถึง การอบรม การขัดเกลาจิตใจ
2. *ตะอูลีม* หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ ซึ่งรวมถึงความรู้ศาสนา และความรู้ทางโลก
3. *ตะอูดีบ* หมายถึง การอบรมบ่มนิสัยให้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีระเบียบวินัย

จากคำนิยามของการศึกษาในอิสลามข้างต้น จะพบว่าการศึกษาในอิสลามมีลักษณะเฉพาะดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีพ
2. เป็นการพัฒนาทุกส่วนของความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นปัญญา สติปัญญา ร่างกายและสังคม
3. เป็นการสนองตอบวัตถุประสงค์ของการสร้างมนุษย์ กล่าวคือ เพื่อเป็นบ่าวของอัลลอฮ์และเป็นตัวแทนของพระองค์บนผืนแผ่นดิน
4. ทำให้สมาชิกของสังคมมีคุณธรรมและจริยธรรม มีความเจริญรุ่งเรือง

3.3.1 เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

อัลเฟาะซาลีมีทัศนะว่าการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจรรโลงไว้ซึ่ง *อศลาก* (จริยธรรม) ที่ดี และเพื่อจัดความไม่รู้

อิบน์ คอลดูน มีทัศนะว่าการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ให้นักเรียนสามารถวางแผนที่จะตอบสนองความต้องการของสังคม
2. แสวงหาความรู้เพิ่มเติมที่อยู่เหนือความรู้ที่ได้มาจากประสาทสัมผัส
3. พัฒนาบุคลิกนิสัยให้สอดคล้องกับศาสนา เพราะสิ่งนี้จะทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างสงบสุข
4. ให้นักเรียนมั่นใจกับวิธีการดำเนินชีวิต

ชัยยิดนาภิ อัดอ์ตาส มีทัศนะว่าการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตกัลญาณชนท่านกล่าวว่ามนุษย์ที่ดีมีคุณธรรม (*ศอลิห์*) นั่นคือบุคคลที่มีจริยธรรมยาทออันงดงาม (*อะดีบ*)

หะสัน ลังกุลง ให้ทัศนะว่าการศึกษาเป้าหมายเพื่อผลิตบ่าวที่เคารพภักดีต่อพระองค์อัลลอฮ์ ในขณะเดียวกันแต่ละศาสตร์ก็จะมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่ผู้ศึกษาต้องบรรลุให้เกิดความเชี่ยวชาญในศาสตร์นั้นๆ

มุฮัมมัด อะฎียะฮ์ กล่าวว่าเป้าหมายแรกและเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาอิสลามคือการขัดเกลาทางศีลธรรมและการอบรมทางจิตวิญญาณ ท่านมีทัศนะว่าจริยธรรมทางศาสนาเป็นอุดมการณ์ เป็นจริยธรรมที่สมบูรณ์และลักษณะอันสูงส่งนี้เป็นพื้นฐานของการศึกษาในอิสลาม

อับดุลลอฮ์ นะซิห์ อุลวาน ได้กล่าวในหนังสือ (تربية الأولاد) ว่าการให้การศึกษาต้องครอบคลุมด้านต่างๆ เช่น ด้านความศรัทธา จริยธรรม สรีระ สติปัญญา และสังคม สรุปแล้วการศึกษาที่สมบูรณ์ตามทัศนะของอับดุลลอฮ์ นะซิห์ อุลวานนั้นต้องครอบคลุม 4 ด้าน คือ ด้านสรีระ จิตใจ สติปัญญา และสังคม

สะฟิร อาลัม มีทัศนะว่าการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อ

1. ให้ปัจเจกบุคคลได้อิบาตะฮ์ (เคารพภักดี) ต่อองค์อัลลอฮ์ ﷻ

ดังเป้าหมายของการสร้างมนุษย์และญินดังคำดำรัสของอัลลอฮ์

ﷻ ในอัลกุรอานความว่า

“และฉัน (อัลลอฮ์) มิได้สร้างญินและมนุษย์เพื่ออื่นใด เว้นแต่ให้เคารพภักดีฉัน” (อัลกุรอาน 51 : 56)

2. เพื่อสร้างประชาชาติ (อุมมะฮ์) ที่ดี ดังที่คำดำรัสของอัลลอฮ์

ﷻ ความว่า

“พวกเจ้านั้นเป็นประชาชาติที่ดียิ่งซึ่งถูกให้อุบัติขึ้นสำหรับมนุษยชาติโดยที่พวกเจ้าใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบ และห้ามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่มิชอบ” (อัลกุรอาน 3 : 110)

3. เพื่อปลูกฝังคุณค่าของอิสลามในตัวมนุษย์

4. เพื่อชี้นำแนวทางที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับมุสลิม

และการขอให้อัลลอฮ์ ﷻ ทรงชี้แนวทางที่ถูกต้องเป็นสิ่งที่

มุสลิมวอนขออยู่เป็นกิจวัตรในทุกครั้งที่เขาละหมาด

กล่าวโดยสรุปแล้วเป้าหมายของการศึกษาในอิสลามนั้นจะมีมากมาย แต่เป้าหมายสูงสุดของการศึกษาอิสลามคือการสร้างมนุษย์เพื่อการเคารพภักดี (อิบาตะฮ์) และเป็นการเป็นผู้แทน (เคาะลีฟะฮ์) ของ

พระองค์บนผืนแผ่นดิน การที่มนุษย์จะเป็นบ่าวที่เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ และเป็นเคาะลีฟะฮ์ได้ เขาผู้นั้นก็ต้องเป็นมนุษย์ที่ศอลิห และปัจจัยสำคัญที่จะทำให้มนุษย์เป็นบ่าวที่ดีของพระองค์นั้นคืออิสลาม และการที่จะรู้จักและเข้าใจอิสลามก็ต้องอาศัยการศึกษาเท่านั้น

3.3.2 หลักสูตรการศึกษาอิสลาม

หลักสูตรของการศึกษาอิสลามควรมีลักษณะโดยสรุปดังนี้

1. เกี่ยวข้องกับการศรัทธาในความเอกภาพของอัลลอฮ์
(เตาฮีด)
2. เกี่ยวเนื่องกับศาสนา
3. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์
4. สอดคล้องกับทุกชีวิตบนพื้นพิภพ

หลักสูตรที่ถือเป็นหัวใจของการศึกษาจะต้องเป็นเครื่องมือสำคัญในการผลิตมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่พร้อมจะเป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮ์ และพร้อมสำหรับการเป็นเคาะลีฟะฮ์ ของพระองค์บนผืนแผ่นดินนี้

3.3.3 ระบบการศึกษาอิสลาม

ในปัจจุบันประเทศมุสลิมส่วนใหญ่มีระบบการศึกษาอยู่สองระบบที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง ทั้งสองระบบดังกล่าววางอยู่บนพื้นฐานปรัชญาที่ต่างกัน ดังนั้นเป้าหมายทางการศึกษาของทั้งสองระบบจึงแตกต่างกันโดยปริยาย ระบบการศึกษาทั้งสองนี้คือ

(1)ระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม (Traditional System)

(2)ระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่ (Modern System)

ระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม หรืออาจเรียกว่า “ระบบการศึกษาศาสนา” (Religious System) การศึกษาในระบบนี้จะเน้นหนักในเรื่องศาสนา โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และนำศาสนามาเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิต นอกจากนั้นให้มีการยอมรับว่าอะหฺย (คำวิจารณ์) เป็นแหล่งที่มาของ สัจธรรม

ระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่เป็นระบบการศึกษาที่ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาตะวันตกและปรัชญาเซคคิวลาร์ (Secular) ที่แยกศาสนจักรออกจากอาณาจักร การศึกษาในระบบนี้จะไม่ยอมรับว่าอะหะหะ (คำวิวรรณ์) คือแหล่งที่มาของความรู้ แต่จะยอมรับความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์ที่มาจากสมมุติฐานต่างๆ ที่ได้รับการทดลองทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น

ปัจจุบันการศึกษาทั้งสองระบบดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในประเทศมุสลิม ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากการศึกษาแบบสมัยใหม่มักจะได้ทำงานกับภาครัฐ และได้ดำรงตำแหน่งที่สูง ส่วนผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากกระบวนการศึกษาแบบดั้งเดิมส่วนใหญ่จะวนเวียนอยู่กับการเป็นครูสอนศาสนา บางคนอาจจะรับราชการบ้าง แต่ก็ได้รับตำแหน่งที่ค่อนข้างต่ำ เมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนี้ ประชากรของประเทศส่วนใหญ่จึงมุ่งไปยังสถาบันการศึกษาที่ใช้ระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดานักเรียนนักศึกษาที่ได้รับโอกาสที่ดี พวกเขามักจะเลือกเรียนในสถาบันที่ใช้ระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่ ส่วนบรรดานักศึกษาที่ขาดโอกาสส่วนใหญ่จะเลือกศึกษาในสถาบันการศึกษาแบบดั้งเดิม อาจจะเป็นเพราะเหตุนี้เองที่ทำให้ผลผลิตทางการศึกษาแบบดั้งเดิมไม่สามารถที่จะเทียบเคียงกับผลผลิตทางการศึกษาแบบสมัยใหม่

ในประเทศไทยก็เช่นกัน การศึกษาอิสลามมีสองระบบ คือการศึกษาแบบดั้งเดิมและระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่บางสถาบันการศึกษา ก็จะมีทั้งสองระบบ แต่จะเป็นอิสระต่อกัน เช่น กรณีโรงเรียนสองระบบและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งปกติในช่วงเช้าจะเป็นระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมโดยจะสอนวิชาศาสนาเพียงอย่างเดียว ส่วนในตอนบ่ายก็จะเป็นระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่ วิชาที่สอนเป็นวิชาสามัญ แม้ในปัจจุบันโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามบางโรงได้ใช้หลักสูตรบูรณาการ แต่มีอาจที่จะด่วนสรุปได้ว่า ผลผลิตของหลักสูตรบูรณาการนี้จะดีกว่าผลผลิตของหลักสูตรเดิมที่แยกวิชาศาสนาและวิชา

สามัญออกจากกัน ทั้งนี้เพราะหลักสูตรบูรณาการที่แท้จริงไม่ได้หมายถึง การรวมวิชาศาสนาและวิชาสามัญเข้าด้วยกันเพียงอย่างเดียว แต่หลักสูตรบูรณาการมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่านั้น

ความจริงการศึกษาในทัศนะอิสลามนั้น เป็นการศึกษาแบบบูรณาการ ทั้งวิชาศาสนาและวิชาการทางโลกเข้าด้วยกัน การกลับสู่ระบบการศึกษาแบบอิสลามที่แท้จริง จำเป็นต้องสร้างระบบการศึกษาใหม่ ที่มีการบูรณาการทั้งสองระบบการศึกษาเข้าด้วยกันอย่างมีระบบกฎเกณฑ์ไม่ควรมีการแยกวิชาศาสนาออกจากวิชาสามัญหรือแยกวิชาสามัญออกจากวิชาศาสนา เพราะการศึกษาตามทัศนะอิสลามนั้น ไม่ได้หมายถึงการศึกษาวิชาอัลกุรอาน หรือวิชาศาสนบัญญัติเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงการศึกษาทุกสาขาวิชาที่สอนตามทัศนะของอิสลาม

ในต้นศตวรรษที่ 21 นี้ ถือว่าเป็นสมัยของการฟื้นฟูทางการศึกษา บรรดานักการศึกษามุสลิมต่างพยายามที่จะย้อนกลับไปสู่ยุคของนบีมุฮัมมัด ﷺ สมัยดังกล่าวการศึกษามีเพียงระบบเดียวที่วิชาการศาสนาและวิชาการสามัญได้รับการบูรณาการเข้าด้วยกันอย่างมีระบบ บรรดานักการศึกษาเหล่านี้ได้ตระหนักถึงเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี แต่การบูรณาการที่แท้จริงเป็นสิ่งที่ยากในทางปฏิบัติ เพราะมิใช่หมายถึงการรวมวิชาการต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างไม่มีกฎเกณฑ์ แม้วิชาการต่างๆ ได้รับการบูรณาการเข้าด้วยกันแล้ว แต่สถานภาพของวิชาการต่างๆ นั้นจะไม่เท่าเทียมกัน วิชาการศาสนาจะมีสถานภาพที่สูงกว่าวิชาการอื่นๆ

ดังนั้นสรุปว่า การบูรณาการการศึกษาที่สมบูรณ์แบบ ค่อนซังทีจะเป็นไปได้ยากในสังคมปัจจุบัน เพราะการบูรณาการที่สมบูรณ์นั้นหลักสูตร หนังสือแบบเรียน วิธีการสอนตลอดจนบุคลากรทางการศึกษานั้นจะต้องวางอยู่บนพื้นฐานของอิสลาม แม้ว่าการบูรณาการการศึกษาสามารถปฏิบัติได้ในบางระดับ แต่ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างรอบคอบ เพราะการบูรณาการที่หละหลวมจะก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดีอย่างไรก็ตาม เมื่อเราตระหนักว่าหลักสูตรการศึกษาในอิสลามนั้นเป็นหลักสูตร

บูรณาการ ความพยายามที่จะต้องบูรณาการการศึกษานั้นจึงควรได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง นักปราชญ์มุสลิมและบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมืออย่างจริงจังในการแก้ปัญหาการศึกษา และร่วมมือสร้างหลักสูตรบูรณาการให้สอดคล้องกับอิสลาม อันจะนำมาซึ่งอารยธรรมและความรุ่งเรืองแก่สังคมมุสลิมต่อไป

3.4 อิสลามกับระบบเศรษฐกิจ

ความจำเป็นพื้นฐานประการหนึ่งของมนุษย์ คือมนุษย์ต้องอาศัยกิจกรรมทางเศรษฐกิจมาตอบสนองความต้องการของการดำรงชีวิต ในฐานะที่อิสลามเป็นศาสนาที่สมบูรณ์ที่สอนมนุษย์ในทุกแง่มุมที่เป็นความต้องการของชีวิต ดังนั้นอิสลามจึงมีคำสอนที่ว่าด้วยเศรษฐกิจสรุปได้ดังนี้

3.4.1 วัตถุประสงค์และวิธีการของเศรษฐกิจอิสลาม

ระบบเศรษฐกิจอิสลามมีวัตถุประสงค์เพื่อดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมในสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การประกันสิทธิ การครอบครองทรัพย์สินสมบัติขั้นต่ำสุดที่มนุษย์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับศักดิ์ศรีและเกียรติยศของมนุษย์พร้อมๆกับเจตนารมณ์อันสูงส่งของอัลลอฮ์ ที่ต้องการให้มนุษย์ใช้ศักยภาพที่มีอยู่เพื่อแสวงหาความโปรดปรานของอัลลอฮ์ โดยปราศจากการบีบบังคับ เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ดังกล่าวอิสลามจึงกำหนดวิธีการ 2 รูปแบบคือ

ก. การกำหนดกฎเกณฑ์ เช่น บทบัญญัติที่ว่าด้วยการครอบครองกรรมสิทธิ์ การกระจายรายได้ การจัดสรรทรัพยากร ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนด้วยกัน ระหว่างคนรวยกับคนจน ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนกับรัฐที่เกี่ยวข้องกับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ซึ่งอิสลามได้กำหนดเป็นศาสนบัญญัติอย่างชัดเจน โดยที่มุสลิมต้องยึดปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

ข. การส่งเสริมส่งเสริม ซึ่งถือเป็นการยกระดับให้มุสลิมใช้ชีวิตอย่างปกติสุข มีจริยธรรมอันสูงส่ง และพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารีและจิตสาธารณะ

ดังกรณีชะกาตเป็นตัวอย่าง ซึ่งอิสลามถือว่าชะกาต คือหลักประกันสังคมที่สำคัญในเศรษฐกิจอิสลาม ดังนั้นอิสลามจึงกำหนดศาสนบัญญัติว่าด้วยชะกาตอย่างชัดเจน การกำชับสิ่งให้คนรวยจ่ายชะกาตแก่ผู้ด้อยโอกาส และถือว่าการไม่จ่ายชะกาตถือเป็นการกระทำความบาปอันยิ่งใหญ่ที่สมควรได้รับโทษอันสาสม แต่ในขณะเดียวกันอิสลามมีการรณรงค์ส่งเสริมให้มุสลิมมีใจสาธารณะด้วยการบริจาคทาน (เศาะดะเกาะฮฺ) โดยถือว่าการบริจาคทานที่นอกเหนือจากการจ่ายชะกาตนั้น เป็นกุศลทานอันยิ่งใหญ่เช่นเดียวกัน

3.4.2 กรรรมลัทธิในทรัพย์สิน

ตามทัศนะอิสลามมิได้กำหนดเพื่อตัดขาดระบบเศรษฐกิจอิสลามความต้องการของมนุษย์ ต้องการครอบครองทรัพย์สิน แต่ในขณะเดียวกันก็มีได้ปล่อยโอกาสให้แต่ละคนกอบโกยทรัพย์สมบัติตามใจชอบ บทบัญญัติในอิสลามจึงมีลักษณะของการ “คุมกิลเลต” มากกว่าการ “ดับกิลเลต” ซึ่งเป็นการฝืนสามัญสำนึกของความเป็นมนุษย์ เช่นเดียวกับการถือกรรมลัทธิในทรัพย์สินที่อิสลามยอมรับว่าโดยสามัญสำนึกแล้วมนุษย์มีความต้องการครอบครองทรัพย์สินและถือว่า กรรมลัทธิในทรัพย์สิน เป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญที่ทำให้มนุษย์มีความรู้สึกระตือรือร้นในการทำงาน

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอาน ความว่า

“มนุษย์ถูกประดับประดาให้เกิดความรักในบรรดาสิ่งที่เป็นเสน่ห์อันได้แก่ผู้หญิงและลูกชาย ทองและเงินอันมากมาย ม้าตัวดีฯ ปศุสัตว์และไร่นา” (อัลกุรอาน 3 : 14)

อัลกุรอานได้กล่าวถึงทรัพย์สินสมบัติที่เป็นกรรมสิทธิ์ของมนุษย์ เพื่อสอนให้เราทราบว่ามนุษย์โดยสามัญสำนึกแล้วมีความต้องการ

ครอบครองทรัพย์สินสมบัติ ในบางครั้งอัลกุรอานได้ระบุว่าทรัพย์สินสมบัติเป็นของอัลลอฮ์ เพื่อให้มนุษย์รับรู้ว่าเป็นหน้าที่ของมนุษย์ในการจัดสรรดูแลทรัพย์สินสมบัติอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด อิสลามจึงไม่อนุญาตให้ทรัพย์สินบางอย่างเปล่าประโยชน์หรือถือครองโดยปัจเจกบุคคลโดยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ความว่า

“และจงบริจาคแก่พวกเขาซึ่งทรัพย์สินสมบัติของอัลลอฮ์ที่พระองค์ทรงประทานแก่พวกเขา” (อัลกุรอาน 24 : 33)

“และจงบริจาคในแนวทางของอัลลอฮ์ในสิ่งที่พระองค์ทรงให้พวกเขาเป็นตัวแทนของมัน” (อัลกุรอาน 57 : 7)

นอกจากนี้อิสลามถือว่าความเหลื่อมล้ำในการถือครองกรรมสิทธิ์นั้นเป็นปกติวิสัยของสังคมมนุษย์ การที่มีกลุ่มคนรวยและกลุ่มคนจนในสังคมไม่ได้ถือว่าสังคมนั้นผิดปกติแต่อย่างใด ตราบที่คนรวยมอบสิทธิ์ที่พึงได้ให้แก่คนจนและปฏิบัติหน้าที่จัดการรายได้แก่คนด้อยโอกาสตามที่อิสลามกำหนดไว้ อัลกุรอานได้กล่าวในเรื่องนี้ความว่า

“และอัลลอฮ์ทรงทำให้บางคนในหมู่พวกเขาคีเด่นกว่าอีกบางคนในเรื่องปัจจัยยังชีพ” (อัลกุรอาน 16 : 71)

ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าอิสลามยอมรับให้มีชนชั้นมหาเศรษฐีที่มีทรัพย์สินอย่างล้นฟ้าและใช้ชีวิตอย่างหรูหราในขณะเดียวกันก็ยังมียากที่แทบไม่มีที่ซุกหัวนอนในสังคมเดียวกัน ช่องว่างที่ห่างไกลระหว่างสองชนชั้นในลักษณะนี้จะไม่มีวันเกิดขึ้นในสังคมมุสลิม เพราะผู้ร่ำรวยจะต้องยื่นมือให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้ ในขณะที่ผู้ยากจนก็ต้องหาทางพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้อิสลามจึงไม่เคยสอนให้มนุษย์พยายามแบ่งปันการถือครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินอย่างเท่าเทียมกัน เพราะความเสมอภาคด้านการถือครองทรัพย์สิน ถือเป็นความคิดที่ฝืนกับสามัญสำนึกของมนุษย์ เช่นเดียวกันกับแนวคิดที่มีให้มนุษย์ถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน

ในเมื่อมนุษย์มีความเหลื่อมล้ำทางด้านสติปัญญาโอกาส แม้กระทั่งความรู้สึกขยันและซื่อคร้านในการทำงานแล้วมีเหตุผลอะไรที่จะบังคับให้มนุษย์ได้รับผลตอบแทนอย่างเท่าเทียมกัน

ในสังคมมุสลิมจึงเป็นสังคมปรองดองระหว่างกัน ไม่มีการเอาวัดเอาเปรียบจากกลุ่มคนรวย และไม่มีความรู้สึกเคียดแค้นของกลุ่มยากจน ทั้งสองกลุ่มจึงไม่มีวันเกิดการปะทะเนื่องจากความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองกรรมสิทธิ์โดยเด็ดขาด

3.4.3 เงื่อนไขของการถือครองกรรมสิทธิ์และแนวทางเพื่อทำให้ทรัพย์สินสัมปติงอกเงย

อิสลามถือว่าทรัพย์สินสัมปติเป็นกรรมสิทธิ์อันแท้จริงของอัลลอฮ์ มนุษย์ถือครองทรัพย์สินสัมปติในฐานะผู้แทนอัลลอฮ์เท่านั้น ดังนั้นผู้แทนจึงไม่มีสิทธิ์ที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามอำเภอใจ เว้นแต่ได้รับฉันทานุมัติจากเจ้าของที่แท้จริงเสียก่อน

อิสลามจึงกำหนดเงื่อนไขการถือครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดังนี้

1. การถือครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินด้วยวิธีการที่ถูกต้องและสอดคล้องกับหลักการ ศาสนบัญญัติเท่านั้น
2. อิสลามไม่อนุญาตให้มีการสะสมทรัพย์สินสัมปติโดยที่ไม่สามารถสร้างประโยชน์แก่ปัจเจกบุคคลหรือชุมชน
3. ทรัพย์สินสัมปติที่ถือครองนั้นจะต้องใช้จ่ายในแนวทางที่พึงประสงค์ ไม่มีการใช้จ่ายอย่าง สรุ่ยสุร่าย และไม่ใช่ว่าเป็นการตระหนี่ชี้เหนียวจนไม่เกิดการใช้จ่ายเลย
4. อิสลามไม่อนุญาตให้ทรัพย์สินสัมปติที่มีการหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนในเฉพาะกลุ่มคนรวยเท่านั้นแต่ต้องหมุนเวียนแก่คนในสังคมอย่างยุติธรรม
5. ทรัพย์สินสัมปติที่เป็นผลประโยชน์ของส่วนรวม จะต้องบริหารจัดการโดยส่วนรวมหรือมอบหมายให้รัฐจัดสรรดูแล ไม่อนุญาตให้ปัจเจกบุคคลถือครองเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล ไม่มีการสัมปทานโดยวิธีการผูกขาด

นบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวไว้ความว่า “มนุษย์มีหุ้นส่วนในสิ่งของสามชนิด (คือ) น้ำ สนามหญ้า และไฟ” (รายงานโดยอาหมัดและอะบูดาวูด) เพราะทั้งสามประการดังกล่าวถือเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ไม่ควรตกอยู่ในกิจการของคนเดียว ทุกคนต้องมีส่วนร่วมบริหารจัดการหรืออาจมอบหมายให้รัฐจัดการดูแลอย่างยุติธรรมที่สุด

3.5 อิสลามกับสถาบันครอบครัว

ครอบครัว เป็นแหล่งกำเนิดแรกของมนุษย์ ตรงนี้เองที่เป็นแหล่งกำหนดลักษณะนิสัยเบื้องต้นของมนุษย์ ดังนั้น ครอบครัวจึงมิได้เป็นเพียงแหล่งกำเนิดของมนุษย์เท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งกำเนิดของอารยธรรมด้วย ดังนั้น คำสอนของอิสลามเกี่ยวกับครอบครัวนั้นมีความชัดเจนมาก กล่าวคือ อิสลามได้กำหนดให้ผู้ชายเป็นผู้รับผิดชอบในการทำงานและจัดหาสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้แก่ภรรยาและลูกและต้องคุ้มครองคนในครอบครัวให้พ้นจากความชั่วช้าเลวทรามต่างๆ ส่วนผู้หญิงนั้น อิสลามได้กำหนดหน้าที่สำหรับการดูแลบ้านช่อง การอบรมและการเลี้ยงดูลูกอย่างดีที่สุด จัดหาความสะดวกสบายและความพึงพอใจให้แก่สามีและลูก หน้าที่ของลูกก็คือการเคารพและเชื่อฟังพ่อแม่ และเมื่อเติบโตแล้วก็ต้องรับใช้พ่อแม่และจัดหาสิ่งจำเป็นให้แก่ท่านทั้งสอง

เพื่อที่จะให้ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีการจัดการอย่างดีและมีระเบียบวินัย อิสลามได้วางมาตรการสองอย่างไว้ดังต่อไปนี้

1) สามีได้ถูกกำหนดให้มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าครอบครัว ไม่มีสถาบันใดที่สามารถทำงานได้อย่างราบรื่นถ้าหากไม่มีหัวหน้าจัดการเป็นไปไม่ได้ที่มหาวิทยาลัยจะไม่มีอธิการบดี หรือเมืองหนึ่งเมืองใดจะไม่มีผู้ปกครอง ถ้าหากไม่มีใครควบคุมสถาบัน ความปั่นป่วนวุ่นวายก็จะติดตามมา ถ้าหากทุกคนในครอบครัวต่างคนต่างทำตามใจของตัวเอง

ครอบครัวนั้นก็คงจะไม่มีอะไรนอกจากความปั่นป่วนวุ่นวาย ถ้าหากสามีไปทางหนึ่ง ภรรยาไปอีกทางหนึ่ง อนาคตของลูกก็จะต้องถูกทำลาย ในครอบครัวจะต้องมีใครสักคนหนึ่งเป็นหัวหน้าเพื่อรักษาระเบียบวินัย ดังนั้น อิสลามได้มอบตำแหน่งนี้ให้แก่สามีและด้วยวิธีการนี้เองที่ทำให้ครอบครัวเป็นหน่วยแรกที่มีระเบียบวินัยของอารยธรรมและเป็นแบบจำลองสำหรับสังคมส่วนใหญ่

2) หัวหน้าครอบครัวจะต้องมีความรับผิดชอบ นั่นคือ หัวหน้าครอบครัวมีหน้าที่จะต้องทำงานและทำทุกสิ่งที่เป็นเรื่องนอกบ้านเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ทั้งนี้เพื่อให้ผู้หญิงจะสามารถอุทิศเวลาอย่างเต็มที่ในการดูแลงานบ้านและเลี้ยงดูลูก ซึ่งจะเป็นอนาคตของสังคม ผู้หญิงได้ถูกสั่งให้อยู่ในบ้านและทำงานที่ต้องรับผิดชอบ อิสลามไม่ต้องการเก็บภาษีจากรายได้ของผู้หญิง การเลี้ยงดูบุตรและดูแลงานบ้านแล้วยังต้องออกไปทำงานรายได้นอกบ้านอีกนั้น เป็นเรื่องที่ไม่เป็นธรรมอย่างแน่นอน ดังนั้น อิสลามจึงได้แบ่งงานระหว่างเพศไว้

แต่ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าผู้หญิงมีได้รับอนุญาตให้ออกนอกบ้านเลยหากจำเป็น เธอก็ได้รับอนุญาตกฎหมายได้กำหนดให้บ้านเป็นสถานที่ทำงานพิเศษและได้ย้ำว่าผู้หญิงจะต้องเอาใจใส่ในการปรับปรุงชีวิตที่บ้านให้ดีขึ้น เมื่อใดก็ตามที่เธอต้องออกนอกบ้าน เธอจะต้องปฏิบัติตามระเบียบบางอย่าง

เป็นกฎโดยทั่วไปว่า ครอบครัวแผ่ขยายกว้างออกไปโดยความสัมพันธ์ทางสายเลือด การรวมสมาชิกในครอบครัวเข้าด้วยกัน การรักษาความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวให้มีความใกล้ชิดและอบอุ่น การทำให้แต่ละคนในครอบครัวเป็นแหล่งของการสนับสนุนซึ่งกันและกัน เป็นความเข้มแข็งและความพึงพอใจร่วมกันนั้น กฎหมายอิสลามได้กำหนดกฎและระเบียบพื้นฐานบางอย่างที่สอดคล้องกับเหตุผลทุกยุคสมัยไว้ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1) การแต่งงานระหว่างบุคคลที่มีความใกล้ชิดกันโดยธรรมชาติ และโดยสภาพแวดล้อมเป็นที่ยกเว้นห้าม เช่น การแต่งงานระหว่างแม่กับลูกชาย พ่อกับลูกสาว พี่เลี้ยงกับลูกเลี้ยง แม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยง พี่ชายน้องชายกับพี่สาวน้องสาว พี่เลี้ยงน้องเลี้ยงผู้ชายกับพี่เลี้ยงน้องเลี้ยงผู้หญิง ลูกกับหลานสาว น้า (พี่สาวน้องสาวของพ่อหรือของแม่) กับหลานชาย แม่ยายกับลูกเขย และพ่อผัวกับลูกสะใภ้ การห้ามนี้จะทำให้ความผูกพันในครอบครัวมีความแน่นแฟ้นและทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติเหล่านี้สะอาดบริสุทธิ์และไม่มีสิ่งแปดเปื้อน คนเหล่านี้สามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้โดยไม่มีข้อจำกัดและจะรักใคร่กันอย่างมีน้ำใสใจจริง

2) นอกเหนือจากขอบเขตของความสัมพันธ์ทางการแต่งงานที่ต้องห้ามดังกล่าวข้างต้นแล้ว การแต่งงานระหว่างครอบครัวซึ่งเป็นญาติกันก็สามารถทำได้ ทั้งนี้เพื่อที่ความสัมพันธ์ทางการแต่งงานจะได้ผูกพันพวกเขาให้ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้นไปอีก การผูกพันกันทางการแต่งงานระหว่างสองครอบครัวที่รู้จักกันและต่างรู้นิสัยใจคอและขนบธรรมเนียมซึ่งกันและกันนั้นโดยทั่วไปแล้วการผูกพันที่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นอิสลามจึงไม่เพียงแต่จะอนุญาตเท่านั้น แต่ยังสนับสนุนและชอบความสัมพันธ์กับครอบครัวที่เป็นเครือญาติมากกว่าครอบครัวที่ไม่รู้จักอะไรเลย (ถึงแม้ว่าจะไม่เป็นที่ต้องห้ามก็ตาม)

3) ในกลุ่มของครอบครัวที่เป็นเครือญาตินั้นโดยปกติแล้วจะมีทั้งคนรวยและคนจน คนฐานะดีและคนที่ด้อยฐานะ หลักการอิสลามกำหนดว่าญาติของมนุษย์นั้นมีสิทธิที่ยิ่งใหญ่เหนือเขา มุสลิมถูกสั่งให้เคารพผูกพันนี้ในทุกๆทางที่เป็นไปได้ การไม่เชื่อสัตย์ต่อญาติของตนและการไม่ใส่ใจต่อสิทธิของพวกเขาถือเป็นบาปใหญ่อย่างหนึ่งและพระเจ้าก็ไม่อนุญาต ถ้าหากญาติคนหนึ่งยากจนหรือได้รับความเดือดร้อนบางอย่าง มันก็เป็นหน้าที่ของญาติที่ร่ำรวยและมีฐานะจะต้องให้ความช่วยเหลือ การคำนึงถึงสิทธิของเครือญาติเป็นพิเศษนี้ได้ถูกสั่งไว้ในเรื่องของชะกาตและการทำทานอื่นๆ

4) ในอิสลาม กฎหมายเกี่ยวกับมรดกได้ถูกกำหนดไว้ในลักษณะที่ทรัพย์สินที่ผู้ตายทิ้งไว้นั้นไม่สามารถที่จะไปรวมไว้ในที่หนึ่งที่ได้มันจะต้องถูกนำมาแจกจ่ายในลักษณะที่ญาติใกล้ชิดทั้งหมดจะได้รับส่วนแบ่งของตน ลูกชาย ลูกสาว สามี พ่อ แม่ พี่ชายน้องชายและพี่สาวน้องสาวเป็นญาติที่ใกล้ชิดที่สุดและจะได้รับการแบ่งก่อนเป็นลำดับแรก แต่ถ้าหากญาติใกล้ชิดดังกล่าวไม่มี ส่วนแบ่งของมรดกนั้นก็จะถูกจัดแบ่งให้แก่ญาติใกล้ชิดลำดับถัดไป ดังนั้น หลังจากที่ใครคนหนึ่งคนใดเสียชีวิตลง ทรัพย์สินของเขาจะถูกแบ่งให้แก่ญาติใกล้ชิด ดังนั้น อิสลามจึงทำลายการสะสมความมั่งคั่งไว้แต่เพียงผู้เดียวแบบทุนนิยม กฎหมายของอิสลามเป็นกฎหมายที่ดีงามกว่ากฎหมายใด และขณะนี้สังคมอื่นก็กำลังทำในสิ่งเช่นเดียวกันนี้ แต่เรื่อน่าเศร้าก็คือ มุสลิมเองกลับไม่รู้ถึงศักยภาพอันทรงพลังของกฎหมายอิสลามและบางคนกลับหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามเพราะความโง่เขลา ในหลายส่วนของอนุทวีป ลูกสาวได้ถูกจำกัดสิทธิมิให้มีส่วนในมรดก นี่เป็นความไม่ยุติธรรมที่เห็นได้ชัดๆ และเป็นการละเมิดคำสั่งของอัลกุรอาน

หลังจากครอบครัวและความสัมพันธ์ของครอบครัวแล้วต่อไปก็เป็นการสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเพื่อน เพื่อนบ้าน ผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่น หมู่บ้านหรือเมืองเดียวกันกับเขา ซึ่งเขาจะต้องติดต่อสัมพันธ์ด้วยอย่างต่อเนื่อง อิสลามยอมรับความสัมพันธ์เหล่านี้และได้สั่งมุสลิมให้ปฏิบัติต่อคนเหล่านี้อย่างซื่อตรง เท่าเทียมกันและเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน อิสลามได้สั่งบรรดาผู้ศรัทธาให้เคารพความรู้สึกของคนอื่นหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาหยาบโกลนและสร้างความเข้าใจผิด ช่วยเหลือคนยากไร้และคนพิการ เห็นใจผู้ประสบความทุกข์ยาก ดูแลเด็กกำพร้าและแม่ม่าย ให้อาหารแก่ผู้หิวโหย ให้เสื้อผ้าแก่ผู้ขัดสนและช่วยคนตกงานให้ได้มีงานทำ ซึ่งการทำความดีในลักษณะเช่นนี้ครอบคลุมทั้งผู้เป็นมุสลิมและชนต่างศาสนา

อิสลามกล่าวว่าถ้าหากพระเจ้าประทานความมั่งคั่งร่ำรวยให้แก่ท่าน จงอย่าใช้มันอย่างฟุ่มเฟือย อิสลามห้ามการใช้ภาษาขณะที่ทำมาจากทอง

และเงิน ห้ามการใส่ผ้าไหมราคาแพงและการใช้จ่ายเงินทองไปอย่างไร
สาระในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์และฟุ่มเฟือย คำสอนของอิสลามนี้
วางอยู่บนหลักการที่ว่ามนุษย์ไม่ได้รับอนุญาตให้นำความมั่งคั่งที่อาจ
เลี้ยวเบนได้นับพันคนไปใช้อย่างสาตเสียดเสีย มันเป็นเรื่องโหดร้าย
และไม่เป็นธรรมที่เงินซึ่งสามารถเลี้ยวเบนออกมามากมาย จะต้องมา
ถูกทิ้งขว้างในการโอ้อวดอย่างไร้สาระ อิสลามไม่ได้จำกัดสิทธิในความ
มั่งคั่งและความเป็นเจ้าของของมนุษย์สิ่งที่มนุษย์หามาได้หรือได้รับมรดก
ตกทอดมานั้นเป็นทรัพย์สินของเขาอย่างไม่ต้องสงสัยอิสลามยอมรับสิทธิ
ของเขาและอนุญาตให้เขามีความสุขในทรัพย์สินนั้นใช้มันอย่างดีที่สุดนอกจาก
นี้แล้ว อิสลามยังได้กำหนดอีกว่า ถ้าหากคุณมีความมั่งคั่ง คุณก็ควรจะ
สวมใส่เสื้อผ้าดีๆ มีบ้านที่น่าอยู่และมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสมฐานะ
แต่สิ่งที่อิสลามต้องการก็คือในการดำเนินชีวิตเช่นนั้น ก็อย่าให้ความ
เป็นมนุษย์ต้องสูญเสียไป

สิ่งที่อิสลามไม่อนุมัติโดยสิ้นเชิงก็คือการถือตัวเองเป็นสรณะโดย
ไม่คำนึงถึงสวัสดิการและความเป็นอยู่ที่ดีของคนอื่น ความรู้สึกเช่นนี้
ทำให้เกิดการหลงตัวเอง อิสลามต้องการให้สังคมทั้งหมดเจริญมั่งคั่ง
ไม่ใช่แค่เฉพาะคนเพียงไม่กี่คน หรือตระกูลเพียงไม่กี่ตระกูลเท่านั้น
อิสลามต้องการปลูกฝังความสำนึกทางสังคมขึ้นในจิตใจของผู้ปฏิบัติตาม
และแนะนำพวกเขาให้ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายหลีกเลี่ยงความสิ้นเปลือง
และในขณะตอบสนองความต้องการของตนเองนั้น ก็ควรจะคำนึงถึง
ความจำเป็นและความต้องการของเครือญาติใกล้ชิด เพื่อน เพื่อนบ้าน
และเพื่อนร่วมโลกของเขาด้วย นี่คือนโยบายที่อิสลามต้องการจะให้เกิดขึ้น

นอกจากนี้อิสลามได้กำหนดให้มุสลิมมีหน้าที่จะต้องช่วยเหลือ
ซึ่งกันและกัน กำชับกันในเรื่องความดีและห้ามปรามความชั่ว และคอย
สอดส่องดูแลมิให้ความชั่วร้ายเข้ามาในสังคมของตน คำสั่งบางอย่างของ
กฎหมายอิสลามเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็คือ

1) เพื่อรักษาชีวิตทางศีลธรรมของสังคมและการป้องกันสังคมให้
เกิดการพัฒนาไปด้วยดี การอยู่ร่วมปะปนกันระหว่างชายและหญิงเป็นสิ่ง
ที่ต้องห้าม เว้นแต่ภายใต้กฎกติกาที่อนุโลมโดยหลักศาสนบัญญัติ อิสลาม
ได้กำหนดหน้าที่การงานระหว่างเพศทั้งสองไว้อย่างเรียบร้อยแล้ว ผู้หญิง
ควรที่จะอุทิศตนเองให้แก่งานบ้านงานเรือนและผู้ชายก็ควรจะใส่ใจต่อ
การทำงานของตนในบรรยากาศทางเศรษฐกิจและสังคม

พร้อมกันนี้ ผู้ชายก็ถูกสั่งให้ลดสายตาต่ำและไม่ให้มองผู้หญิง
ถ้าหากใครบางคนมองเห็นผู้หญิงโดยบังเอิญ เขาก็จะต้องรีบเบน
สายตาหนี ในขณะที่ผู้หญิงก็ถูกกำหนดให้แต่งกายอย่างมิดชิด อิสลาม
ถือว่าการเปิดเผยอวัยวะที่ต้องปกปิดและเครื่องประดับประดับถือเป็น
บาปใหญ่และเป็นการกระทำที่น่าประณามเป็นอย่างยิ่ง การพยายามที่
จะมองเพศตรงข้ามถือเป็นความผิดและการพยายามที่จะใกล้ชิดสนิท
สนมนั้นยิ่งบาปกว่า ทั้งชายและหญิงต่างมีหน้าที่จะต้องดูแลศีลธรรม
ส่วนบุคคลของตนเองและป้องกันจิตวิญญาณของตนไว้ให้ปลอดภัย
จากมลทินทุกอย่าง การแต่งงานเป็นรูปแบบที่เหมาะสมของความสัมพันธ์
ทางเพศและห้ามพยายามข้ามขีดจำกัดนี้หรือแม้แต่จะคิดถึงเรื่องการมี
สิทธิพิเศษทางเพศใดๆ ทั้งสิ้น ความคิดและจินตนาการของมนุษย์ควร
จะสะอาดบริสุทธิ์

2) ด้วยเหตุผลเดียวกันนี้เองจึงได้มีการสั่งให้มีการสวมใส่เสื้อผ้า
ที่เหมาะสม ผู้ชายจะต้องไม่เปิดเผยร่างกายของเขาตั้งแต่หัวเข่าไปจนถึง
สะดือ และผู้หญิงจะต้องไม่เปิดเผยเรือนร่างส่วนใดของเธอยกเว้นใบหน้า
และฝ่ามือให้แก่ผู้ใดนอกจากสามีของเธอและญาติที่ใกล้ชิดของเธอ
การปกปิดส่วนที่ต้องปกปิดนี้เป็นหน้าที่ทางศาสนาของผู้ชายและผู้หญิง
ทุกคน โดยอาศัยคำสั่งนี้ อิสลามมีวัตถุประสงค์ที่จะปลูกฝังสำนึกแห่ง
ความสงบเสถียรเยือกเย็นและความบริสุทธิ์ให้แก่มุสลิมและเพื่อที่จะ
ทำลายความไม่สุภาพและการผิดศีลธรรม

3) อิสลามไม่ยอมรับการพักผ่อนหย่อนใจ การสนุกสนานและการบันเทิงเริงรมย์ที่กระตุ้นอารมณ์ทางเพศและทำลายหลักการแห่งศีลธรรม เพราะสิ่งดังกล่าวนอกจากเป็นการสิ้นเปลืองเวลา เงินทอง และพลังงานไปโดยเปล่าประโยชน์แล้ว ยังเป็นการทำลายโครงสร้างทางศีลธรรมของสังคมและเป็นต้นเหตุของอบายมุขและอาชญากรรมอีกด้วย แน่นนอนการพักผ่อนหย่อนใจเป็นสิ่งจำเป็นเพราะมันเป็นสิ่งที่จะกระตุ้นกิจกรรมให้ดำเนินต่อไปอีกและมันจะทำให้ชีวิตและการผจญภัยมีความกระฉับกระเฉง มันเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อชีวิตเหมือนกับน้ำและอากาศ ดังนั้น เราจึงต้องการการพักผ่อนหย่อนใจหลังการทำงานหนัก แต่มันจะต้องเป็นการพักผ่อนหย่อนใจที่ทำให้ความคิดสดชื่นและสร้างความมีชีวิตชีวาให้แกจิตใจ มิใช่ทำให้จิตใจตกต่ำและเลวทราม การบันเทิงไร้สาระที่คนนับพันนับหมื่นมองเห็นฉากเลวทรามแห่งอาชญากรรมและการผิดศีลธรรมนั้น เป็นสิ่งที่ขัดต่อการพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณค่า ถึงแม้ว่ามันอาจจะทำให้เกิดความสนใจในอารมณ์ แต่ผลของมันที่มีต่อจิตใจและศีลธรรมนั้นก็เป็นเรื่องที่น่ากลัว สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถที่จะเกิดได้ในสังคมและวัฒนธรรมอิสลาม

4) เพื่อป้องกันเอกภาพและความเป็นปึกแผ่นของสังคมและเพื่อที่จะก่อให้เกิดสวัสดิการและความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมมุสลิมบรรดาผู้ศรัทธาได้ถูกสั่งให้หลีกเลี่ยงการเป็นศัตรูซึ่งกันและกัน การแตกแยกกันทางสังคมและการแบ่งแยกเป็นพวกเป็นเหล่าทุกประเภท พวกเขาได้ถูกสั่งให้แก้ไขความแตกต่างและความขัดแย้งกันตามหลักการที่ได้วางไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานและแบบอย่างคำสอนของนบีมุฮัมมัด ﷺ และถ้าหากไม่สามารถที่จะตกลงกันได้ พวกเขาก็ควรจะลืมความขัดแย้งนั้นเสียในนามของอัลลอฮ์ ﷻ และปล่อยไว้มันขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของพระองค์แทนที่จะมาทะเลาะเบาะแว้งและต่อสู้กันเอง ส่วนในเรื่องของสวัสดิการร่วมกันภายในสังคมนั้นพวกเขาจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

เชื่อฟังบรรดาผู้นำของตนและหลีกเลี่ยงการสิ้นเปลืองพลังงานไปกับ
การโต้เถียงกันในเรื่องหุยมหิมี ความสับสนวุ่นวายและการแตกแยก
กันด้วยเรื่องเล็กน้อยนั้นมีแต่จะนำความเสื่อมเสียมาให้แก่สังคมมุสลิม
และเป็นบ่อเกิดแห่งความอ่อนแอของสังคม สิ่งเหล่านี้จะต้องถูกจัด
ให้หมดไป

5) อิสลามถือว่าความรู้และวิทยาการต่างๆ คือมรดกร่วมกันของ
มนุษยชาติและมุสลิมมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ที่จะเรียนรู้และนำมันมาใช้
ประโยชน์ได้ตามความสามารถ แต่ในเรื่องของวัฒนธรรมและวิถีแห่ง
การดำเนินชีวิตนั้นอิสลามห้ามมุสลิมลอกเลียนแบบวิถีการดำรงชีวิตของ
คนอื่น จิตวิทยาแห่งการลอกเลียนแบบแนะนำว่าการเลียนแบบนั้นเกิด
ขึ้นมาจากความรู้สึกว่าตัวเองต่ำต้อยด้อยกว่าคนอื่น และผลสุดท้ายเมื่อ
ปลายทางก็คือมันได้สร้างความรู้สึกลึกของผู้พ่ายแพ้ให้เกิดขึ้น การลอก
เลียนวัฒนธรรมของคนอื่นนั้นสร้างความเสียหายให้แก่สังคม มันทำลาย
พลังภายในของสังคม ทำให้วิสัยทัศน์ของสังคมพรางมัว ทำลายความ
สามารถของคนในชาติ ก่อให้เกิดความรู้สึกต่ำต้อยและค่อยๆ ดูดซึม
ต้นน้ำแห่งวัฒนธรรมให้หมดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมที่มีราก
เหง้าที่ปฏิเสธศาสนา บูชาวัตถุและอารมณ์ใฝ่ต่ำ

ส่วนความสัมพันธ์ของมุสลิมกับชนต่างศาสนิก นั้น บรรดาผู้
ศรัทธาได้ถูกสั่งมิให้ทำตนเป็นคนใจแคบ พวกเขาได้ถูกสั่งมิให้กล่าวร้าย
หรือใช้คำพูดในทางที่เสียหายต่อผู้นำทางศาสนาหรือนักบวชของผู้ที่มี
มุสลิมและจะต้องไม่พูดสิ่งใดที่เป็นการดูถูกเกี่ยวกับศาสนาของผู้อื่น
พวกเขาได้ถูกสั่งมิให้ก่อการพิพาทกับศาสนิกอื่นโดยไม่จำเป็น ให้อยู่
ร่วมกันอย่างสันติและเป็นมิตรต่อกัน ถ้าหากคนต่างศาสนิกรักษ
สันติภาพและมีท่าที่เป็นมิตรต่อมุสลิม ไม่ได้ละเมิดสิทธิอื่นๆ ของมุสลิม
มุสลิมก็จะต้องรักษามิตรภาพกับพวกเขาไว้และปฏิบัติต่อพวกเขาด้วย
ดีและมีใจเป็นธรรม

ด้วยคำสั่งของอิสลามนี้เอง ที่เรามีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ และมีความสุภาพมากกว่าคนอื่น ส่วนกิจกรรมารายาที่ไม่ดี ความประพฤติที่เลวทราม การสร้างความเดือดร้อนในทุกรูปแบบ การกดขี่และความใจแคบเป็นสิ่งที่ขัดต่อเจตนารมณ์แห่งอิสลาม มุสลิมถูกกำเนิดขึ้นมาในโลกเพื่อที่จะเป็นสัญลักษณ์ที่ยังมีชีวิตของความคิดดี เกียรติยศและความมีมนุษยธรรม มุสลิมจะต้องชนะใจผู้คนด้วยลักษณะนิสัยและตัวอย่างของเขา ด้วยวิธีนี้เท่านั้นที่เขาจะสามารถเป็นทูตที่แท้จริงของอิสลามได้

3.6 อิสลามกับงานสาธารณกุศล

อิสลามให้ความสำคัญกับงานสาธารณกุศลเป็นอย่างยิ่ง งานสาธารณกุศลในที่นี้หมายถึงการที่มนุษย์พยายามสร้างคุณประโยชน์แก่คนอื่น ไม่ว่าจะเป็นคุณประโยชน์เชิงรูปธรรมหรือนามธรรมก็ตาม โดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ เว้นแต่เพื่อแสวงหาความโปรดปรานของอัลลอฮ์

หัวใจของศรัทธาชนที่อุทิศตนทำงานด้านสาธารณกุศลนั้น นอกเหนือจะมีความผูกพันและโยงใยกับโลกอาคิเราะฮ์ (ปรโลกอันนิรันดร์) หวังในผลตอบแทนของอัลลอฮ์ และใฝ่ฝันที่จะเข้าสวนสวรรค์ของพระองค์แล้ว ชีวิตของเขาบนโลกนี้ ก็เต็มไปด้วยความสิริมงคล หัวใจที่เบิกบาน มีชีวิตที่สดใสที่ไม่สามารถประเมินค่าเป็นตัวเลขได้

งานสาธารณกุศลจึงเป็นวัตถุประสงค์หลักของศาสน์อิสลามที่ประกาศโดยนบีมุฮัมมัด ด้วยเหตุดังกล่าวอิสลามจึงเชิญชวนสู่การทำความดีผ่านบทบัญญัติในอัลกุรอานและแบบอย่าง (ซุนนะฮ์) สรุปได้ดังนี้

1. อิสลามกำชับให้ศรัทธาชนกระทำแต่ความดี ดังปรากฏในอัลกุรอานความว่า **“และจงประกอบความดี หวังว่าพวกเจ้าจะได้รับชัยชนะ”** (อัลกุรอาน 22 : 77)
2. อิสลามกำชับให้ศรัทธาชนใช้วาจาที่สุภาพอ่อนโยน ดังปรากฏในอัลกุรอานความว่า **“และจงพูดจาแก่เพื่อนมนุษย์อย่างดี”** (อัลกุรอาน 2 : 83) นบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวไว้ความว่า **“ผู้ใดที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์และวันอาคิเราะฮ์แล้ว เขาพึงใช้วาจาที่ดี หรือนิ่งเสีย”**
3. อิสลามกำชับให้มุสลิมเร่งรีบในการทำความดี อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ความว่า **“และพวกเจ้าจงรีบเร่งกันไปสู่การอภัยโทษจากพระเจ้าของพวกเจ้า และไปสู่สวรรค์ซึ่งความกว้างของมันนั้น คือบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดิน โดยที่มันถูกเตรียมไว้สำหรับบรรดาผู้ที่ยำเกรง”** (อัลกุรอาน 3 : 133)
4. อิสลามเชิญชวนให้ศรัทธาชนกระทำแต่ความดี อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ความว่า **“และจงให้มันขึ้นในบรรดาพวกเจ้า ซึ่งคณะหนึ่งที่เชิญชวนไปสู่ความดีและใช้ให้กระทำการสิ่งที่ชอบ และห้ามปรามมิให้กระทำการสิ่งที่ไม่ชอบ และชนเหล่านี้แหละคือผู้ได้รับความสำเร็จ”** (อัลกุรอาน 3 : 104)
5. อิสลามสอนให้มุสลิมช่วยกันส่งเสริมการทำความดี อัลกุรอานกล่าวไว้ความว่า **“เจ้าเห็นแล้วมิใช่หรือ ผู้ที่ปฏิเสธการตอบแทน นั่นก็คือผู้ที่ไม่สนใจใยดีต่อเด็กกำพร้า และไม่สนับสนุนในการให้อาหารแก่ผู้ขัดสน”** (อัลกุรอาน 107 : 1-3) อัลกุรอานได้เล่าถึงสาเหตุของบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธาที่ต้องเข้านรกว่า **“แท้จริง เรามิได้ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ผู้ยิ่งใหญ่ และเรามิได้ส่งเสริมให้อาหารแก่คนขัดสน”** (อัลกุรอาน 69: 33-34)

6. อิสลามสอนให้มุสลิมมีความตั้งใจที่จะกระทำความดี ผู้ใดที่ไม่มีความสามารถที่จะกระทำความดี อิสลามเปิดโอกาสให้เขาตั้งใจที่จะกระทำความดี เพราะการตั้งใจที่บริสุทธิ์ย่อมประเสริฐกว่าการกระทำที่มีนัยที่ไม่ดีแอบแฝงอยู่ ดังปรากฏในหะดีษที่นบีมุฮัมมัด (กล่าวไว้ความว่า “โลกใบนี้มีไว้เพื่อคน 4 ประเภท ได้แก่ 1) บ่าวที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานทรัพย์สมบัติและความรู้ให้แก่เขา เขาเกรงกลัวอัลลอฮ์ ﷻ และกระชับสัมพันธ์ไมตรีระหว่างเพื่อนมนุษย์และเขาได้รับรู้สิทธิของอัลลอฮ์ ﷻ ที่พึงให้บุคคลผู้นี้คือบุคคลที่ประเสริฐสุด 2) บ่าวที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานความรู้แต่ไม่ประทานทรัพย์สมบัติให้แก่เขา เขาจึงตั้งใจอย่างบริสุทธิ์และกล่าวว่า หากฉันมีทรัพย์สมบัติแล้วฉันจะกระทำเหมือนกับคนๆ นั้น เขาจึงตั้งใจที่จะกระทำความดีตลอดเวลา ดังนั้นเขาทั้งสอง คนได้รับผลบุญอย่างเท่าเทียมกัน 3) บ่าวที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานทรัพย์สมบัติแต่ไม่ประทานความรู้ เขาจึงทำลายทรัพย์สมบัติของเขาโดย ปราศจากความรู้ไม่เกรงกลัวอัลลอฮ์ ﷻ ไม่กระชับสัมพันธ์ไมตรีระหว่างเพื่อนมนุษย์และไม่ได้รับรู้สิทธิของอัลลอฮ์ ﷻ ที่พึงให้ บุคคลผู้นั้นคือบุคคลที่ชั่วช้าที่สุด และ 4) บ่าวที่อัลลอฮ์ ﷻ ไม่ประทานทั้งทรัพย์สมบัติและความรู้ แต่เขากล่าวว่า หากฉันมีทรัพย์สมบัติแล้วฉันจะกระทำเยี่ยงคนๆ นั้น เขาจึงตั้งใจที่จะกระทำความชั่วอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นเขาทั้งสองคนจะได้รับบาปอย่างเท่าเทียมกัน”
7. อิสลามส่งเสริมให้กระทำความดี แม้เพียงน้อยนิด อัลกุรอานได้กล่าวไว้ความว่า “ดังนั้น ผู้ใดกระทำความดีหนักเท่าละอองธุลี เขาก็จะเห็นมัน” (อัลกุรอาน 99 : 7) อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสอีกความว่า “แท้จริงอัลลอฮ์จะไม่ทรงอธรรมแม้เพียงน้ำหนักเท่าผงธุลี และถ้ามันเป็นสิ่งที่ดีอย่างหนึ่งอย่างใด

พระองค์ก็จะทรงเพิ่มพูนความดีนั้นเป็นทวีคูณและทรง
ประทานให้จากที่พระองค์ซึ่งรางวัลอันใหญ่หลวง” (อัลกุรอาน
4 : 40)

8. อิสลามประณามคนที่ขัดขวางการทำความดี การขัดขวางการ
กระทำความดีเป็นส่วนหนึ่งของผู้ที่มิมีนิสัยอันต่ำช้าโสมม
ดังอัลกุรอานกล่าวไว้ความว่า “และเจ้าอย่าปฏิบัติตามทุกคน
ที่เป็นนักสาบานที่ต่ำช้า ผู้ินทาตระเวนใส่ร้ายผู้อื่น ผู้ขัดขวาง
การทำความดี ผู้ธรรมลวงละเมิดและกระทำบาป” (อัลกุ
รอาน 68 : 10-12)
9. อิสลามส่งเสริมสู่การกระทำความดี อัลกุรอานกล่าวไว้ความว่า
“และพวกเจ้าจงช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นคุณธรรมและความ
ยำเกรง และจงอย่าช่วยกันในเรื่องที่เป็นบาปและเป็นศัตรูกัน
และพึงกลัวเกรงอัลลอฮฺเถิด แท้จริงอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรง
รุนแรงในการลงโทษ” (อัลกุรอาน 5 : 2)
10. ผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำความดี ย่อมได้รับผลบุญอย่างเท่า
เทียมกัน ท่านหญิงอาอิชะฮฺเล่าว่า นบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า
“หากหญิงคนหนึ่งบริจาคอาหารที่มีประโยชน์ที่มีอยู่ในบ้าน
ของนาง นางจะได้รับผลบุญจากการที่นางบริจาคไว้ สามี่ของ
นางก็จะได้รับผลบุญเนื่องจากเขาเป็นผู้แสวงหาและคนใช้ในบ้าน
ก็จะได้รับผลบุญเช่นเดียวกัน (เนื่องจากมีส่วนร่วมในการทำความ
ดี) ทั้ง 3 คนจะได้รับผลบุญอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มีการลด
หย่อนแต่อย่างใด”

เช่นเดียวกันกับผู้ทำงานในองค์กรสาธารณกุศลต่างๆ ถึงแม้เขา
จะทำงานโดยรับเงินเดือนประจำหรือค่าตอบแทนอื่นๆ หากเขามีความ
ตั้งใจที่บริสุทธิ์เพื่ออัลลอฮฺ ﷻ แล้ว เขาจะได้รับผลบุญเช่นเดียวกัน
กับผู้บริจาคทุกประการ

คุณลักษณะเฉพาะของงานสาธารณกุศลในอิสลาม

งานสาธารณกุศลในอิสลามมีคุณลักษณะเฉพาะสรุปได้ดังนี้

1. มีความครอบคลุม

งานสาธารณกุศลในอิสลาม มีอาณาบริเวณและเนื้อที่กว้างขวาง ที่ครอบคลุมทุกอย่างที่เป็นความดี อิสลามสอนให้มุสลิมปฏิบัติความดีแก่ทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่บรรดาผู้ที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือ ไม่ว่าคนๆ นั้นจะอยู่ใกล้หรือไกล เป็นมิตรหรือศัตรู มุสลิมหรือชนต่างศาสนา มนุษย์หรือสิ่งสाराสัตว์

อิสลามสอนให้มุสลิมกระทำความดีแม้ต่อสิ่งสाराสัตว์ โดยเฉพาะสัตว์เลี้ยงเพื่อบริโภคหรือใช้งาน ดังนั้นมุฮัมมัด ﷺ กล่าวไว้ความว่า “ท่านทั้งหลายจงยำเกรงอัลลอฮ์ด้วยการทำความดีแก่สัตว์เลี้ยง จงขับขี่มันด้วยดี และจงบริโภคมันด้วยดี”

2. มีความหลากหลาย

ความดีมีมากมายหลายประเภท ดังนั้นมุสลิมทั้งปัจเจกหรือองค์กร ไม่ควรจำกัดความดีเพียงมิติเดียวที่คับแคบ แต่เขาต้องพยายามหาวิธีการทำความดีที่หลากหลายแบบองค์รวมครบวงจร ตามความต้องการของสังคมและกำลังความสามารถของแต่ละคน

ในบางครั้งเขาอาจทำความดีด้วยการบริจาคทรัพย์สมบัติ ให้อาหาร มอบเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มหรือบริจาคความดีที่เป็นรูปธรรมทั้งหลาย

ในบางครั้งเขาอาจทำความดีเชิงนามธรรม อาทิให้การสั่งสอนอบรม และทำความเข้าใจในศาสนา สร้างรอยยิ้มให้แก่เพื่อนมนุษย์ ผ่อนทุกข์คลายกังวล ชื่นน้ำตาแก่ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ให้กำลังใจ ให้ความหวังในความโปรดปรานของอัลลอฮ์ ขจัดความท้อแท้สิ้นหวัง ในบางครั้งเขาอาจบริจาคทรัพย์สินเงินทอง ให้ยืมสิ่งของหรือเงินแก่ผู้ที่เดือดร้อน ซึ่งนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้สอนว่าผลบุญของการให้ยืมมีมากกว่าการบริจาคทานเสียอีก

ในบางครั้งเขาอาจบริจาคเวลาและความคิดหรือความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเช่นแพทย์ วิศวกรหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอื่นๆ ซึ่งอาจจะบริจาคเวลาเพียง 1 ชั่วโมงต่อ 1 สัปดาห์ หรือ 10 วันใน 1 ปีเพื่องานสาธารณกุศล เพราะในบางกรณี การบริจาคเวลาและทรัพย์สินทางปัญญาหรือความเชี่ยวชาญ มีประโยชน์และเป็นที่ต้องการมากกว่าการบริจาคทรัพย์สินเงินทองด้วยซ้ำไป

ในบางครั้งเขาอาจจะใกล้ชิดกับคุณลักษณะที่บาดหมางกัน สั่งใช้กระทำความดีและห้ามปรามความชั่วหรือการบริจาคด้วยคำพูดที่ไพเราะหรือแม้แต่เก็บขยะหรือสิ่งปฏิกูลบนท้องถนนที่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้เดินทาง

3. มีความต่อเนื่อง

คุณลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่งของงานสาธารณกุศลในอิสลามคือ มีความต่อเนื่อง ทั้งนี้การทำความดีของมุสลิมจะมีความเกี่ยวเนื่องกับความศรัทธาและความเป็นมุสลิมของเขา ซึ่งเขาจำเป็นต้องปฏิบัติเมื่อถึงเวลาที่อิสลามบังคับให้กระทำ เช่น การจ่ายซะกาตทรัพย์สินสมบัติเมื่อครบจำนวนและเวลาที่กำหนด การจ่ายซะกาตฟิฏเราะฮ์เมื่อถึงวันรายอฟิฏริ ในขณะที่เดียวกันมุสลิมมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกทุกข์ได้ยากโดยไม่มีความเกี่ยวเนื่องกับเงื่อนไขเวลา เช่น การทำความดีแก่เพื่อนบ้าน ญาติสนิทมิตรสหาย การอุปถัมภ์ช่วยเหลือผู้ขัดสนและเด็กกำพร้าให้อาหารแก่เพื่อนบ้านที่กำลังหิวโหย ดังที่นบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวไว้ความว่า “จะไม่เป็นผู้ศรัทธาสำหรับผู้คนที่นอนหลับในเวลากลางคืนในสภาพที่อึดหิว ทั่วๆที่เขารู้ว่ามิมีเพื่อนบ้านกำลังหิวโหยอยู่”

เช่นเดียวกันกับการให้พำนักรักฟิงแก่ผู้เดินทางให้เกิดยรติและดูแลแขกผู้มาเยี่ยมมาเยือนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อนและการทำความดีอื่นๆ อีกมากมายที่เปิดกว้างสำหรับมุสลิมแข่งขันในการสะสมแต้มแห่งความดีเพื่อแสวงหาความโปรดปรานของอัลลอฮ์ มุสลิมทุกคนจึง

ใฝ่ฝันที่จะกระทำแต่ความดี ไม่ว่าในรูปแบบของการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ความตั้งใจอย่างมุ่งมั่นหรือการเชิญชวนและเสนอแนะคนอื่นให้ปฏิบัติความดี ซึ่งทุกฝ่ายล้วนได้รับผลบุญจากอัลลอฮ์ ﷻ อย่างเท่าเทียมกัน

คุณค่าการทำงานในอิสลาม มิใช่ประเมินด้านปริมาณที่มากมายเพียงอย่างเดียว อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงตอบแทนคุณงามความดีที่ได้ปฏิบัติแม้เพียงเล็กน้อยก็ตาม ดังอัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ความว่า

“ดังนั้นผู้ใดกระทำความดีหนึ่งเท่าละอองธุลี เขาก็จะเห็นมัน”
(อัลกุรอาน 99 : 7)

บรรดาเศาะหาบะฮ์เคยบริจาคทานเลี้ยวหนึ่งของลูกอินทผลัมหรืออูฐหนึ่งตัว พร้อมกล่าวว่า อินทผลัมหรืออูฐหนึ่งตัวนี้ประกอบด้วยละอองธุลีอันมากมายที่เราจะต้องได้รับผลบุญในวันแห่งการตอบแทน

4. มีแรงจูงใจอันสูงส่ง

คุณลักษณะพิเศษของการทำงานสาธารณกุศลในอิสลามที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความมีแรงจูงใจอันสูงส่งที่ช่วยผลักดันให้มุสลิมยอมอุทิศตนทำงานด้วยความสมัครใจ มีใจสาธารณะ ยึดมั่นในหลักการทำความดีอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งท้าทายและบททดสอบ มีความมุ่งมั่นใฝ่สัมฤทธิ์ทำงานสู่ความสำเร็จโดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยและเบื่อหน่าย

ดังนั้นมุสลิมไม่ว่าในระดับปัจเจก ครอบครัว สังคม องค์กรและประชาชาติ จึงเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีที่สามารถสัมผัสได้ในโลกแห่งความเป็นจริง เป็นวิถีชีวิตที่เคียงคู่กับความเป็นมุสลิมที่แท้จริงที่แยกออกจากกันไม่ได้ มุสลิมกับความดีเปรียบเสมือนด้านสองด้านของเหรียญอันเดียวกัน ที่หากปราศจากด้านใดด้านหนึ่ง ก็จะกลายเป็นเศษเงินที่หมดคุณค่าและไร้ความหมายโดยปริยาย

3.7 สิทธิมนุษยชนในอิสลาม

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนได้กำเนิดเป็นทางการครั้งแรกในคริสต์ศตวรรษที่ 13 (หลังจากการเผยแผ่ศาสนาอิสลามนานถึง 7 ศตวรรษ) อันสืบเนื่องมาจากการปฏิรูปชนชั้นในยุโรป ต่อมาได้มีการวิวัฒนาการในสหรัฐอเมริกา ในศตวรรษที่ 18 เพื่อเป็นการป้องกันการเหยียดผิว การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและการป้องกันความอยุติธรรมในสังคม จนกระทั่งได้มีการยกย่องว่า ศตวรรษที่ 18 คือ **ศตวรรษแห่งสิทธิมนุษยชน**

องค์การสิทธิมนุษยชนได้รับการก่อตั้งครั้งแรกโดยสหประชาชาติ ในปี ค.ศ.1945 และในปี ค.ศ.1948 ได้มีการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน หลังจากประชาคมโลกได้ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงจากสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยที่สมัชชาสหประชาชาติได้ให้การรับรองและประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1948 ซึ่งถือเป็นวันสิทธิมนุษยชนสากลนับแต่นั้นมา ประกอบด้วยข้อความ 30 ข้อ มีเนื้อหาแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนแรก เป็นคำปรารภ และข้อ 1 และข้อ 2 กล่าวถึงหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนที่ว่ามนุษย์มีสิทธิติดตัวตั้งแต่เกิดมนุษย์มีศักดิ์ศรีมีความเสมอภาคกัน ดังนั้นจึงห้ามเลือกปฏิบัติต่อมนุษย์และควรปฏิบัติต่อกันเสมือนเป็นพี่น้อง สิทธิมนุษยชนนี้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถโอนให้แก่อีกได้ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลทุกประเทศที่จะสร้างหลักประกันแก่ทุกชีวิตด้วยการเคารพหลักการของสิทธิเสรีภาพที่ปรากฏในปฏิญญานี้ เพื่อให้สิทธิมนุษยชนเป็นมาตรฐานร่วมกันสำหรับการปฏิบัติต่อกันของผู้คนในสังคมทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ อันจะเป็นพื้นฐานแห่งเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในโลก

ส่วนที่สอง กล่าวถึงสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (Civil and Political Rights) ปรากฏในข้อ ถึงข้อ สิทธิดังกล่าวประกอบด้วย สิทธิในชีวิต เสรีภาพความมั่นคงในชีวิต สิทธิในกระบวนการยุติธรรม เสรีภาพในความเป็นส่วนตัว เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออก เสรีภาพสื่อมวลชน ในการชุมนุม การสมาคมรวมกลุ่ม และ สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการเข้าถึงบริการสาธารณะ

ส่วนที่สาม กล่าวถึงสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (Economic Social and Cultural Rights) สิทธิดังกล่าวเริ่มตั้งแต่ข้อ ถึงข้อได้แก่ สิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ และได้รับผลทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่จำเป็นต่อการพัฒนาตนเอง สิทธิในการศึกษา สิทธิในด้านแรงงาน สิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ สิทธิในสวัสดิการ สังคม การคุ้มครองแม่และเด็ก สิทธิในการได้รับความคุ้มครองทาง วัฒนธรรม ศิลป ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร

ส่วนที่สี่ กล่าวถึงหน้าที่ของบุคคล สังคมและรัฐ โดยการที่จะต้อง ดำเนินการสร้างหลักประกันให้มีการคุ้มครองสิทธิที่ปรากฏในปฏิญญา นี้ให้ได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง ห้ามรัฐกระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน และจำกัดสิทธิของบุคคล มิให้ใช้สิทธิมนุษยชนละเมิดสิทธิของผู้อื่น สังคมและโลก สิทธิเหล่านี้ปรากฏอยู่ในข้อ 28 ถึงข้อ 30

สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

ประเทศไทยได้เป็นภาคีของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และสิทธิดังกล่าวได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่โดยมีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 199 และมาตรา 200 และพ.ร.บ. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยมี คณะกรรมการ 11 ท่าน ทำหน้าที่ในการรับเรื่องร้องทุกข์และตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ทำการไต่ถามทักท้วง หรือเสนอมาตรการใน

การแก้ปัญหาที่เหมาะสม อีกทั้งยังมีหน้าที่เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ภารกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

ในปัจจุบันนี้ มืองค์กรสิทธิมนุษยชนและองค์กรภาคประชาชนในประเทศจำนวนมาก ซึ่งทำงานช่วยเหลือประชาชนทั้งการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิ ทั้งในระดับนโยบายและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหาทางแก้ไขปัญหาเท่าที่สามารถจะกระทำได้ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า ในสังคมไทยจะปลอดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งปวง ยังต้องอาศัยพลังจากประชาชนในสังคมที่จะดำเนินการเพื่อปกป้องและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนเองและชุมชน จึงจะเป็นการสร้างความสุขของบ้านเมืองได้

สิทธิมนุษยชนในอิสลาม

อิสลามได้ให้เกียรติแก่มนุษย์ และยกย่องมนุษย์โดยถือว่ามนุษย์คือผู้ถูกสร้างที่สมบูรณ์และเพียบพร้อมที่สุด มนุษย์จึงถูกแบกภาระให้ทำหน้าที่เป็นผู้แทนของพระเจ้าในการจรรโลงและพัฒนาโลกนี้ให้ถูกต้องตามครรลองและสอดคล้องกับสัจชาติญาณอันดั้งเดิมของมนุษย์โดยที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงสร้างทุกสรรพสิ่งเพื่ออำนวยความสะดวกแก่มนุษย์ในการทำหน้าที่อันทรงเกียรตินี้อย่างสมบูรณ์ที่สุด

อัลลอฮ์ ﷻ จึงได้กำหนดบทบัญญัติให้แก่มนุษย์ยึดเป็นแนวปฏิบัติ พระองค์ได้ประทานคัมภีร์เพื่อเป็นธรรมนูญชีวิตและได้ส่งศาสนทูตเพื่อเป็นแบบอย่างสำหรับมนุษย์ในการนำคำสอนดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน บทบัญญัติและคำสอนของอิสลามล้วนแล้วแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองผลประโยชน์ของมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุ้มครองปัจจัยสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทั้ง 5 ประการ คือ การคุ้มครองศาสนา การคุ้มครองชีวิต การคุ้มครองสติปัญญา การคุ้มครองพันธุกรรมหรือศักดิ์ศรี และการคุ้มครองทรัพย์สิน

สิทธิมนุษยชนในอิสลามจึงมีคุณลักษณะเฉพาะที่พอสรุปได้ดังนี้

1) สิทธิมนุษยชนในอิสลามเป็นส่วนหนึ่งของหลักความเชื่อในอิสลาม มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่พึงมีต่อพระเจ้า ต่อตนเอง เพื่อนร่วมโลก และสิ่งแวดล้อมรอบตัว

2) สิทธิมนุษยชนในอิสลามเป็นพรอันประเสริฐและความกรุณาของพระเจ้าที่มอบให้แก่มนุษย์ เป็นคำวิจารณ์จากพระเจ้าผ่านศาสนทูตแห่งพระองค์ สิทธิมนุษยชนในอิสลามจึงไม่ใช่เป็นการเรียกร้องเพื่อตอบสนองกระแสสังคม หรือเสียงสะท้อนของผู้ที่เสียเปรียบหรือได้เปรียบจากความขัดแย้งต่างๆในสังคม

3) สิทธิมนุษยชนในอิสลามมีขอบเขตครอบคลุมมนุษยชาติทั้งหมด โดยไม่กำหนดเส้นแบ่งด้านสัญชาติ เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ หรือประเทศใดเป็นการเฉพาะ แต่มีเนื้อหาขอบเขตและปริมาณกว้างขวางใหญ่โต ตั้งแต่เรื่องการศรัทธาในระดับจิตสำนึกไปจนถึงโครงสร้างทางสังคม และการกำหนดนโยบายในระดับประเทศและนานาชาติที่ครอบคลุมมนุษยชาติในทุกยุคทุกสมัย

4) สิทธิมนุษยชนในอิสลาม คือ พฤติกรรมที่เป็นข้อเท็จจริงที่ซึมซับอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์และพร้อมแสดงออกมาในภาคปฏิบัติซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการน้อมรับคำบัญชาของอัลลอฮ์ ﷻ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยอำนาจกฎหมายหรือข้อตกลงทางสังคมบังคับใช้

สิทธิมนุษยชนในอิสลามยุคปัจจุบัน

ภายหลังจากกลุ่มประเทศอาหรับและประเทศมุสลิมอื่นๆได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกขององค์การสหประชาชาติและได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาฉบับต่างๆและหลังจากที่มีการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้มีข้อเรียกร้องให้กลุ่มประเทศมุสลิมร่างปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และได้มีการศึกษาถึงหลักการ แนวคิด ตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนในอิสลามอย่างกว้างขวาง

จนกระทั่งที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศขององค์การการประชุมอิสลาม (OIC) ในคราวประชุมครั้งที่ 19 เมื่อปี ค.ศ.1989 ได้มีมติเห็นชอบปฏิญญาอิสลามว่าด้วยสิทธิมนุษยชนประกอบด้วย 25 มาตรา ซึ่งแม้จะมีการประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ล่าช้ากว่าปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนถึง 41 ปี แต่ปฏิญญาอิสลามว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น ถือเป็นการประยุกต์ใช้หลักการของบทบัญญัติอิสลามเท่านั้น ไม่ใช่เป็นผลพวงหรือได้รับอิทธิพลจากสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเหมือนคำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นหลังจากประชาคมโลกได้ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงจากสงครามโลกครั้งที่ 2

สรุปปฏิญญาอิสลามว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญาอิสลามว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ประกอบด้วย 25 มาตราสรุปได้ดังนี้

ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ผู้ทรงไว้ซึ่งความกรุณาปรานี

“โอ้มนุษย์ทั้งหลาย แท้จริงเราได้สร้างพวกเจ้าจากเพศชายและเพศหญิง และเราได้ให้พวกเจ้าแยกเป็นเผ่าและตระกูล เพื่อจะได้ทำความเข้าใจกันและกัน แท้จริง ผู้ที่มีเกียรติยิ่งในหมู่พวกเจ้า ณ ที่อัลลอฮ์ นั้น คือผู้ที่มีความยำเกรงยิ่งในหมู่พวกเจ้า” (อัลกุรอาน 49 : 13)

มาตราที่ 1

1.1 มนุษยชาติ คือ ครอบครัวเดียวกัน ทุกคนมีหน้าที่เคารพภักดีอัลลอฮ์ เป็นลูกหลานของอาดัม และมนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน มีภาระหน้าที่ตามบทบัญญัติเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกเนื่องจากความแตกต่างด้านเลือดเนื้อ สีสัน ภาษา เชื้อชาติ ความเชื่อ ความคิดเห็นทางการเมือง ฐานะทางสังคม หรืออื่นๆ การศรัทธาที่ถูกต้องคือหลักประกันและตัวบ่งชี้สถานภาพที่แท้จริงของมนุษย์

1.2 สิ่งถูกสร้างทั้งหมด คือ ครอบครัวที่เป็นสมาชิกของอัลลอฮ์ และผู้ที่เป็นที่รักยิ่งของอัลลอฮ์ คือ ผู้ที่สร้างคุณประโยชน์แก่สมาชิกของพระองค์ ไม่มีเกียรติ และศักดิ์ศรีระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เว้นแต่ความยำเกรงและคุณงามความดีต่ออัลลอฮ์ เท่านั้น

มาตราที่ 2

2.1 ชีวิต คือ พรอันประเสริฐของอัลลอฮ์ ที่มอบไว้ให้กับมนุษย์ทุกคน ทั้งปัจเจกบุคคล สังคม และประชาชาติจะต้องปกป้องชีวิตจากการถูกรุกรานและทุกคนไม่มีสิทธิเหนือชีวิตผู้อื่นเว้นแต่ที่กำหนดในศาสนบัญญัติ

2.2 ห้ามมิให้มีการกระทำการอันใดที่เป็นเหตุแห่งการทำลายล้างชีวิตมนุษย์

2.3 การรักษาชีวิตให้ดำรงคงอยู่ เป็นสิ่งที่ واجب (ต้องกระทำละเว้นมิได้)

2.4 ศพมนุษย์จะต้องได้รับเกียรติ และล่วงละเมิดไม่ได้ยกเว้นในกรณีที่อนุโลมโดยศาสนบัญญัติ

มาตราที่ 3

3.1 ในกรณีที่มีความขัดแย้งและมีการใช้กองกำลังและอาวุธไม่อนุญาตให้ฆ่าผู้หญิง คนแก่ เด็กเล็ก ผู้บาดเจ็บ ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาล ต้องให้อาหารที่เพียงพอแก่เชลยศึกพร้อมทั้งน้ำดื่ม และเครื่องนุ่งห่ม ห้ามทำร้ายศพ การแลกเปลี่ยนเชลยศึกย่อมกระทำได้

มาตราที่ 4

มนุษย์ทุกคนย่อมมีเกียรติและศักดิ์ศรี ทั้งที่ขณะยังมีชีวิตหรือสิ้นชีวิตศพแล้ว รัฐและสังคมต้องมีมาตรการรักษาศพและจัดหาสถานที่ฝังศพ

มาตราที่ 5

5.1 ครอบครัว คือ เสพหลักที่คำจุนการพัฒนาสังคม การแต่งงาน คือ มาตรการหลักในการเสริมสร้างครอบครัว ผู้ชายและผู้หญิงมีสิทธิเลือกคู่ครองได้

5.2 สังคมและรัฐต้องหามาตรการส่งเสริมการแต่งงาน พร้อมทั้งปกป้องครอบครัวจากภัยอันตรายทั้งปวง

มาตราที่ 6

6.1 สตรีมีฐานะที่เท่าเทียมกันกับบุรุษด้านศักดิ์ศรีและเกียรติยศ

6.2 บุรุษมีหน้าที่ให้การคุ้มครอง และหาปัจจัยยังชีพแก่ครอบครัว

มาตราที่ 7

7.1 บิดามารดา สังคมและรัฐมีหน้าที่ให้การดูแลบุตร ตั้งแต่แรกเกิด รวมทั้งการให้การอบรม ส่งเสริมด้านกายภาพ การให้การศึกษาและการให้การอบรมทางจิตใจ

7.2 บิดามารดา เป็นผู้ที่มีสิทธิในการเลือกวิธีการในการให้การอบรมลูก รวมทั้งต้องคำนึงถึงอนาคตของลูกภายใต้กรอบของจริยธรรมอันดีงาม

7.3 บิดามารดามีสิทธิต่างๆ ที่ลูกต้องมอบให้ รวมทั้งสิทธิของญาติผู้ใกล้ชิด ตามกรอบที่กำหนดใน ศาสนบัญญัติ

มาตราที่ 8

มนุษย์มีสิทธิได้รับผลประโยชน์ที่พึงได้ตราบใดที่คงสภาพความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ตามกฎหมาย

มาตราที่ 9

9.1 การแสวงหาความรู้ ถือเป็นข้อบังคับในศาสนา และถือเป็นหน้าที่ของสังคมและรัฐในการส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนในสังคมมีความรู้

9.2 องค์กรทางการศึกษา ต้องให้ความรู้แก่สมาชิกในสังคม และให้การอบรมด้วยวิธีการที่ครอบคลุม สมดุลทั้งโลกนี้และโลกอาคิเรส

มาตราที่ 10

ไม่มีการบังคับในการนับถือศาสนา และจะไม่มีการฉกฉวยโอกาสเพื่อเปลี่ยนแปลงศาสนาดั้งเดิมของแต่ละคนอันเนื่องมาจากความยากจน ความอ่อนแอหรือความไม่รู้ของเขา

มาตราที่ 11

11.1 มนุษย์เกิดมาในสภาพที่เป็นอิสระ ทุกคนไม่มีสิทธิบังคับมนุษย์ด้วยกันให้เป็นทาส ไม่มีสิทธิเหยียดหยามผู้อื่น และไม่มีระบบการเป็นบ่าวทาสนอกเหนือจากการเป็นบ่าวของอัลลอฮ์ เท่านั้น

11.2 การยึดครองและการล่าอาณานิคมเป็นสิ่งต้องห้าม สังคมใดถูกยึดครอง ก็มีสิทธิที่จะประกาศตนเป็นอิสระพร้อมสามารถกำหนดทางเลือกสำหรับตนเอง ประชาคมโลกต้องปกป้องประเทศที่ถูกรุกราน และประชาคมโลกย่อมมีกรรมสิทธิ์ในการครอบครองและจัดการทรัพยากรของตนเอง

มาตราที่ 12

มนุษย์ทุกคนมีสิทธิย้ายอพยพและเลือกที่อยู่อาศัยทั้งในและต่างประเทศ และในกรณีที่มีความจำเป็น บุคคลย่อมมีสิทธิลี้ภัยยังประเทศอื่น トラบใดที่อยู่ในกฎระเบียบที่ถูกต้อง

มาตราที่ 13

การทำงานในสาขาอาชีพ เป็นสิทธิที่รัฐและสังคมต้องให้การคุ้มครอง ประชาชนมีสิทธิเลือกในการ ประกอบอาชีพ และผู้ประกอบอาชีพมีสิทธิได้รับความปลอดภัยและการคุ้มครองตามระเบียบการประกันสังคม

มาตราที่ 14

มนุษย์ทุกคนมีสิทธิประกอบอาชีพที่สุจริต โดยไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ดอกเบี้ยเป็นสิ่งต้องห้ามในอิสลาม

มาตราที่ 15

มนุษย์มีสิทธิถือครองในทรัพย์สินด้วยวิธีการที่ถูกต้อง และมีสิทธิใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ตัวเองถือครองอยู่

มาตราที่ 16

ห้ามมีการยับยั้งการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน เว้นแต่ด้วยการอนุโลมตามหลักศาสนบัญญัติเท่านั้น

มาตราที่ 17

17.1 มนุษย์ทุกคนมีสิทธิใช้ชีวิตในสภาพแวดล้อมที่สะอาดบริสุทธิ์ ปราศจากมลภาวะและสิ่งรบกวน

17.2 สังคมและรัฐต้องให้การคุ้มครองสุขภาพของมนุษย์และต้องจัดระบบอำนวยความสะดวกที่เป็นปัจจัยความต้องการพื้นฐานของสังคม

17.3 มนุษย์ทุกคนมีสิทธิใช้ชีวิตที่สมบูรณ์ มีเกียรติ มีความพอเพียงสำหรับตนเองและผู้ที่อยู่ภายใต้อุปการะ ซึ่งครอบคลุมด้านโภชนาการ เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย การศึกษา การรักษาโรค และปัจจัยความต้องการพื้นฐานอื่นๆ

มาตราที่ 18

18.1 มนุษย์มีสิทธิใช้ชีวิตอย่างปกติสุขทั้งต่อตนเอง ศาสนา ครอบครัว เกียรติยศและทรัพย์สินสมบัติ

18.2 มนุษย์มีอิสรภาพในการใช้ชีวิตส่วนตัวทั้งในบ้านตนเอง ครอบครัว ทรัพย์สินสมบัติ การติดต่อสื่อสาร ไม่อนุญาตติดตามบุคคลใด บุคคลหนึ่งเพื่อหาความลับส่วนตัวของเขา หรือยุ่งเกี่ยวชีวิตส่วนตัวของปัจเจกบุคคล

18.3 ที่อยู่อาศัยของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ไม่มีใครสามารถเข้าบ้านผู้อื่นเว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของบ้าน ไม่อนุญาตให้ทำลายบ้านเรือนหรือขับไล่ผู้คนออกจากบ้านของตัวเอง

มาตราที่ 19

19.1 มนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกันภายใต้หลักศาสนบัญญัติ ไม่ว่าในระดับผู้ปกครองหรือสามัญชน

19.2 ทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมาย

19.3 ภาระหน้าที่ถือเป็นส่วนบุคคล ถ่ายโอนหรือโยกย้ายไม่ได้

19.4 ไม่มีการลงโทษ หรือปรับยกเว้นตามข้อบังคับที่กำหนดไว้ในศาสนบัญญัติ

19.5 ผู้ถูกกล่าวหา ถือเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะได้รับการตัดสินในกระบวนการยุติธรรมจนถึงที่สุด

มาตราที่ 20

ไม่อนุญาตจับกุม กักขัง หน่วงเหนี่ยว หรือเนรเทศผู้ใด เว้นแต่ในกรณีที่อนุโลมโดยศาสนบัญญัติ ไม่อนุญาตกระทำการใดๆ ที่เป็นเหตุให้เกิดทรมาณด้านร่างกายและจิตใจไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ ก็ตาม ไม่อนุญาตให้มนุษย์เป็นสิ่งทดลองทางการแพทย์ และทางชีววิทยา

มาตราที่ 21

การจับบุคคลเพื่อเป็นตัวประกันหรือเรียกค่าไถ่เป็นสิ่งที่ต้องห้าม ไม่ว่าในรูปแบบใดหรือมีวัตถุประสงค์อันใดก็ตาม

มาตราที่ 22

22.1 บุคคลย่อมมีสิทธิแสดงความคิดของตนเอง ตราบใดที่ไม่กระทบกับบทบัญญัติทางศาสนา

22.2 บุคคลย่อมมีสิทธิในการเผยแพร่ความดีงาม และยับยั้งความชั่วร้าย ตราบใดที่อยู่ในกรอบแห่ง ศาสนบัญญัติ

22.3 การประชาสัมพันธ์ถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ แต่ต้องไม่กระทบกับศักดิ์ศรีและไม่ล่วงละเมิดสิ่งที่นับถือตามความเชื่อในสังคม โดยเฉพาะสิ่งที่กระทบกับเกียรติของบรรดาศาสนทูตและพฤติกรรมไร้ศีลธรรมทั้งปวง

22.4 ไม่อนุญาตให้เกิดการยุ้งและการสร้างความแตกแยกในสังคม

มาตราที่ 23

23.1 การบริหารจัดการบ้านเมืองและการพัฒนาสังคมถือเป็นหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากอัลลอฮ์ ﷻ ไม่อนุญาตให้มีการผูกขาดอำนาจหรือการใช้อำนาจในทางที่ผิด

23.2 มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการประเทศ ทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมและบุคคลย่อมมีสิทธิได้รับตำแหน่งต่างๆ ตามบทบัญญัติที่ถูกต้อง

มาตราที่ 24

สิทธิและเสรีภาพที่ปรากฏในปฏิญญานี้ อยู่ภายใต้เงื่อนไขและกฎกติกาของศาสนบัญญัติ

มาตราที่ 25

ศาสนบัญญัติที่กำหนดโดยอิสลาม คือ แหล่งอ้างอิงเดียวที่สามารถนำมาอธิบายได้และให้คำชี้ชัดในทุกมาตราที่ปรากฏในคำปฏิญญา

สรุป

การศึกษาวิจัย การสัมมนา การส่งเสริมและการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนจะไร้ซึ่งความหมายและเป็นเพียงหยดน้ำหมึกบนเศษกระดาษและคำพูดที่ไร้คุณค่า หากสิทธิมนุษยชนไม่ได้รับการขานรับในภาคปฏิบัติของประชาคมโลกโดยเฉพาะกลุ่มประเทศมหาอำนาจ โดยหลักการแล้วประเทศต่างๆในโลกปัจจุบันล้วนแล้วแต่ยอมรับคำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน แต่ในความเป็นจริง มนุษยชาติในยุคปัจจุบันได้กลายเป็นเหยื่อของการล่องละเมิดที่รุนแรงและโหดร้าย บ่อยครั้งที่มีการล่องละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ด้วยซ้ำไปและหากศึกษาประวัติศาสตร์ทั้งอดีตและปัจจุบัน อาจสรุปได้ว่า กลุ่มที่มีศักยภาพในการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่รุนแรงและมีประสิทธิภาพสูงสุดก็คืออำนาจรัฐและกลไกของรัฐนั่นเอง

ด้วยเหตุดังกล่าว สิทธิมนุษยชนในอิสลามจึงไม่ใช่เป็นเพียงหัวข้อสัมมนาในเวทีโลกหรือเสียงเรียกร้องและอนุสัญญาระดับนานาชาติเท่านั้น หากเป็นบทบัญญัติทางศาสนาที่มีเป้าประสงค์ให้การคุ้มครองมนุษย์ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา คลอดออกมาใช้ชีวิตบนโลกนี้ในทุกช่วงอายุ จนกระทั่งชีวิตหลังจากความตาย ทุกขั้นตอนของชีวิตมนุษย์ย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามครรลองของศาสนาที่ได้วางกรอบและชี้แนวทางอันเที่ยงตรง เพื่อบุคคลจะได้ใช้ชีวิตตามความสามารถของตนเองสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมพัฒนาศักยภาพสู่เป้าประสงค์สูงสุดของชีวิตที่มีความสุขอย่างถาวรและยั่งยืน

3.8 อิสลามกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เนื่องจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติจากน้ำมือของมนุษย์ และการทำลายนั้นมีความรวดเร็วและรุนแรงเกินกว่าระบบธรรมชาติจะฟื้นฟูด้วยตัวเอง ดังนั้นเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องมีการรณรงค์ให้ทุกคนในสังคมช่วยกันอนุรักษ์และมีจิตสำนึกอย่างจริงจังก่อนที่จะส่งผลกระทบเลวร้ายไปกว่านี้

ในทัศนะอิสลาม มนุษย์คือผู้แทนของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งมีหน้าที่บริหารจัดการโลกนี้ให้เป็นไปตามความประสงค์ของพระองค์ มนุษย์เป็นผู้ได้รับมอบหมายจากอัลลอฮ์ ﷻ ให้จรรโลงสังคมสู่การพัฒนาและความเจริญ ถึงแม้มนุษย์จะถูกประดับประดาด้วยสติปัญญาและมีสามัญสำนึกในการทำความดี แต่ในบางครั้ง มนุษย์มักถูกชักจูงโดยอารมณ์ใฝ่ต่ำและความต้องการที่ไม่มีวันสิ้นสุด เป็นเหตุให้มนุษย์ยอมทำลายสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง หรือแม้กระทั่งตนเอง อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในอัลกุรอานความว่า :

“และหากว่าความจริงได้คล้อยตามอารมณ์ใฝ่ต่ำของพวกเขาแล้ว ชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินรวมทั้งบรรดาสรรพสิ่งที่อยู่ในนั้นต้องเสียหายอย่างแน่นอน” (อัลกุรอาน 23 : 71)

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีกฎกติกาที่สามารถโน้มน้าวมนุษย์ให้รู้จักการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าสูงสุด ตลอดจนช่วยให้มนุษย์สามารถใช้ชีวิตร่วมกันกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่างกลมกลืนและยั่งยืน

อิสลามจึงเป็นกฎกติกาสากลที่วางกรอบให้มนุษย์สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมผ่านบริบทต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. อิสลามได้จัดประกายให้มนุษย์รับทราบรากเหง้าของตนเอง และรับรู้ภารกิจหลักของตนเองที่กำเนิดบนโลกนี้เขาไม่มีสิทธิที่จะวางก้ามแสดงอำนาจตามอำเภอใจและสร้างความเดือดร้อนแก่สิ่งรอบข้างแม้กระทั่งตัวเอง ภารกิจประการเดียวของมนุษย์บนโลกนี้คือการเคารพภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้า ทุกกิจการงานของพวกเขาไม่ว่าทั้งเปิดเผยและที่ลับ ส่วนตัวหรือส่วนรวม ล้วนแล้วต้องมีความโยงใยและสอดคล้องกับคำสอนของอัลลอฮฺ ﷻ เพราะการกระทำของมนุษย์ จะเป็นตัวชี้วัดประการเดียวที่สามารถบ่งบอกถึงความศรัทธาต่ออัลลอฮฺที่แท้จริงในขณะเดียวกัน การศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ จะเป็นกุญแจดอกแรกสำหรับไขประตูสู่การศรัทธาที่พร้อมเป็นบ่าวผู้เคารพภักดี

2. ความรู้ที่ถูกต้องคือสะพานเชื่อมสำคัญที่ทำให้มนุษย์รู้จักใช้ชีวิตในฐานะบ่าวของอัลลอฮฺ ﷻ ผู้ภักดี ความรู้ที่ถูกต้องจะไม่ขัดแย้งกับสติปัญญาอันบริสุทธิ์ในขณะที่สติปัญญาและความรู้จำเป็นต้องได้รับการชี้แนะจากคำวิจารณ์ของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ได้รับการขยายความและประมวลสรุปโดยจริยวัตรของนบีมุฮัมมัด ﷺ

ดังนั้นการแสวงหาความรู้จึงเป็นหน้าที่หลักของมุสลิมโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ เพศ ช่วงอายุ เวลา สถานที่และสถานการณ์

ความรู้ที่ถูกต้องและสติปัญญาอันบริสุทธิ์ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้มนุษย์รู้จักร่วมใช้ชีวิตกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย อ่อนน้อมถ่อมตนและความพอเพียงที่อยู่บนพื้นฐานของหลักการสันติภาพอันแท้จริง

พึงทราบว่า การภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ โดยปราศจากความรู้ (ไม่ว่าในระดับใดก็ตาม) ย่อมเกิดโทษอนันต์ ยิ่งกว่าก่อประโยชน์อันมหันต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการภักดีต่ออัลลอฮฺนั้น มีส่วนเกี่ยวข้องและสร้างผลกระทบกับผู้คนส่วนรวม

3. มนุษย์มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ สรีระร่างกาย สติปัญญา และจิตวิญญาณ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการแยกส่วน อิสลามจึงให้ความสำคัญแก่มนุษย์โดยคำนึงถึงองค์ประกอบดังกล่าวด้วยมุมมองที่สมดุลและยุติธรรม ทุกส่วนขององค์ประกอบดังกล่าวจะต้องได้รับการดูแลพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน แม้แต่แนวคิดเล็กๆ น้อยๆ ที่จุดประกายโดยเศษเสี้ยวของกลุ่มหนึ่งที่มีแนวคิดจะปลีกตัวออกจากสังคมโดยที่กลุ่มหนึ่ง ไม่ยอมแต่งงาน กลุ่มหนึ่งจะถือศีลอดตลอดทั้งปี และอีกกลุ่มหนึ่งจะดำรงละหมาดตลอดเวลาโดยไม่ยอมพักผ่อนเลย ทั้งนี้เพื่อให้ได้มีเวลาในการบำเพ็ญตนต่ออัลลอฮ์ โดยไม่มีสิ่งอื่นรบกวนทำลายสมาธิ แต่เมื่อปีมุฮัมมัด ทราบข่าวดังกล่าวจึงเรียกเศษเสี้ยวของกลุ่มดังกล่าวและได้นิเทศแก่พวกเขาว่า “ขอสาบานด้วยพระนามของอัลลอฮ์ แท้จริงฉันเป็นผู้ยำเกรงอัลลอฮ์มากที่สุดในหมู่ผู้เจ้าฉันถือศีลอดแต่บางวันฉันก็ทานอาหาร ฉันละหมาดและฉันพักผ่อน และฉันแต่งงาน ใครก็ตามที่ไม่ประสงค์ดำเนินรอยตามจริยวัตรของฉัน เขาเหล่านั้นมิใช่เป็นส่วนหนึ่งของฉัน” (รายงานโดย มุสลิม)

อิสลามจึงให้ความสำคัญในการรักษาความสมดุลสิ่งแวดล้อมในร่างกายมนุษย์ องค์ประกอบทุกส่วนของมนุษย์ต้องได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน มีหน้าที่ที่สอดคล้องกับสัจพจน์อันดั้งเดิมโดยไม่มีการรุกรานหรือสร้างความเดือดร้อนซึ่งกันและกัน

4. อิสลามสอนว่า มนุษย์คือส่วนหนึ่งของสังคมที่ไม่สามารถปลีกตัวออกจากกันได้ หน้าที่สำคัญของมนุษย์นอกเหนือจากต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองแล้ว เขาต้องรับผิดชอบต่อสังคมรอบข้างด้วย ทั้งนี้เพราะปรากฏการณ์ในสังคมที่เกิดจากน้ำมือของมนุษย์ไม่ว่าด้านบวกหรือด้านลบ ย่อมมีผลกระทบต่อสมาชิกในสังคมไม่ทางตรงก็ทางอ้อม

อิสลามจึงห้ามมิให้มีการรุกรานหรือสร้างความเดือดร้อนแก่มนุษย์ด้วยกัน ทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องได้รับการรักษาและอนุรักษ์ไว้ โดยไม่คำนึงถึงศาสนา ชนชาติ และเผ่าพันธุ์ อิสลามถือว่าการมลายหายไป

ของโลกนี้ทั้งใบ ยังมีสถานะที่เบากว่าบาปของการหลังเลียดชีวิตหนึ่งที
บริสุทธิ อิสลามจึงประณามการกระทำที่นำไปสู่การทำลายในทุกรูปแบบ

5. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านสังคมและสุขภาพ อิสลามส่งเสริม
ให้มนุษย์กระทำคุณงามความดีและสร้างคุณประโยชน์ต่อสังคมดังปรากฏ
ในหะดีษ ความว่า “อิมานมี 70 กว่า หรือ 60 กว่าสาขา สูดยอดของ
อิมาน คือคำกล่าวที่ว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และอิมานที่
มีระดับต่ำสุดคือ การเก็บกวาดสิ่งทีสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้ใช้ถนน
หนทาง” (รายงานโดยมุสลิม)

การเก็บกวาดขยะสิ่งปฏิกูลและสิ่งทีสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้ใช้
ถนนหนทาง ถึงแม้จะเป็นชั้นอิมานระดับต่ำสุด แต่หากผู้ใดกระทำอย่าง
บริสุทธิใจและไม่หวังผลตอบแทนใดๆ นอกจากความโปรดปรานของ
อัลลอฮ์ ﷻ แล้ว เขาจะได้รับการอภัยโทษจากอัลลอฮ์ ﷻ และเป็น
สาเหตุทีทำให้เขา เข้าสวรรค์เลยทีเดียว

อิสลามห้ามมิให้สร้างสิ่งปฏิกูลในน้ำ ทั้งน้ำนิ่งหรือน้ำไหล อิสลาม
ถือว่าการถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะในแหล่งน้ำ ถือเป็นการกระทำทีถูก
สาปแช่ง ดังหะดีษทีเล่าโดยมุอาซบินญะบัลเล่าว่า นบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าว
ว่า “จงยำเกรงสถานที่ทีเป็นสาเหตุของการสาปแช่ง ทั้ง 3 แห่ง คือ
การถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะใน (1) แหล่งน้ำ (2) บนถนนทีผู้คน
สัญจรไปมา และ (3) ใต้ร่มเงา” (รายงานโดยญะบะรอนีย์)

ทั้งหลายทั้งปวงนั้น ทุกกิจการของมนุษย์จะต้องอยู่ภายใต้บังคับร่วม
ของกฎกติกาทีนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กำหนดว่า “ไม่มีการสร้างความ
เดือดร้อนและไม่มีการตอบโต้ความเดือดร้อนด้วยการสร้างความเดือด
ร้อนทดแทน” (รายงานโดยอิมามมาลิก)

6. อิสลามกำชับให้มุสลิมทุกคนมีจิตใจทีอ่อนโยน ให้เกียรติทุก
ชีวิตทีอยู่รอบๆ ตัวเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งชีวิตมนุษย์ อิสลามจึงห้าม
การทรมานสัตว์ และการฆ่าสัตว์โดยเปล่าประโยชน์ อิสลามสอนว่า “หญิง
นางหนึ่งต้องเข้านรกเพราะทรมานแมวตัวหนึ่งด้วยการจับขังและไม่ให้

อาหารมัน จนกระทั่งแม่วัดนั้นตายเพราะความหิว” (รายงานโดย บุคอรียะและมุสลิม) ในขณะเดียวกัน “ชายคนหนึ่งเข้าสวรรค์เนื่องจาก รินน้ำแก่สุนัขจรจัดที่กำลังกระหายน้ำ อิสลามถือว่า การให้อาหารแก่ทุก กระเพาะที่เปียกชื้น (ทุกสิ่งที่มีชีวิต) เป็นการให้ทานประการหนึ่ง” (รายงานโดยบุคอรียะ และมุสลิม)

มุสลิมทุกคนมีอายุกล้าแม้กระทั่งผ่านกตัวเดียวโดยเปล่าประโยชน์ เพราะตามหะดีษที่รายงานโดยอันนะสาอียะและอิบนุหิบบาน กล่าวไว้ ความว่า “ใครก็ตามที่ผ่านกตัวหนึ่งโดยเปล่าประโยชน์ นกตัวนั้นจะร้อง ตะโกนประท้วงในวันกิยามะฮฺ พร้อมกล่าวว่า โอ้อัลลอฮฺ ชายคนนั้นได้ ฆ่าฉันโดยไม่มีความประสงค์อื่นใด เขาฆ่าฉันโดยมิได้หวังประโยชน์อัน ใดจากฉันเลย”

เคาะลีฟะฮ์อบูบักรฺเคยสั่งเสียแก่จอมทัพมุฮัมมะฮ์ ก่อนที่จะนำ เหล่าทหารสู่เมืองฆามาว่า “ท่านทั้งหลายอย่าได้ตัดทำลายต้นไม้ที่ออกดอก ออกผล อย่าเช่นฆ่าแพะ วัว หรืออูฐ เว้นแต่เพื่อการบริโภคเท่านั้น”

เป็นไปได้ที่มนุษย์ผู้ซึมซับคำสอนในลักษณะเช่นนี้ ยังอาจหาญ กลายเป็นต้นเหตุของการทำลายป่าไม้ทั้งภูเขา การตายของปลาน้ำจืด ตัวในแม่น้ำหรือทะเล หรือสร้างความเดือดร้อนแก่สรรพสัตว์ที่ใช้ชีวิต ในป่าเขา เพราะหากเขาสามารถใช้อิทธิพลหลบหลีกการถูกฟ้องร้อง ดำเนินคดีบนโลกนี้เขาไม่มีทางหลบพ้นการถูกสอบสวนจากอัลลอฮ์ ผู้ทรงเกรียงไกรในวันอาคิเราะฮ์อย่างแน่นอน (ขออัลลอฮ์ทรงคุ้มครอง)

นอกจากนี้อิสลามยังกำชับให้มุสลิมตระหนักและให้ความสำคัญ กับการปลูกต้นไม้ การเพาะปลูก ณ ที่ดินร้าง การพัฒนาที่ดินเพื่อเป็น แหล่งประกอบอาชีพ โดยยึดหลักความยุติธรรม ความสมดุล และความ พอเพียง

7. อิสลามประณามการใช้ชีวิตที่สุรุ่ยสุร่าย ฟุ้งเฟ้อ โดยถือว่าการ สุรุ่ยสุร่ายเป็นเสมือนญาติพี่น้องของชัยฏอน (เหล่ามารร้าย) นบีมุฮัมมัด

ﷺ เคยทักท้วง สะอัดที่กำลังอาบน้ำละหมาดโดยใช้น้ำมากเกินไปจนเหตุว่า “ทำไมถึงต้องใช้น้ำมากถึงขนาดนี้ไอ้สะอัด? สะอัดจึงถามกลับว่าการใช้น้ำมากมาย เพื่ออาบน้ำละหมาด ถือเป็นการฟุ่มเฟือยกระนั้นหรือ? นบี มุฮัมมัด ﷺ จึงตอบว่า ใช่ ถึงแม้ท่านจะอาบน้ำละหมาดในลำคลองที่กำลังไหลเชี่ยวก็ตาม” (รายงานโดยฮาгим)

หากการใช้น้ำมากเกินไปเพื่ออาบน้ำละหมาดซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการทำอิบาดะฮ์ (การเคารพภักดี) ยังถือว่าฟุ่มเฟือย ดังนั้นมุสลิมทุกคนพึงระวังการใช้น้ำเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ ในชีวิตประจำวันโดยคำนึงถึงการประหยัดและคุ้มค่าสูงสุด

คำสอนของอิสลามจึงก้าวไปยังการจัดระเบียบให้มนุษย์รู้จักการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อมรอบข้าง โดยถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของทุกคนที่ต้องรับผิดชอบและร่วมมือกันปกป้องอนุรักษ์เพื่อพัฒนาชีวิตมนุษย์ที่ครอบคลุมและสมบูรณ์ มีความผูกพันอย่างแนบแน่นกับผู้ทรงสร้างสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง ผู้บริหารจัดการและผู้จัดระเบียบสากลจักรวาลอันเกรียงไกร ทั้งนี้อิสลามเชื่อว่าผู้ที่มีศักยภาพในการทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ทรงอนุภาพที่สุดก็คือ “มนุษย์” นั่นเอง ดังอัลกุรอานกล่าวไว้ความว่า

“การบ่อนทำลาย ได้เกิดขึ้นทั้งทางบกและทางน้ำ เนื่องจากการกระทำด้วยน้ำมือของมนุษย์” (อัลกุรอาน 30 : 41)

ภารกิจหลักของมุสลิม คือการเอื้ออำนวยให้เกิดระบบและกระบวนการสันติสุขบนโลกนี้ที่สามารถสัมผัสได้ในชีวิตจริง ซึ่งถือเป็นเจตนารมณ์อันสูงส่งของอิสลาม ดังอัลกุรอานได้กล่าวไว้ ความว่า

“และเราได้ส่งเจ้ามาเพื่ออินโด นอกจากเพื่อเป็นความเมตตาแก่สากลจักรวาล” (อัลกุรอาน 21 : 107)

3.9 บทบาทสตรีต่อการรังสรรค์สังคมสันติภาพ

ท่ามกลางกระแสมนุษยชาติกำลังถูกทำลายด้วยลัทธิบูชาอารมณ์ อันไร้ขอบเขต ศีลธรรม จริยธรรมมักเป็น casualty ที่พุดกันบนเวทีทางการเมือง แต่ไม่สามารถปฏิบัติได้ในสังคมแห่งชีวิต จนกลายเป็นเหยื่อความสูญเสียที่ต้องแลกกับคำว่า “การพัฒนา” และ “ความเจริญ” สตรีจึงเป็นตัวละครเอก ที่เพิ่มอรรถรสและสร้างสีสันความเข้มข้นของเนื้อหา ตลอดจนเป็นแม่เหล็กสำคัญ ที่สามารถดึงดูดผู้คนให้ติดตามบทละคร น่าเน้าบทหนึ่งเท่านั้น

ท่ามกลางความล้มเหลวของระบบสังคมยุคดิจิทัลในการสรรค์สร้างสังคมคุณธรรม อิสลามได้มอบภารกิจหลักอันสูงส่งนี้ให้แก่สตรี ด้วยการยกย่องและให้เกียรติแก่นางในฐานะมนุษย์ร่วมโลก รวมทั้งวางมาตรการปกป้องรักษา ตลอดจนให้ความสำคัญคุ้มครองอย่างครบวงจรเพื่อให้นางปฏิบัติหน้าที่ในการจรรโลงสังคมได้อย่างสมบูรณ์แบบที่สุด

อิสลามเชื่อว่าภายใต้อ้อมแขนของนางเท่านั้นที่สามารถสร้างความอบอุ่นและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ทารกน้อยในการปกป้องภัยอันตรายทั้งปวง ด้วยความอ่อนโยนและความเมตตาของนางเท่านั้นที่สามารถรับภาระให้การอบรมเลี้ยงดูลูกๆ ในความนุ่มนวลของนางจึงเปรียบเสมือนกำแพงอันแข็งแกร่งที่คอยปกป้องภัยคุกคามภายนอกที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

หากเปรียบเทียบโลกนี้คือตึกหลังหนึ่ง หน้าที่ของผู้ชายคือการเป็นวิศวกรสังคมที่คอยวางระบบโครงสร้างตลอดจนควบคุมการดำเนินการก่อสร้างให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้แต่การที่จะมีอาคารเด่นสง่าสักอาคารหนึ่ง เป็นไม่ได้ที่จะอาศัยความชำนาญของวิศวกร เพียงผู้เดียว มัณฑนากรต่างหากที่คอยจัดวางและตกแต่งอุปกรณ์ ครัวภัณฑ์ เพื่อความสวยงามและความสมบูรณ์ของอาคารหลังนั้น

สตรีอิสลามจะได้รับเกียรติอันสูงส่งไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใดก็ตาม มารดาจะได้รับการดูแลเป็นพิเศษจากลูกๆ บุตรสาว พี่สาว หรือน้องสาว จะได้รับการคุ้มครองจากผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด และหากเป็นผู้สูงอายุ เธอก็จะได้รับการปรนนิบัติจากลูกหลานอย่างดีเช่นเดียวกัน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงสร้างมนุษย์ทั้งชายและหญิงโดยมีวัตถุประสงค์หลักคือให้ทำหน้าที่เป็นบ่าวที่ดี ดังนั้นทั้งสองจะต้องเกื้อกูลและอุดหนุนระหว่างกันเพื่อทำหน้าที่อันทรงเกียรตินี้ให้สมบูรณ์ที่สุด หากปราศจากหรือปฏิเสธเพศใดเพศหนึ่ง มนุษย์ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะบ่าวของอัลลอฮ์ ﷻ ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ ความว่า :

“และหนึ่งในสัญญาณแห่งเดชานุภาพของพระองค์ คือ ทรงสร้างคู่ครองให้แก่พวกเจ้าจากตัวของพวกเจ้าเอง เพื่อพวกเจ้าจะได้มีความสุขอยู่กับนาง และทรงให้มีความรักใคร่ และความเมตตาระหว่างกัน แท้จริงสิ่งดังกล่าวย่อมเป็นสิ่งเตือนใจสำหรับผู้ใคร่ครวญ” (อัลกุรอาน 30 : 21)

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ ความว่า :

“พวกนางเป็นอาภรณ์สำหรับพวกท่านทั้งหลาย และพวกท่านทั้งหลายก็เป็นอาภรณ์สำหรับนาง” (อัลกุรอาน 2 : 187)

เสื้อผ้าอาภรณ์นอกเหนือจะสามารถปกปิดอวัยวะ และสร้างความอบอุ่นให้กับร่างกายแล้ว ยังสามารถสะท้อนถึงรสนิยม บุคลิกอุปนิสัยใจคอ ตลอดจนเป็นการเสริมสร้างบารมี และการมีสง่าราศีของผู้สวมใส่อีกด้วย

อัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงสร้างมนุษย์ทั้งเพศชายและเพศหญิง และพระองค์เป็นผู้กำหนดแนวทาง และศาสนบัญญัติแก่มนุษย์ คำสอนทุกคำสอนที่ปรากฏในศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ จึงเป็นคำสอนที่มาจากผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชาสามารถ เป็นคำสอนที่สอดคล้องกับสัจจะตามธรรมชาติของมนุษย์ และเป็นคำสอนที่สามารถปฏิบัติได้โดยไม่ขัดกับสามัญสำนึกของปวงชนทั่วไป

อิสลามจึงมอบภารกิจหลักแก่สตรีโดยคำนึงถึง ความแตกต่างจากเพศชายด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสรีระ ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ หรือแม้กระทั่งต้นกำเนิดช่วงปฏิสนธิระหว่างไข่กับอสุจิ

ดังนั้นอิสลามจึงกำหนดบทบาทของสตรีที่สอดคล้องกับธรรมชาติของนางที่สุด คือ การให้การอบรมและเลี้ยงดูลูกในบ้าน

อาจจะมีคำถามว่า การให้สตรีมีภาระเลี้ยงดูลูกที่จำกัดแต่ในบ้าน เป็นการลดรอนศักดิ์ศรีของสตรี

ขอตอบว่า “การที่อารยประเทศได้คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยเฉพาะนักวิจัยด้านต่างๆ เพื่อค้นคว้าวิทยาการใหม่ๆ ในห้องทดลอง โดยที่รัฐบาลพร้อมอำนวยความสะดวก และให้สวัสดิการที่เพียบพร้อมให้แก่เขาอย่างเต็มที่ หรือแม้แต่ตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่กำหนดภาระหน้าที่สอน และทำศึกษาวิจัยให้แก่เหล่าคณาจารย์โดยที่มหาวิทยาลัยพร้อมให้ค่าตอบแทนและสวัสดิการเพื่อให้คณาจารย์สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ เราไม่สามารถสรุปได้ว่าประเทศหรือมหาวิทยาลัยไม่ให้เกิดริตแก่นักวิชาการเหล่านั้น ในทางตรงกันข้ามนั้น คือ การให้เกิดริตสูงสุดที่นักวิชาการได้รับต่างหาก”

เช่นเดียวกันกับอิสลาม การกำหนดให้สตรีอยู่ในบ้านและมอบภารกิจสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูบุตรและปรนนิบัติสามี โดยที่สามีเป็นฝ่ายให้สวัสดิการและให้ประกันยังชีพ นับเป็น การจัดสรรภาระหน้าที่ที่ถูกต้องและยุติธรรมที่สุด

สตรีกับฮีญาบ

ฮีญาบ คือ กำแพงที่สร้างความปลอดภัยของสตรี เป็นสัญลักษณ์แห่งศักดิ์ศรีและคุณค่าของสตรี ฮีญาบ คือ ปัจจัยความสงบสุขของสังคม ความสูงส่งของอิสลาม สังคมมุสลิมถูกรุมเร้าจากอารยธรรมไร้ศีลธรรมถ้าหากแผนการ ปิดอัลกุรอาน เปิดฮีญาบิ ประสพผลสำเร็จ ฮีญาบ คือ บทบัญญัติแห่งพระเจ้าเป็นเจ้า และมาตรการป้องกันโดยวิถีอิสลามในการแก่วิกฤตสังคม

ในฐานะสตรีเป็นสมาชิกหนึ่งในสังคม นางจึงเป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสังคม การที่อิสลามให้ความสำคัญและเน้นหนักให้นางมีหน้าที่ดูแลอบรมลูกและปรนนิบัติสามีเพียงแต่ในบ้านนั้น ไม่ได้มีความหมายว่านางจะถูกสกัดกั้นมิให้ออกจากบ้าน และไม่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกระแสความเปลี่ยนแปลงโลกปัจจุบันที่สังคมกำลังต้องการสตรีที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการดำเนินกิจการด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสังคมสงเคราะห์และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ ที่เหมาะสมกับนาง แต่ทั้งนี้นางจะต้องให้ความสำคัญกับบทบาทและหน้าที่หลักของนางมิให้เกิดบกพร่องหรือถูกละเลยไป

อิสลามได้ให้ความสำคัญแก่สตรีมิได้ยิ่งหย่อนเหนือกว่าบุรุษแต่อย่างใด เพราะสตรี คือ ส่วนหนึ่งที่สำคัญของสังคม สตรีเป็นผู้ให้กำเนิดนักวิชาการที่ปราชญ์เปรี๊ยะ ผู้นำที่อาจหาญ และบุคคลสำคัญในสาขาต่างๆ มากมาย และด้วยสองมือของนางนี่เอง ที่จะต้องให้การเลี้ยงดู อบรม เยาวชนในรุ่นต่อไป และจะมาเป็นกำลังสำคัญของสังคมในอนาคต

บทที่ 4

ปัจจัยเกื้อหนุนและภูมิคุ้มกันอิสลาม

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ให้หลักประกันว่า พระองค์จะทรงปกป้องอิสลามนี้ให้สามารถยืนหยัดเป็นอาทิตยอุทัยที่คอยให้แสงสว่างแก่มนุษยชาติจนถึงวันกิยามะฮ์ (วันสิ้นโลก) โดยปลอดภัยจากการสังคายนา การต่อเติมแก้ไขหรือการบิดเบือนในรูปแบบต่างๆ ดังนั้นอัลลอฮ์ ﷻ จึงได้วางกฎระเบียบต่างๆ เพื่อเป็นปัจจัยเกื้อหนุนและภูมิคุ้มกันอิสลามให้สามารถคงอยู่ยาวนานระยะเวลาที่พระองค์ทรงประสงค์ ผ่านคำสอนต่างๆ สรุปได้ดังนี้

4.1 ญิฮาดในอิสลาม

ความหมาย

ญิฮาด หมายถึง การทุ่มเทพลังกำลังและความพยายามอย่างสุดความสามารถเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงโปรดปรานและการยับยั้งสกัดกั้นสิ่งที่อัลลอฮ์ ทรงโกรธกริ้ว

อับดุลลอฮ์ อิบน์อับบาสได้นิยามญิฮาดว่า คือการทุ่มเทพลังกำลังและความสามารถ ตลอดจนทำงานเพื่ออัลลอฮ์ โดยไม่เกรงกลัวคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้คน

มุฮอติลกล่าวว่า ญิฮาดคือ การทำงานเพื่ออัลลอฮ์ อย่างสุดความสามารถและเคารพภักดีต่อ อัลลอฮ์ ด้วยความมุ่งมั่นสูงสุด

ในขณะที่อับดุลลอฮ์ อัลมุบาร็อกกล่าวว่า ญิฮาดคือการต่อสู้กับตัณหาและอารมณ์ใฝ่ต่ำ

ญิฮาดในอิสลามจึงมีความหมายที่ครอบคลุมการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ของมุสลิมที่ต้องใช้ความพยายามอันหนักหน่วงและทุ่มเทสรรพกำลัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเชิดชูศาสนาของอัลลอฮ์ ให้สูงส่งและเป็นที่แพร่หลายในหมู่มนุษยชาติโดยผ่านกระบวนการที่ถูกต้องตามหลักการของอิสลาม มีกริยามารยาทอันสูงส่ง มีจิตใจอันบริสุทธิ์ที่ไม่เจือปนกับผลประโยชน์อื่นใดแอบแฝงเว้นแต่แสวงหาความโปรดปรานของอัลลอฮ์ ภายใต้การนำของผู้หน้าที่ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือทั้งด้านความรู้ พฤติกรรมและบุคลิกส่วนตัว ตลอดจนสามารถประยุกต์ใช้คำสอนของอิสลามอันเป็นศาสนาแห่งความโปรดปรานและความเมตตาที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของอัลกุรอานและซุนนะฮ์โดยแท้จริง

ประเภทของญิฮาด

จากความหมายของญิฮาดดังกล่าว สามารถแบ่งประเภทของญิฮาดได้ดังนี้ :

1. ญิฮาดด้านสินทรัพย์

อิสลามส่งเสริมให้มนุษย์ชวนชววยครอบครองทรัพย์สมบัติโดยวิธีการที่เป็นธรรมและถือว่าทรัพย์สมบัติเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาสังคมในทุกๆ ด้าน มุสลิมทุกคนจึงต้องใช้ความพยายามอย่างสุดความสามารถ (ญิฮาด) เพื่อหาปัจจัยยังชีพที่เป็นความโปรดปรานของอัลลอฮ์ พร้อมทั้งบริหารจัดการสินทรัพย์ที่ได้มาให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของอิสลามด้วยการใช้จ่ายอย่างประหยัดและคุ้มค่าอบลิตีของทรัพย์สินตามหลักศาสนบัญญัติด้วยการจ่ายซะกาต การบริจาคทาน การสนับสนุนและช่วยเหลือโครงการสาธารณกุศลต่างๆ สู่การพัฒนาสังคมที่สันติสุขทั้งโลกนี้และโลกอาคิเราะฮ์ พร้อมมีจิตสำนึกอยู่ตลอดเวลาว่า ทรัพย์สมบัติที่ได้มาถือเป็นความโปรดปรานและภาระหน้าที่ (อะมานะฮ์) จากอัลลอฮ์ ที่เป็นบททดสอบ และทุกคนจะต้องได้รับการสอบสวนจากพระองค์ในโลกอาคิเราะฮ์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินถึง 2 กระทั่งด้วยกันคือ การได้มาของทรัพย์สินว่ามาจากแหล่งใดและมีการใช้จ่ายทรัพย์สินดังกล่าวไปในทางใดบ้าง

2. ญิฮาดด้านการเผยแผ่อิสลาม

อิสลามคือพรอันประเสริฐและความโปรดปรานของอัลลอฮ์ ที่ทรงประทานมายังมนุษยชาติและได้รับการประยุกต์ใช้อย่างถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์โดยนบีมุฮัมมัด ดังนั้นจึงเป็นภาระหน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่จะต้องเผยแผ่ความดีงามของอิสลามสู่มนุษยชาติตามความสามารถและโอกาสที่เอื้ออำนวยมุสลิมทุกคนต้องทุ่มเทพลละกำลังที่มีอยู่ (ญิฮาด) เพื่อเผยแผ่อิสลามในทุกรูปแบบไม่ว่าด้วยวาจาการแต่งตั้งศาสนทูต การประชุมสัมมนา การใช้ประโยชน์จากสื่อทุกแขนง การตอบโต้การใส่ร้ายป้ายสีอิสลามจากเหล่ามิถนาชน การสร้างปฏิสัมพันธ์

และคบค้าสมาคมกับชนต่างศาสนิกด้วยจริยธรรมอันสูงส่ง เพื่อเชิญชวนและโน้มน้าวจิตใจผู้คนให้สนใจและเลื่อมใสความดีงามของอิสลาม

การเผยแผ่ในอิสลามถือเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่มีความละเอียดอ่อน ประกอบด้วยสารัตถะและรายละเอียดมากมายที่มุสลิมทุกคนจะต้องศึกษาเรียนรู้ให้ถึงแก่น ฟังทราบว่าการเผยแผ่อิสลามโดยใช้วิธีการที่ไม่ค่อยถูกต้องนั้น แทนที่จะเกิดผลดีแก่อิสลาม กลับกลายเป็นการสร้างรอยต่างและฝักมลทินให้กับอิสลามโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็เป็นได้

3. ญิฮาดด้านการศึกษา

มุสลิมทุกคนต้องทุ่มเทพลกำลังอย่างสุดความสามารถ (ญิฮาด) เพื่อตักตวงความรู้และวิทยปัญญาทั้งที่เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงตนให้เป็นปาวที่ดีของอัลลอฮ์ ﷻ ที่รวมถึงการเรียนรู้หลักศาสนบัญญัติที่ต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวันหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสังคมที่รวมถึงศาสตร์และวิทยาการร่วมสมัยที่มีความจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์และสันติสุข มุสลิมพึงทราบว่าความรู้และวิทยปัญญาเป็นสิ่งมีค่าที่เคยอยู่ในครอบครองของมุสลิมแต่ได้อันตรายหายไป ดังนั้นผู้ใดที่ค้นพบวิทยปัญญา เขาผู้นั้นจึงสมควรที่จะครอบครองมันอีกครั้ง การศึกษาหาความรู้จึงถือเป็นส่วนหนึ่งของการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์และเป็นกุศลที่เป็นที่รักยิ่งของอัลลอฮ์ ﷻ

อิสลามเป็นศาสนาที่อยู่บนพื้นฐานแห่งความรู้ อิสลามจึงส่งเสริมสนับสนุน และบังคับใช้ให้มุสลิมทุกคนเฝ้าหาความรู้ตั้งแต่อยุบนเปลจนกระทั่งถึงหลุมฝังศพ โองการแรกของอัลกุรอานที่ประทานลงมายังนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็เรียกร้องเชิญชวนให้มนุษย์เป็นผู้ใฝ่รู้ด้วยคำบัญชาว่า “จงอ่าน” และนับแต่นั้นมา มุสลิมจึงเป็นธงนำแห่งแสงสว่างของความรู้ที่จรรจายไปทั่วทุกหล้าและเป็นต้นแบบของการพัฒนาด้านการศึกษาที่ประสาทความรู้แก่มนุษยชาติในทุกยุคทุกสมัย

นอกจากที่มุสลิมมีหน้าที่ศึกษาเรียนรู้แล้ว มุสลิมทุกคนยังมีหน้าที่เผยแผ่ความรู้ของตนสู่สังคมด้วย การเผยแผ่ความรู้ถือเป็นสิ่งบังคับ

สำหรับผู้ทุกคน ดังนั้นในสังคมมุสลิมจึงอุดมไปด้วยบรรยากาศการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ หรือการศึกษาตลอดชีวิตที่เป็นผลพวงจากกุศลเจตนาของบรรดาอุละมาอ์ (ผู้รู้) ไม่ว่าในรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ที่สุเหร่า มัสยิด ตาดีกา ปอเนาะ โรงเรียน จนถึงการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาตามวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยก็ตาม

นิยามด้านการศึกษาก็เป็นนิยามที่ทุกฝ่ายในสังคมเต็มใจอาสาเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมโดยแท้จริง

4. นิยามด้านการเมือง

การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจและการแบ่งปันผลประโยชน์ ความขัดแย้งในสังคมมนุษย์ทั้งอดีตและปัจจุบันมักมีต้นเหตุจากการแย่งชิงอำนาจและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัว ซึ่งบางครั้งมักจะบานปลายสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงถึงขั้นต้องตัดสินด้วยกองกำลังและเป็นที่มาของคำว่าสงคราม

อิสลามถือว่าอำนาจสูงสุดเป็นเอกสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้นำอิสลามจึงเป็นผู้แทนของอัลลอฮ์ ﷻ ที่จะต้องประยุกต์ใช้คำสอนของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม และถูกต้องตามเจตนารมณ์ของอิสลาม ผู้นำในอิสลามจึงมิใช่ผู้ครอบงำผลประโยชน์สำหรับตนเอง ครอบครัว พรรคพวกหรือผู้ใกล้ชิด เขาจะต้องถูกสอบสวนในวันอาคิเราะฮว่าได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้นำที่ดีและทรงคุณธรรมมากน้อยเพียงใด

เนื่องจากอิสลามเป็นวิถีชีวิตที่ครอบคลุมทุกภาคส่วนการดำเนินชีวิตของมนุษย์ อิสลามจึงมีความจำเป็นอาศัยอำนาจทางการเมืองในการค้าขายและพิทักษ์รักษาระบบให้คงอยู่ หากไม่แล้วพบบัญญัติทางศาสนาไม่ว่าการสั่งใช้หรือการสั่งห้ามจะไร้ความหมายและไม่มีคุณค่าในภาคปฏิบัติ เพราะในบางครั้งการใช้อำนาจสามารถยับยั้งความชั่วร้ายได้อย่างมีประสิทธิภาพในขณะที่การอาศัยอัลกุรอานเพียงอย่างเดียวไม่สามารถกระทำเช่นนั้นได้ การบังคับใช้ตามกฎหมายและบทบัญญัติจึงเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของประชาคมโลกตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน

ดังนั้นมุสลิมทุกคนจึงต้องทุ่มเทความพยายามอย่างสุดความสามารถ (ญิฮาด) เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจด้านการเมือง โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้พบบัญญัติทางศาสนาสามารถดำเนินการได้โดยปราศจากการสกัดกั้นหรือต่อต้านจากผู้ไม่หวังดี ทั้งนี้เนื่องจากฝ่ายอธรรมและความชั่วร้ายมักจะมีระบบและอำนาจคอยพิทักษ์ปกป้องอยู่เสมอ ดังนั้นธรรมและสัจธรรมจึงควรมีระบบและอำนาจคอยพิทักษ์รักษาเช่นเดียวกัน

การเมืองในอิสลามจึงไม่ใช่เวทีการแย่งชิงอำนาจที่เต็มไปด้วยการฉ้อโกงและหลอกลวง ไม่ใช่โรงละครที่ผู้แสดงจำเป็นต้องเสแสร้งแสดงตามบทบาทที่ถูกกำหนดไว้ ไม่ใช่สนามประลองฝีมือของผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าที่สามารถกระทำต่อผู้อ่อนแอได้ตามอำเภอใจ แต่เป็นภารกิจหลักที่มุสลิมต้องเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยหัวใจที่อบอุ่นน้อมยำเกรง ภายที่สำรวมความรู้สึกร่วมด้วยจิตสำนึกและความรับผิดชอบ ตลอดจนความตั้งใจที่ไม่มีวันระเหิดๆ ซ่อนเร้นเว้นแต่ความโปรดปรานของอัลลอฮ์ ผู้ทรงไว้ซึ่งความกรุณา

5. ญิฮาดด้านการสงคราม

การญิฮาดด้วยสงครามถือเป็นการญิฮาดขั้นสุดท้ายในอิสลาม ทั้งนี้เนื่องจากอิสลามไม่สนับสนุนการทำสงครามไม่ว่าด้วยเหตุผลใดๆ เว้นแต่ด้วยความจำเป็นสูงสุดและประจักษ์ของการญิฮาดทั้ง 4 ประการข้างต้นได้ถูกปิดสนิทแล้ว อิสลามได้กำหนดบทบัญญัติว่าด้วยสงครามที่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ เงื่อนไขและจรรยาบรรณอันสูงส่ง และไม่มีผู้ใดสามารถประกาศสงครามเว้นแต่ผู้นำสูงสุดของมุสลิมที่ได้รับการยอมรับ ทั้งนี้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1. ตอบโต้ความอยุติธรรมและการรุกราน ปกป้องและพิทักษ์ชีวิตครอบครัว ทรัพย์สิน ศาสนาและมาตุภูมิ

2. ประกันเสรีภาพด้านการศรัทธาและการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติที่บรรดาผู้ซุ่มซึพยายามกีดขวางมิให้มีการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติได้อย่างอิสระเสรี

3. พิทักษ์การเผยแผ่อิสลามที่ค้าหาความเมตตา ความสงบสันติแก่ มนุษยชาติให้แพร่กระจายอย่างทั่วถึงแก่มนุษย์ทั้งมวล

4. ให้บทเรียนแก่ผู้ละเมิดสัญญาหรือผู้รุกรานบรรดาผู้ศรัทธา

5. ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้กดขี่ ปลดปล่อยและปกป้องบรรดา ผู้อ่อนแอจากการรุกรานของเหล่าอธรรม

6. สร้างสันติภาพในกลุ่มมุสลิมที่ขัดแย้งระหว่างกัน

การยุติด้วยสงครามถูกกำหนดไว้เป็นเครื่องมือเท่านั้นหาได้เป็น วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอันแท้จริงแต่อย่างใดไม่ ด้วยเหตุนี้อิสลาม จึงต่อต้านสงคราม และพยายามที่จะปิดกั้นมิให้สงครามปะทุขึ้นเท่าที่ สามารถกระทำได้ ยามใดที่เกิดเหตุสุดวิสัยที่ต้องประกาศสงคราม อิสลาม พยายามดับไฟสงครามมิให้ลุกลามใหญ่โตหรือก่อผลกระทบและสร้าง ความสูญเสียน้อยที่สุด

นบีมุฮัมมัด ﷺ ถูกประจานลงมายังนครมักกะฮ์ในขณะที่ไฟ แห่งสงครามระหว่างเผ่าต่างๆ ยังคงคุกรุ่นอยู่ และเมื่อท่านอพยพไปยังนคร มะดีนะฮ์ชนดั้งเดิมในนครดังกล่าวก็ยังประหัตประหารในสมรภูมิสงคราม อย่างไม่มีวันจบสิ้น ถึงแม้จะต้องใช้กองกำลังทั้งโลกและทุ่มงบประมาณ จำนวนมหาศาลเพื่อหยุดยั้งเผ่าต่างๆ มิให้ทำสงครามระหว่างกัน แน่แน่นอน ที่สุดว่าไม่มีวันจะประสบผลสำเร็จได้ แต่ด้วยรัศมีแห่งความศรัทธาและ ภายใต้อำนาจแห่งอิสลามเท่านั้นทำให้หัวใจของพวกเขาอ่อนโยนและมอบ ความรักให้แก่กันยิ่งกว่าพี่น้องร่วมมารดา พวกเขาได้ทำลายปราสาทแห่ง ความเคียดแค้นและภูผาแห่งการจ้องล้าจ้องผลาญด้วยระยะเวลาเพียง แค่ 23 ปีเศษ พวกเขาได้จารึกในประวัติศาสตร์ของการสร้างสังคมมนุษย์ ที่เต็มไปด้วยความรักและเอื้ออาทร หลังจากที่ต้องทนทุกข์ทรมานและ หวาดผวาอยู่กับไฟราคะแห่งสงครามเป็นเวลาร้อยๆ ปี

เป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่จะต้องเรียนรู้และประยุกต์ใช้การ ยุติธรรมทั้ง 5 ด้าน ดังกล่าวด้วยความรู้ที่ครอบคลุมและบูรณาการ ภายใต้อำนาจชี้นำของผู้นำทรงคุณธรรม ด้วยหัวใจที่มุ่งมั่นใฝ่สัมฤทธิ์

ไม่ย่อท้อและหมดหวัง มีความอดทนกับความยากลำบากและสิ่งท้าทาย
ต่างๆ ห่างไกลจากแนวคิดสุดโต่งและพฤติกรรมแข็งกร้าว ยึดมั่นบน
เส้นทางสายกลางตามเจตนารมณ์ของอัลกุรอานและซุนนะฮฺ มีหัวใจ
อันบริสุทธิ์ที่ไม่หวังผลตอบแทนใดๆ เว้นแต่ความโปรดปรานของอัลลอฮ์
ﷻ ผู้ทรงเอกา

นอกจากนี้ ท่านอิบนุลกียอมีมีได้แบ่งขั้นตอนการญิฮาดเป็น 4
ประเภทได้แก่ 1) ญิฮาดต่ออารมณ์ไฟต่ำ 2) ญิฮาดต่อชัยฏอน (มาร
ร้าย) 3) ญิฮาดต่อบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธา และ 4) ญิฮาดต่อบรรดา
ผู้กลับกลอก ซึ่งท่าน อิบนุหะญัวร์ได้เพิ่มเติมอีก 2 ประเภทได้แก่ 5) ญิฮาด
ต่อบรรดาผู้อธรรม และ 6) ญิฮาดต่อบรรดาผู้หมกมุ่นในอบายมุข

ทั้งหลายทั้งปวงนั้น การประยุกต์ใช้ญิฮาดในแต่ละประเภท จำเป็น
ต้องได้รับการอธิบายจากนักวิชาการมุสลิมที่ได้รับความเชื่อถือ
และเป็นที่ยอมรับทั้งความรู้และจริยธรรมอันสูงส่ง โดยอาศัยการชี้นำ
จากอัลกุรอานและซุนนะฮฺที่ถูกต้อง ซึ่งหากมีการประยุกต์ใช้ญิฮาดที่
ผิดวัตถุประสงค์อันแท้จริง แทนที่จะกลายเป็นภูมิคุ้มกันอิสลาม ญิฮาด
กลับกลายเป็นการทำลายอิสลามและเป็นตัวถ่วงการเผยแผ่อิสลามก็
เป็นได้ (ขออัลลอฮ์ทรงคุ้มครอง)

4.2 หลักการเชิญชวนทำความดี และห้ามปรามความชั่ว

ศาสนทูตแห่งอิสลามเปรียบเปรยการอยู่ร่วมกันในสังคมว่าประหนึ่ง
คนที่อยู่ในเรือลำเดียวกัน คนที่ร่วมในชะตากรรมเดียวกันเช่นนี้ มีแต่
จะต้องช่วยกันรักษาเรือเพื่อให้ไปถึงที่หมายอย่างปลอดภัยร่วมกัน
แต่ความเป็นจริงในสังคมทุกวันนี้ เราอยู่ในภาวะของการต่างคนต่างอยู่
และในสภาพเช่นว่ายังมีคนบางกลุ่มช่วยกันเจาะเรือโดยที่คนที่เหลือต่าง

เมินเฉยและเย็นชาต่อพฤติกรรมดังกล่าว ไม่ตระหนักว่า หากการเจาะเรือดำเนินไปโดยไม่มีการทานตัดขัดขวางจากคนที่อยู่ในเรือลำเดียวกันแล้ว ท้ายที่สุดเรือทั้งลำก็ต้องจม และคนในเรือทั้งหมดก็ต้องประสบกับความวิบัติไม่ต่างกันแม้หลายคนจะไม่ได้ร่วมเจาะเรือเลยก็ตาม

สังคมมุสลิมจึงต้องดำรงมาตรฐานแห่งความดีและความชั่วนี้ไว้อย่างแน่วแน่มั่นคง และการจะดำรงมาตรฐานนี้ไว้ได้ก็มีแต่จะต้องช่วยกันส่งเสริมความดีและยับยั้งความชั่ว ดังนั้นถ้าอยากจะทำให้สังคมไหนมีอนาคตเป็นความสงบร่มเย็นหรือปั่นป่วนวุ่นวายก็ดูได้จากมาตรฐานนี้ หากพบว่าผู้คนต่างหลีกหนีและต่อต้านความชั่ว นั่นเป็นดัชนีชี้ว่าสังคมจะสงบในภาพรวม แต่หากพบว่าผู้คนต้อนรับและดื่มด่ำไปกับความชั่ว ก็ต้องตระหนักว่านั่นคือสังคมที่กำลังล่มสลาย

น่าเสียใจที่หนึ่งในสังคมที่กำลังล่มสลายนี้ มีสังคมมุสลิมรวมอยู่ด้วย! ที่เป็นเช่นนั้นก็มีสาเหตุอื่นใด หากแต่เป็นเพราะการเดินตามอย่างวิถีชีวิตแบบตะวันตกอย่างไม่ลืมหูลืมตาและละทิ้งมาตรฐานแห่งความดีความชั่วที่อิสลามกำหนดไว้เสียนั่นเอง

ในสังคมที่มาตรฐานความดีความชั่วเบี่ยงเบนไป ผู้คนมักไม่ค่อยรู้ตัวว่าตนเองกำลังถูกลบหล่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ยิ่งกว่านั้นหลายคนยังหลงไปในมายาภาพที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่องค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงผ่อนปรนยืดหยุ่นให้ พวกเขาไม่ตระหนักว่าปรากฏการณ์บางอย่างในสังคมก็คือการลงทัณฑ์ เช่น

1. การแผ่ลามของสิ่งชั่วร้ายในสังคม

ความชั่วร้ายที่เกิดขึ้นในสังคมหนึ่ง หากไร้ซึ่งคนคอยยับยั้งขัดขวาง ก็ย่อมทำให้ตลาดของความชั่วนั้นขยายออกไปได้เรื่อยๆ อำนาจของมันจะเข้มแข็งขึ้น และอิทธิพลของมันก็จะครอบงำยิ่งขึ้น จนในที่สุดความชั่วนั้นก็กลายเป็นสิ่งปกติธรรมดาในสังคม เด็กๆ เติบโตขึ้นอย่างคุ้นเคยและสนิทชิดเชื้อกับความเลวร้ายนั้น ส่วนความดีก็กลายเป็นสิ่ง

แปลกประหลาดหรือที่เรียกว่าความเป็นอื่นไป เมื่อความดีเป็นสิ่งที่อยู่ชายขอบ และความชั่วเป็นแกนกลางของสังคมก็คงถึงกาลแห่งความล่มสลายของสังคมนั้น แม้จะมีคนดีอยู่บ้างก็ตาม ทั้งนี้ ท่านหญิงซัยนัเบเคยถามบิษุฮัมมัด ว่า อัลลอฮ์ จะทำลายสังคมด้วยหรือขณะที่คนดียังมีอยู่? ท่านตอบว่า “ใช่ หากความชั่วช้าแผ่ลามมากมาย”

อย่าได้คิดว่าการลงทัณฑ์ของอัลลอฮ์ จะเกิดเฉพาะในโลกหลังความตายเพราะในประมวลวจนะฉบับอบู ดาวูด บันทึกถ้อยคำแห่งศาสนาที่รายงานมาจากญาริร ใจความว่า “สำหรับคนๆ หนึ่งที่อยู่กับกลุ่มชนใดก็ตาม เขาประพฤติปฏิบัติสิ่งที่เป็นอบายมุขได้ง่ายดาย โดยไม่มีใครในกลุ่มชนนั้นมาช่วยเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมของเขา ทั้งๆ ที่คนเหล่านั้นสามารถทำได้ อัลลอฮ์ จะให้พวกเขาได้ลิ้มรสโทษทัณฑ์ของพระองค์ก่อนพวกเขาจะตาย”

การดำรงอยู่ของกลุ่มบุคคลผู้กล้าลงมือแก้ไขเปลี่ยนแปลงและยับยั้งความชั่วร้ายในสังคมจึงเป็นแก่นแกนแห่งเสถียรภาพและความมั่นคงของสังคม

2. วิกฤตทางเศรษฐกิจ

อัลเอาเดฮูเห็นว่า มีความสัมพันธ์กันระหว่างวิกฤตทางเศรษฐกิจกับความชั่วร้ายที่เกิดในสังคม โดยชี้ว่าในขณะที่นักสังคมศาสตร์มักอธิบายปรากฏการณ์สงครามและความรุนแรงผ่านแง่มุมวัตถุนิยม นักเศรษฐศาสตร์ทั้งหลายก็มักอธิบายวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจด้วยมุมมองวัตถุล้วนๆ เช่นกัน แต่สำหรับผู้ศรัทธาต่อองค์อัลลอฮ์ แล้วเบื้องหลังความเป็นไปของวัตถุคือวิถีแห่งองค์พระผู้เป็นเจ้าผู้ซึ่งทรงกำหนดให้สังคมที่ปล่อยความชั่วร้ายผุดพรายกลาดเกลื่อนโดยไม่มีใครลุกขึ้นขัดขวางต้องลิ้มรสของความหวาดกลัว อดอยาก ยากจน และอาชญากรรมหลากหลายรูปแบบ และทั้งหมดก็เป็นโทษทัณฑ์ที่ก่อโดยน้ำมือของคนในสังคมนั่นเอง

นี่คือหลักสากลที่ทุกสังคม ซึ่งกำลังประสบปัญหาการแพร่กระจายของความชั่วและการหดตัวของความดี สามารถนำไปใช้ได้ทันที แต่ก็ไม่นั้นแหละภายใต้สภาพที่เห็นและเป็นอยู่ จะมีที่ไหนสักแห่งที่คิดนำหลักการเหล่านี้ไปใช้อย่างจริงจัง สังคมทั่วไปซึ่งตกอยู่ภายใต้กระแสการพัฒนาแบบแยกส่วนที่แยกศาสนาไปจากชีวิต เหลือแต่เพียงเปลือกนอกที่ห่อหุ้มความว่างเปล่าเอาไว้ แค่นี้เพียงได้ยินว่านี่คือหลักธรรมของศาสนา ผู้กุมบังเหียนการพัฒนาทั้งหลายก็พากันล่าหน้าแล้ว ด้วยว่าความคิดที่ตกผลึกอยู่ในจิตใจของคนเหล่านั้น ก็คือ การพัฒนาเป็นเรื่องที่พวกเขาจะคิดอ่านวางแผนกันเอง ไม่ใช่กิจของศาสนาที่จะเข้ามาก้าวก่ายศาสนาเป็นเรื่องของวิญญูณซึ่งอยู่กันคนละมิติกับการพัฒนาทางโลก และการนำศาสนามาเป็นเครื่องบงชี้ รั้งแต่จะทำให้การพัฒนาหยุดชะงักไปเสียเท่านั้น คงไม่แปลกที่คนซึ่งเป็นเหยื่อวาทกรรมการพัฒนาแบบตะวันตกจะคิดเช่นนั้น แต่จะเป็นเรื่องแปลก หากคนเป็นผู้นำในสังคมมุสลิม จะคล้อยตามความคิดดังกล่าวไปด้วย ที่ว่าแปลกก็เพราะความเป็นมุสลิม หมายถึง ความศรัทธาและน้อมรับบทบัญญัติแห่งองค์พระผู้เป็นเจ้าโดยไม่แยกเฉพาะเรื่องนั้น เรื่องนี้ แล้วในขณะที่มองเห็นอยู่ดำดิ่งถึงผลของการพัฒนาแบบวัตถุนิยมซึ่งทำให้ความชั่วร้ายทั้งหลาย แทบจะไม่มีการแอบแฝงซ่อนเร้นกันอีก แต่ได้แพร่กระจายจนกลายเป็นสิ่งปกติธรรมดาของสังคม เช่นนี้แล้วโฉนผู้นำมุสลิมจึงยังเฝ้าคอยโหยหา การช่วยเหลือจากบุคคลอื่นอีก เหตุใดจึงไม่คิดนำแนวทาง การสร้างสังคมที่ดี ซึ่งบัญญัติโดยองค์อัลลอฮฺ ﷻ พระผู้เป็นเจ้ามาใช้ให้สมกับที่อ้างตนเป็นผู้ศรัทธาต่อพระองค์เล่า? ต้องรออำนาจการเมืองมาอยู่ในมือก่อนหรือ? อาจเป็นเรื่องดีหากเราจะมีอำนาจตามกฎหมาย ในการบริหารจัดการสังคมแต่เราทำอะไรบ้างขณะที่ยังไม่มีอำนาจเช่นนั้น? ในสังคมประชาธิปไตยที่เรามีสิทธิเลือกผู้นำทางการเมืองด้วยตัวเอง เราเลือกคนแบบไหนเข้าสู่วงการเมือง? นอกจากอำนาจตามกฎหมาย

บ้านเมืองแล้ว ยังมีหนทางอีกมากมายที่เราทำได้เพื่อช่วยกันส่งเสริมความดี และยับยั้งความชั่ว แล้วเราแต่ละคนลงมือทำอะไรบ้าง? บางทีเสียงปืน เสียงระเบิด การบาดเจ็บล้มตายตึงโหม้ร่ว ความหวาดกลัว และหวั่นระแวงที่แทรกอยู่ในทุกอณูของสังคมชายแดนใต้ ขณะนี้ ก็คือคำตอบว่า เรายังไม่ได้ทำอะไร อย่างที่ควรทำกันเลย หรือจะรอให้เรืออัปปางเสียก่อนจึงค่อยคิดทำ

4.3 บทลงโทษในอิสลาม

กฎหมายอิสลามได้แบ่งความผิดออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ความผิดหุตุ้ด ความผิดกิคือศและความผิดตะอูชีร

ความผิดหุตุ้ด หมายถึงความผิดที่มีบทลงโทษที่ถูกกำหนดไว้ในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ของนบีมุฮัมมัด ﷺ ไว้เรียบร้อยแล้ว โดยทั่วไปจะบังคับใช้กับความผิดที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของมนุษย์ที่มีต่อพระผู้เป็นเจ้า ความผิดกิคือศ หมายถึงความผิดที่มีบทลงโทษสำหรับความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาและฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนา ส่วนความผิดตะอูชีร หมายถึงบทลงโทษที่อยู่ในดุลพินิจของศาลสำหรับความผิดซึ่งไม่มีบทลงโทษถูกบัญญัติเอาไว้ดังนั้นบทลงโทษตะอูชีรจึงไม่รวมความผิดที่มีบทลงโทษที่ถูกกำหนดเอาไว้แล้ว อย่างไรก็ตามบทลงโทษตะอูชีรอาจเป็นบทลงโทษเพิ่มเติมของความผิดหุตุ้ด แต่ไม่อาจไปทดแทนที่บทลงโทษที่ถูกกำหนดเอาไว้แล้ว

ความผิดหุตุ้ด

ความผิดหุตุ้ด ในกฎหมายอาญาอิสลามมี 6 ประเภท คือ 1) ความผิดฐานลักทรัพย์ 2) การปล้นทรัพย์ 3) ความผิดฐานดื่มสิ่งมึนเมา 4) ความผิดฐานพนันศาสนา 5) การผิดประเวณี 6) การกล่าวหาผู้บริสุทธิ์ว่าผิดประเวณี

1. ความผิดฐานลักทรัพย์

อัลกุรอานได้บัญญัติให้ลงโทษผู้กระทำผิดฐานลักทรัพย์ทั้งชายและหญิงด้วยการตัดมือทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบแทนในสิ่งที่พวกเขาได้กระทำไว้ และเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างการลงโทษจากอัลลอฮ์ (อัลกุรอาน 5 : 38)

เงื่อนไขของความผิดฐานลักทรัพย์ก็เหมือนกับความผิดฐานอื่นๆ คือผู้กระทำความผิดต้องบรรลุนิติภาวะแล้ว และเป็นบุคคลปกติในขณะที่ยังกระทำความผิด ตลอดจนกระทำความผิดโดยเจตนาปราศจากการบังคับของบุคคลใด นอกจากนั้นทรัพย์สินที่ถูกลักมานั้นต้องเป็นสิ่งหามิทรัพย์ และมีค่าครบตามที่กำหนดไว้ (นิศอบ)

นักกฎหมายอิสลามเห็นพ้องต้องกันว่า เงื่อนไขสำคัญของความผิดฐานลักทรัพย์ที่มีบทลงโทษหุดูด นั้นมีดังต่อไปนี้

1. ผู้กระทำความผิดได้เอาทรัพย์สินของผู้อื่นอย่างลับๆจากสถานที่เก็บรักษาทรัพย์ (หิรซ)
2. ทรัพย์สินที่ถูกลักต้องมีค่าครบตามที่ชะรีอะฮ์ได้กำหนดไว้ (นิศอบ)
3. ผู้กระทำความผิดต้องไม่เป็นเจ้าของหรือเจ้าของร่วมในทรัพย์สินที่ถูกลักมา และทรัพย์สินนั้นต้องเป็นของปัจเจกบุคคล
4. ผู้กระทำความผิดลักทรัพย์โดยเจตนาปราศจากการบังคับของผู้อื่น
5. ทรัพย์สินที่ถูกลักต้องอยู่ในความครอบครองของบุคคล

2. ความผิดฐานปล้นทรัพย์ (หิรอบะฮ์)

ความแตกต่างระหว่างความผิดลักทรัพย์และความผิดฐานหิรอบะฮ์ก็คือ การลักทรัพย์ หมายถึงการเอาทรัพย์สินของบุคคลอื่นอย่างลับๆ ในขณะที่ความผิดหิรอบะฮ์หมายถึงการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นอย่างเปิดเผยโดยใช้กำลัง ส่วนเงื่อนไขสำหรับความฐานผิดฐานลักทรัพย์ที่มีบทลงโทษหุดูด สามารถใช้กับความผิดหิรอบะฮ์ที่มีบทลงโทษหุดูด ได้

เช่นเดียวกัน เช่น ทรัพย์สินต้องอยู่ในความครอบครอง ต้องครบตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ (นิศอบ) ผู้กระทำผิดแต่ละคนได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์สินที่ลักมาอย่างเท่าเทียมกัน ทรัพย์สินที่ถูกลักต้องมีค่าในทัศนะของพระวิระสุ ทรัพย์สินต้องเป็นกรรมสิทธิ์ของปัจเจกบุคคล และผู้กระทำผิดไม่มีสิทธิหรือเป็นเจ้าของร่วมในทรัพย์สินดังกล่าว ส่วนบทลงโทษของความผิดฐานนี้มี 4 ชนิด ได้แก่ 1) ประหารชีวิต 2) การตรึงบนไม้กางเขน 3) ตัดมือและเท้าสลับข้าง 4) เนรเทศ (5 : 33-34) และการเลือกบทลงโทษที่เหมาะสมแก่ผู้กระทำผิดเป็นดุลพินิจของฝ่ายนิติบัญญัติหรือศาลที่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของความผิด

3. ความผิดฐานดัดสิ่งมีนเมา

อัลกุรอานห้ามการดัดสิ่งมีนเมาโดยบัญญัติมีใจความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! ที่จริงสุราและการพนันและแท่นหินสำหรับเชือดสัตว์บูชาญู และการเลี้ยงตัวนั้น เป็นสิ่งโสมนอนเกิดจากกระทำของชัยฏอน ดังนั้นพวกเจ้าจงห่างไกลจากมันเสีย เพื่อว่าพวกเจ้าได้รับความสำเร็จ” (อัลกุรอาน 5 : 90) นอกจากนี้ นบีมุฮัมมัด ﷺ ยังได้กล่าวอีกว่า “สิ่งมีนเมาทุกชนิดเป็นสิ่งที่ต้องห้าม” นักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่ให้ทัศนะว่าเครื่องดัดทุกชนิดที่ทำให้มีนเมาถือว่าเป็นสิ่งต้องห้าม ไม่ว่าจะดัดมากน้อยเพียงไร และเกิดอาการมีนเมาหรือไม่ และไม่คำนึงว่าเครื่องดัดนั้นจะทำมาจากสิ่งใด

ส่วนบทลงโทษของความผิดฐานดัดสิ่งมีนเอนั้นคือการโบยจำนวนแปดสิบที ซึ่งเป็นไปตามคำวินิจฉัยของของท่านอุมร์ อิบน์ อัลค็อฏฏอบ เคาะลีฟะฮ์คนที่สอง เมื่อคอลิด อิบน์วะลิดได้รายงานให้แก่ท่านทราบว่าการประชาชนกำลังหมกมุ่นกับการดัดสิ่งต้องห้ามอย่างหนัก ดังนั้นท่านอุมร์จึงได้ปรึกษาหารือกับบรรดาเศาะฮาบะฮ์และได้รับคำแนะนำว่าให้เพิ่มบทลงโทษโดยการโบยผู้กระทำผิดจำนวนแปดสิบที จากเดิมสี่สิบที

4. ความผิดฐานพ้นจากศาสนา

เมื่อมุสลิมละทิ้งศาสนาอิสลามก็就会有ความผิดฐานพ้นจากศาสนา ความผิดฐานพ้นจากศาสนาจะเกิดขึ้นกับมุสลิมเท่านั้น ไม่ว่าจะโดยการกระทำ เช่น การบูชาเจดีย์ หรือดวงอาทิตย์ หรือดวงจันทร์ เป็นต้น หรือปฏิเสธความเชื่อหรือไม่ยอมรับหลักปฏิบัติตามหลักการอิสลาม เช่น ความเชื่อในวันปรโลก (กียามะฮฺ) ไม่ยอมรับการละหมาด การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน หรือดูหมิ่นศาสนาอิสลามและหลักคำสอน หรือเชื่อในสิ่งที่ขัดกับหลักการอิสลาม เช่น เชื่อความเป็นนิรันดร์ของจักรวาล และเชื่อว่าจักรวาลนี้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่มุสลิมจะไม่พ้นจากศาสนาด้วยการปฏิบัติหรือมีความเชื่อในสิ่งที่ไม่ใช่สาระสำคัญตามหลักคำสอนของอิสลาม และมุสลิมจะไม่พ้นจากศาสนาในกรณีที่ปฏิเสธหรือเชื่อในประเด็นที่บรรดามุฮัซซิบหรือสำนักคิดทางกฎหมาย อิสลามมีความเห็นแตกต่างกัน ดังนั้นนักกฎหมายอิสลามให้ทัศนะว่าจะต้องเปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่พ้นจากศาสนาในการอธิบายความหมายของคำหรือประโยคที่เขาได้กล่าวออกมาและทำให้เขาพ้นจากศาสนาอิสลาม

ส่วนบทลงโทษฮัฎ ของความผิดฐานพ้นจากศาสนาคือการประหารชีวิตหลังจากที่เปิดโอกาสให้แก่ผู้กระทำความผิดสำนึกบาป ดังที่นบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า “จงฆ่าผู้ (มุสลิม) ที่ละทิ้งศาสนาของเขา” นักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่ให้ทัศนะว่าการประหารชีวิตเป็นบทลงโทษของความผิดฐานพ้นจากศาสนาไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง ส่วนนักกฎหมายอิสลามส่วนน้อยให้ทัศนะว่าผู้ที่พ้นจากศาสนาที่เป็นหญิงไม่ต้องรับโทษฮัฎ แต่นางจะถูกจำคุกหรือจนกว่าจะสำนึกผิด โดยอ้างหะดีษที่นบีมุฮัมมัด ﷺ สั่งมิให้ฆ่าหญิงที่มีมุสลิมในระหว่างสงคราม

5. ผิดประเวณี (ซินา)

“ซินา” หมายถึงการมีเพศสัมพันธ์ด้วยความยินยอมระหว่างชายหญิงที่ได้สมรสกันตามศาสนบัญญัติ นักกฎหมายในปัจจุบันให้คำจำกัดความของ “ซินา” ว่าการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสมรสตามกฎหมาย การซินาเป็นสิ่งที่ต้องห้ามในอิสลาม ดังที่อัลลอฮฺทรงห้ามมิให้เข้าไปใกล้การผิดประเวณีเพราะ แท้จริงมันเป็นการลามกและทางอันชั่วช้า (อัลกุรอาน 17 : 32)

บทลงโทษของความผิดซินาเป็นไปตามอายะฮฺอัล-กุรอานที่มีใจความว่า “หญิงผิดประเวณี และชายผิดประเวณี พวกเจ้าจงโบยแต่ละคนในสองคนนั้นคนละหนึ่งร้อยที และอย่าให้ความสงสารยับยั้งการกระทำของพวกเจ้าต่อคนทั้งสองนั้นในบัญญัติของอัลลอฮฺเป็นอันขาด หากพวกเจ้าศรัทธาต่ออัลลอฮฺ และวันปรโลก และจงให้กลุ่มหนึ่งของบรรดาผู้ศรัทธาเป็นพยานในการลงโทษเขาทั้งสอง” (อัลกุรอาน 24 : 2)

อายะฮฺข้างต้นเป็นคำสั่งทั่วไปสำหรับผู้กระทำผิดซินาทั้งที่แต่งงานแล้วและยังไม่ได้แต่งงาน แต่ชุนนะฮฺของนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้แยกผู้กระทำผิดที่แต่งงานแล้วออกจากขอบเขตของอายะฮฺดังกล่าว ดังนั้นอายะฮฺนี้จึงบังคับใช้แก่ผู้กระทำผิดซินาที่ยังไม่ได้แต่งงานเท่านั้น ดังนั้นบทลงโทษฮัດของความผิดซินาสำหรับผู้ที่ยังมิได้แต่งงานคือ การโบยจำนวนหนึ่งร้อยที และเนรเทศเป็นเวลาหนึ่งปี นอกจากนั้น อิมามมาลิกได้ยกเว้นบทลงโทษของการเนรเทศสำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นหญิง

บทลงโทษสำหรับผู้กระทำผิดซินาซึ่งแต่งงานแล้ว คือร็ออมฺ กล่าวคือการขว้างปาด้วยก้อนหินจนกระทั่งตาย ตามประวัติศาสตร์ นบีมุฮัมมัด ﷺ เคยลงโทษร็ออมฺแก่บุคคลสามคนด้วยกัน เป็นบุรุษ 1 คน และสตรี 2 คน ซึ่งทั้งสามคดี ได้มีการลงโทษตามคำสารภาพของผู้กระทำผิดด้วยความบริสุทธิ์ใจทั้งสิ้น และถือเป็นสุดยอดของการสารภาพผิดของประชาชนที่มีต่ออำนาจรัฐ ที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้วันแต่ในสังคมที่เปี่ยมด้วยคุณธรรมและจริยธรรมอันสูงส่งเท่านั้น

6. ความผิดฐานกล่าวหาเท็จผู้อื่นในความผิดฉ้อ (ก๊อซฟ)

ก๊อซฟ ตามหลักภาษามุ่งถึงการกล่าวหา การใส่ร้าย ส่วนความหมายของ**ก๊อซฟ**/ตามหลักวิชาการคือ การกล่าวหาผู้อื่นที่เป็นมุสลิม บรรลุศาสนภาวะแล้ว และเป็นบุคคลปกติว่าได้กระทำความผิดฉ้อ หรือการที่บิดาปฏิเสธไม่ยอมรับเด็กที่เกิดจากภรรยาว่าเป็นบุตรของตน ส่วนบทลงโทษของความผิดฐานก๊อซฟ คือการโบยจำนวนแปดสิบที ดังที่อัลลอฮ์ ตรัสมีใจความว่า “และบรรดาผู้กล่าวโทษบรรดาหญิงบริสุทธิ์ แล้วพวกเขาก็ได้นำพยานสี่คนมา พวกเจ้าจงโบยพวกเขาแปดสิบที และพวกเจ้าอย่ารับการเป็นพยานของพวกเขาเป็นอันขาด ชนเหล่านั้นพวกเขาเป็นผู้ฝ่าฝืน” (อัลกุรอาน 24 : 4)

นอกจากการโบยแล้ว บทลงโทษสำหรับความผิดฐาน**ก๊อซฟ**ก็คือการไม่ยอมรับการเป็นพยานของผู้กระทำผิด นักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่ให้ทัศนะว่าการเป็นพยานของผู้กระทำผิดจะเป็นที่ยอมรับอีกครั้งถ้าหากเขาอุกแกโทษหรือสำนึกในบาป (เตาบะฮ์) และแก้ไขปรับปรุงตัวเองโดยอ้างหลักฐานอายะฮ์อัล-กุรอานที่บัญญัติมีใจความว่า “นอกจากบรรดาผู้อุกแกโทษหลังจากนั้น และพวกเขาปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงเมตตาเสมอ” (อัลกุรอาน 24 : 5)

ความผิดกิต้อศ

กิต้อศหมายถึงความเท่าเทียม ดังนั้นผู้กระทำผิดจะได้รับโทษเยี่ยงการกระทำของตนที่มีต่อผู้อื่น ความผิด**กิต้อศ**แบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่ ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาและความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยเจตนา

ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา

บทลงโทษฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาคือประหารชีวิต ดังที่นบี มุฮัมมัด เคยประกาศว่าบทลงโทษของความผิดฐานฆาตกรรมคือ

ประหารชีวิต “ผู้ใดทำให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายโดยเจตนาจะต้องรับโทษกึ่งคือศ กล่าวคือ เขาจะถูกประหารชีวิต ยกเว้นทายาทของผู้ตายได้อภัยโทษให้แก่เขา” นอกจากนี้ยังมีรายงานว่า ในสมัยของนบีมุฮัมมัดมีชายชาวยิวปล้นเครื่องประดับของหญิงนางหนึ่ง หลังจากนั้นเขาได้ฆ่าหญิงนั้นด้วยการทุบด้วยก้อนหินสองก้อนที่ศีรษะของนาง นบีมุฮัมมัด จึงได้สั่งให้ทุบหัวของผู้กระทำผิดด้วยก้อนหินและเอาหัวของเขาชกกับก้อนหินสองก้อนจนเสียชีวิต

อนึ่ง ทายาทของผู้ตายเท่านั้นที่มีสิทธิให้อภัยและยกโทษกึ่งคือศแก่ผู้กระทำผิด แม้ผู้ปกครองประเทศหรือผู้รับมอบอำนาจจากทายาทดังกล่าวหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีอำนาจให้อภัยดังกล่าวได้อย่างไรก็ตามผู้ปกครองประเทศสามารถยกโทษแก่ผู้กระทำความผิดด้วยความยินยอมของทายาทได้

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนา

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายหมายถึงการที่บุคคลหนึ่งทำให้ร่างกายผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ ได้รับอันตราย ทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ ทำให้อ่อนแอหรือทำให้ผู้อื่นสูญเสียอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายหรือทำให้พิการ กล่าวโดยสรุปก็คือการทำให้ร่างกายผู้อื่นได้รับอันตราย แต่ไม่ถึงแก่ชีวิต บทลงโทษของความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนาคือกึ่งคือศ หรือการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการทำให้เขาได้รับบาดเจ็บในส่วนอวัยวะเดียวกับที่เขากระทำต่อผู้เสียหาย ดังที่อัลกุรอานบัญญัติมีใจความว่า “และดาด้วยดา และจุมกด้วยจุมก และहुด้วยहु และฟันด้วยฟัน และบรรดาบาดแผลก็ให้มีารชดเชยเยี่ยงเดียวกัน” (อัลกุรอาน 5 : 45) และ “หากพวกเจ้าจะลงโทษ (ฝ่ายปรปักษ์) ก็จงลงโทษเยี่ยงที่พวกเจ้าได้รับโทษ และหากพวกเจ้าอดทน แน่อน มันเป็นการดียิ่งสำหรับบรรดาผู้ออดทน” (อัลกุรอาน 16 : 126)

ความผิดตะอูชีร

ความหมายของตะอูชีรตามหลักวิชาการหมายถึงการลงโทษสำหรับความผิดที่บทลงโทษมิได้ถูกบัญญัติโดยอัล-กุรอานและซุนนะฮ์ของนบีมุฮัมมัด ﷺ ดังนั้นบทลงโทษตะอูชีรจะถูกกำหนดตามดุลพินิจของผู้พิพากษาหรือผู้ปกครองรัฐตามรูปคดี ทั้งนี้เพื่อเยี่ยงยาผู้กระทำความผิดและปกป้องเขามีให้กระทำความผิดซ้ำอีก นอกจากนั้นเพื่อเป็นอุทาหรณ์ให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

บทลงโทษตะอูชีรจะแตกต่างจากบทลงโทษหุตุดีด เนื่องจากเป็นบทลงโทษที่มีได้ถูกกำหนดอย่างชัดเจนและเป็นบทลงโทษที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้อยู่เสมอ ตะอูชีรจะครอบคลุมบทลงโทษตั้งแต่การตักเตือนจนถึงการประหารชีวิต ผู้พิพากษาอาจใช้ดุลพินิจกำหนดมาตรการใดๆ เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด ผู้พิพากษามีอำนาจกำหนดบทลงโทษตะอูชีรมากกว่าหนึ่งประเภท หรือเปลี่ยนแปลงบทลงโทษ หรือกำหนดบทลงโทษหนักขึ้น หรือสั่งรอลงอาญา หรือยกเลิกการลงโทษถ้าเห็นว่ามีความจำเป็นเพื่อปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด

อัล-กุรอานและซุนนะฮ์ซึ่งเป็นแหล่งปฐมภูมิของกฎหมายอาญาอิสลามมิได้บัญญัติถึงบทลงโทษตะอูชีรแต่ละประเภทอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ทั้งอัล-กุรอานและซุนนะฮ์ได้บัญญัติถึงความผิดที่มีบทลงโทษตะอูชีรที่ส่งผลอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยให้อำนาจแก่ผู้นำรัฐประกาศให้การกระทำใดๆ ไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยคำนึงหลักการพื้นฐานของอิสลาม นอกจากนี้ผู้นำรัฐยังมีอำนาจออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมความสงบเรียบร้อยของสังคม และลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบดังกล่าว

ความผิดซึ่งบทลงโทษมิได้ถูกบัญญัติโดยอัล-กุรอานและซุนนะฮ์ของนบีมุฮัมมัด ﷺ มีมากมาย ซึ่งสามารถแบ่งเป็นสองประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

1. การกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของชะรีอะฮ์ (กฎหมายอิสลาม) อาทิเช่น การลักทรัพย์ที่ไม่อยู่ในเงื่อนไขฐานลักทรัพย์ที่มีบทลงโทษหัตด ละเมิดสัญญา การรับสินบน การพนัน เป็นต้น

2. การฝ่าฝืนกฎระเบียบหรือคำสั่งอำนาจนิติบัญญัติของรัฐที่บัญญัติบนพื้นฐานของผลประโยชน์ของสังคมโดยส่วนรวม และไม่ขัดกับบทบัญญัติของพระผู้เป็นเจ้า

สำหรับการพิสูจน์ความผิดตะฮ์รนั้น ประเภทและจำนวนของพยานบุคคลมิได้ถูกกำหนดอย่างชัดเจน ดังนั้นความผิดตะฮ์รอาจพิสูจน์ด้วยพยานบุคคลเพียงคนเดียว หรือพิสูจน์โดยพยานแวดล้อมหรือความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ หรือพยานหลักฐานประเภทอื่นๆ ที่ศาลเห็นว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงพอสำหรับพิสูจน์ความผิดที่ถูกกระทำลงไป

ความผิดตะฮ์ร ในอัลกุรอานและซุนนะฮ์

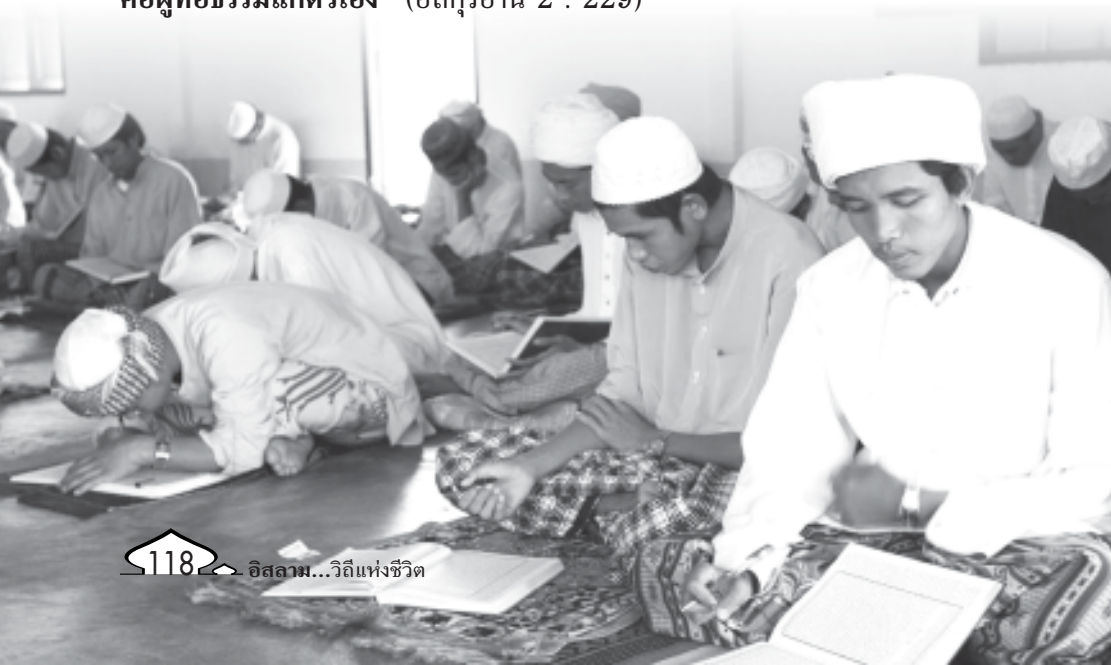
มีความผิดและการฝ่าฝืนที่มีบทลงโทษตะฮ์รหลายประเภทที่ได้กล่าวในอัลกุรอานและซุนนะฮ์ของนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งเป็นการให้อำนาจแก่ฝ่ายนิติบัญญัติและศาลในการกำหนดบทลงโทษสำหรับความผิดและการฝ่าฝืนดังกล่าว โดยต้องคำนึงถึงเงื่อนไขของอายะฮ์อัลกุรอานและซุนนะฮ์ดังกล่าว ตลอดจนสถานการณ์ในขณะที่เกิดขึ้น เช่นความผิดต่อไปนี้ ได้แก่ การห้ามรับประทานอาหารบางชนิด การฝ่าฝืนสัญญาโก่งต่าซึ่ง ตวงและวัด การพัวพันกับดอกเบี๋ย การปกปิดพยานหลักฐาน ให้การเป็นพยานเท็จ การกล่าวหา การดูหมิ่น และการหมิ่นประมาท การรับสินบนการพนัน และการเข้าไปในบ้านของบุคคลอื่นโดยมิได้รับอนุญาต เป็นต้น

สรุป

อิสลามถือว่าการดำรงไว้ซึ่งบทลงโทษที่กำหนดโดยอิสลามถือเป็นการคืนชีวิตแก่นุญษชาติที่นำพาสังคมมนุษย์พบกับความสันติสุขอันแท้จริงหาไม่แล้วสังคมก็จะประสบแต่ความปั่นป่วนและความสยดสยองอย่างไม่มีวันสิ้นสุด ทั้งนี้การลงโทษแก่ผู้กระทำผิดในอิสลามนั้นไม่สามารถกระทำได้โดยพลการหรือปฏิบัติโดยปัจเจกบุคคล การตัดสินคดีต้องดำเนินภายใต้กฎกติกาที่รัดกุม โปร่งใส ยุติธรรมและเสมอภาค โดยที่บรรดานักวิชาการด้านนิติศาสตร์อิสลามได้เขียนบันทึกและอธิบายในตำราที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาในสารัตถะอีกมากมาย

อิสลามถือว่าทุกอย่างที่เป็นข้อห้ามตามศาสนบัญญัติ ล้วนนำมาซึ่งความหายนะแก่ชีวิตทั้งโลกนี้และโลกอาคิเราะฮ์ ด้วยเหตุนี้ บรรดาผู้ศรัทธาจึงไม่มีทางเลือกอื่นเว้นแต่จะมັดระวังมิให้ตกหลุมพรางในข้อห้ามทั้งปวงซึ่งถือเป็นเขตหวงห้ามของอัลลอฮ์ ﷻ หาไม่แล้วเขาจะเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้อธรรม ดังที่อัลกุรอานกล่าวไว้ความว่า

“เหล่านั้นแหละคือहु้ด (ขอบเขต) ของอัลลอฮ์ พวกเจ้าจงอย่าละเมิดมัน และผู้ใดละเมิดขอบเขตของอัลลอฮ์แล้ว ชนเหล่านั้นคือผู้ที่อธรรมแก่ตัวเอง” (อัลกุรอาน 2 : 229)

บทที่ 5

เจตนารมณ์พื้นฐาน 5 ประการในอิสลาม

ความนำ

ในบทสุดท้ายของหนังสือเล่มนี้จะกล่าวถึงเจตนารมณ์พื้นฐาน 5 ประการในอิสลาม โดยพยายามชี้ให้เห็นว่าอิสลามได้กำหนดมาตรการและคำสอนต่างๆ เพื่อเป็นหลักประกันการสร้างความมั่นคงในชีวิตมนุษย์ทั้งในลักษณะของการก่อให้เกิด และการธำรงรักษา มิให้สูญหายหรือนำไปใช้ในทิศทางที่ผิดๆ ซึ่งล้วนสอนให้เรารู้ว่าอิสลามคือศาสนาที่ธำรงไว้ซึ่งสันติภาพที่แท้จริง

นักวิชาการอิสลามเห็นพ้องต้องกันว่าจุดมุ่งหมายสำคัญของการกำหนดบทบัญญัติในอิสลาม คือการปกป้องมนุษย์ให้สามารถดำรงคงอยู่ในห้าประการสำคัญ คือ ศาสนา ชีวิต สติปัญญา วงศ์ตระกูล และ

ทรัพย์สิน อิสลามได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการปกป้อง 5 ประการ ดังกล่าวไว้อย่างสมบูรณ์และครอบคลุม ทั้งในมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการก่อให้กำเนิดหรือมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการผดุงรักษาเจตนารมณ์ ดังกล่าวให้สามารถคงอยู่เคียงข้างกับชีวิตมนุษย์สืบไป

เจตนารมณ์พื้นฐาน 5 ประการในอิสลาม สรุปได้ดังนี้

5.1 การปกป้องศาสนา

อิสลามได้ให้คุณค่าต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ด้วยการสนองความต้องการให้มนุษย์สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของจิตใจด้วยกระทำความดี ตลอดจนสร้างหลักประกันให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในชีวิตที่แท้จริง

วัตถุประสงค์หนึ่งของบทบัญญัติอิสลามก็เพื่อปกป้องศาสนาไม่ว่าในลักษณะของการให้เกิดหรือการธำรงรักษาให้คงอยู่เพื่อทำหน้าที่ชี้นำมนุษย์สู่แนวทางอันเที่ยงตรง โดยผ่านมาตรการต่างๆ ดังนี้

ก. มาตรการการปกป้องศาสนาในลักษณะของการให้เกิด มีดังต่อไปนี้

1. เสริมความเข้มแข็งของหลักการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ศาสนทูตของพระองค์ บรรดาคัมภีร์ เทวทูต (มะลาอิกะฮ์) วันปรโลก (อะคีเราะฮ์) และการกำหนดสภาวะการณ (เกาะดร์) ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสมีใจความว่า

“โอผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงศรัทธาต่ออัลลอฮ์และเราะซูลของพระองค์เถิด และคัมภีร์ที่พระองค์ได้ประทานลงมาแก่เราะซูลของพระองค์ และคัมภีร์ที่พระองค์ได้ประทานลงมาแก่นั้น และผู้ใดปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอฮ์ มะลาอิกะฮ์ บรรดาคัมภีร์ บรรดาเราะซูล และวันปรโลกแล้วไซ้ แน่แน่นอนเขาได้หลงทางไปแล้วอย่างไกล” (อัลกุรอาน 4 : 136)

2. ความศรัทธาเหล่านี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของสติปัญญาและการใช้เหตุผลทางวิชาการ เนื่องจากการเชิญชวนสู่อิสลามต้องอาศัยหลักการใคร่ครวญและการไตร่ตรอง ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสมีใจความว่า

“และพวกเขามีได้ใคร่ครวญในอำนาจทั้งหลายแห่งบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดิน และสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อัลลอฮฺได้ทรงบังเกิดขึ้นดอกหรือ” (อัลกุรอาน 7 : 185)

3. การทำการกัศดีลักการะ (อิบาดะฮฺ) ต่อพระผู้เป็นเจ้า เช่น การละหมาด การจ่ายซะกาต การถือศีลอด และการประกอบพิธีหัจญ์ ซึ่งอิบาดะฮฺเหล่านี้มีเคล็ดลับและจุดมุ่งหมายที่สูงส่ง ที่สำคัญที่สุดคือเปิดโอกาสให้มนุษย์สร้างความสัมพันธ์กับพระผู้เป็นเจ้าอันเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความศรัทธาที่เข้มแข็ง ดังที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวในหะดีษกุดซีัยความว่า

“ไม่มีการกระทำใดๆ ที่บ่าวของฉันได้กระทำไว้ ที่สร้างความพึงพอใจแก่ฉันมากกว่าการที่เขาได้ปฏิบัติในสิ่งที่ฉันบังคับให้กระทำ”

4. อิสลามกำหนดให้มุสลิมทำการเชิญชวนสู่หนทางของอัลลอฮฺ ﷻ ตลอดจน ปกป้องดูแลผู้ที่ทำหน้าที่ดังกล่าว ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสมีใจความว่า

“และจงให้มันขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งกลุ่มหนึ่งที่เชิญชวนสู่ความดี สิ่งใช้ให้กระทำสิ่งที่ชอบและห้ามปรามมิให้กระทำสิ่งมิชอบ และชนเหล่านี้แหละคือผู้ได้รับความสำเร็จ” (อัลกุรอาน 3 : 104)

ข. มาตรการการปกป้องศาสนาให้ดำรงอยู่

หมายถึง อิสลามได้กำหนดมาตรการและแนวทางต่างๆ สำหรับการปกป้องศาสนาจากการทำลาย และการกำจัดอุปสรรคขวากหนามเพื่อการดำรงอยู่ของศาสนา

ส่วนหนึ่งของแนวทางดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

1. อิสลามได้รับรองให้มีเสรีภาพในการนับถือศาสนา เพราะอิสลามมิได้บังคับให้ผู้ใดมานับถืออิสลาม และยอมรับการอยู่ร่วมกันระหว่างต่างศาสนิก และยังอนุญาตให้มีการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติของแต่ละศาสนาอย่างอิสระ ตามที่ได้ปรากฏในประวัติศาสตร์การปกครองในอิสลาม

2. อิสลามได้บัญญัติให้มีการต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์ (ญิฮาด) เพื่อความมั่นคงของศาสนา ปกป้องจากการรุกราน และพิทักษ์รักษาเสรีภาพในความเชื่อ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสมีใจความว่า **“และพวกเขাজบต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์ต่อบรรดาผู้ที่ทำสงครามพวกเข่า และจงอย่ากระทำที่เกินเลย แท้จริงอัลลอฮ์ไม่ทรงชอบการกระทำที่เกินเลย”** (อัลกุรอาน 2 : 190)

3. อิสลามกำชับให้มุสลิมยึดหลักคำสอนอย่างเคร่งครัด ตลอดจนปฏิบัติตามหลักคำสอนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งนี้เพื่อให้จิตใจใสสะอาด อันจะส่งผลดีต่อการมีพฤติกรรมที่ดีในชีวิตประจำวัน ดังที่อัลกุรอานได้ผนวกรวมบรรดาผู้ศรัทธากับบรรดาผู้กระทำความดีอยู่เสมอ เพื่อเป็นบทเรียนว่า การศรัทธากับการกระทำความดีเป็นสิ่งที่ควบคู่กันที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

4. อิสลามกำหนดบทลงโทษฐานพินจากศาสนา (ริดดะฮ์) เพื่อให้เกิดความจริงใจในการนับถือ เพราะการนับถือศาสนา ต้องนับถืออย่างสมบูรณ์แบบ อิสลามมิได้บังคับให้ผู้ใดนับถืออิสลาม แต่เมื่อนับถือแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของผู้นับถือที่ต้องปฏิบัติตามกฎกติกาอย่างเคร่งครัด หากผู้ใดกระทำการที่พินจากศาสนาหลังจากนั้น ก็หมายความว่าเขาได้สร้างความปั่นป่วนทางความคิด และสร้างความสับสนวุ่นวายแก่สังคม ดังนั้นบทลงโทษของความผิดฐานพินจากศาสนาจึงมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความจริงใจในการนับถือศาสนา อันเป็นการให้เกียรติแก่ศาสนานั่นเอง

5. อิสลามได้สร้างกำแพงเพื่อเป็นเกราะกำบัง และเสริมความเข้มแข็งของสังคม ด้วยการทำ อิบาตะฮุ ประเภทต่างๆ เช่นการละหมาดรวมกัน (ญะมาอะฮฺ) การถือศีลอด การจ่ายซะกาตเป็นต้นทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างจิตใจที่มั่นคงของคนในสังคม

5.2 การปกป้องชีวิต

สิ่งจำเป็นอีกประการหนึ่งสำหรับมนุษย์คือการมีชีวิต อิสลามได้วางแนวทางในการป้องกันคุณค่าแห่งชีวิตไว้ดังนี้

ก.มาตรการการปกป้องชีวิตด้านการให้กำเนิด

อิสลามได้อนุมัติการสมรสหรือการใช้ชีวิตคู่ทั้งนี้เนื่องจากการสมรสนั้นเป็นการสืบเผ่าพันธุ์ของมนุษยชาติอันเป็นผู้แทนของอัลลอฮฺบนหน้าแผ่นดินและการสมรสนั้นเป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์อันจะนำมาซึ่งความรักและสันติโดยที่อิสลามถือว่าการมีชีวิตคู่คือส่วนหนึ่งของสัญญาณแห่งความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮฺ ดังที่พระองค์ตรัสมีใจความว่า

“และหนึ่งจากสัญญาณทั้งหลายของพระองค์คือทรงสร้างคู่ครองให้แก่พวกเจ้าจากตัวของพวกเจ้าเอง เพื่อพวกเจ้าจะได้มีความสุขอยู่กับนาง และทรงให้มีความรักใคร่และความเมตตาระหว่างพวกเจ้า” (อัลกุรอาน 30 : 21)

ข.มาตรการการปกป้องชีวิตให้สามารถคงอยู่

1. สิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ คือการมีชีวิตอยู่อย่างต่อเนื่องและการอยู่รอดบนโลกนี้ ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยยังชีพไม่ว่าจะเป็นอาหาร ยารักษาโรค เครื่องแต่งกายและที่อยู่อาศัย อิสลามถือว่าผู้ใดที่ละเลยในการแสวงหาปัจจัย 4 ดังกล่าวเพื่อประกันการอยู่รอดของชีวิตแล้ว เขาได้กระทำความผิดอย่างใหญ่หลวง

2. รัฐอิสลามจำเป็นต้องสร้างหลักประกัน ความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยแก่ประชาชน และกิจการภายในประเทศ ตลอดจนผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรม และการให้สิทธิและเสรีภาพต่างๆ แก่ผู้ได้ปกครองเพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ประชาชน

3. อิสลามได้กำหนดมาตรการการปกป้องรักษาเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การเคารพสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การประกอบอาชีพ การเลือกถิ่นฐานที่อยู่อาศัย และสิทธิอื่นๆ ที่มนุษย์พึงได้ แม้กระทั่งหลังจากมนุษย์ได้สิ้นชีวิตแล้ว จะเน้นการทำลายและสร้างความเสียหายต่อเกียรติและชื่อเสียงของมนุษย์เช่นการใส่ร้ายป้ายสีว่าผิดประเวณี การด่าทอ การดูถูกเหยียดหยาม การทรมานร่างกาย และจิตใจ หรือแม้กระทั่งการทำร้ายศพ ล้วนแล้วเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและเป็นสิ่งต้องห้ามในอิสลาม

4. อิสลามได้ผ่อนปรนในการปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ อันเนื่องมาจากความจำเป็นหรือเกิดความยากลำบากและเกินความสามารถของบุคคลที่จะกระทำการได้ เช่น การผ่อนปรนละศีลอดในตอนกลางวันของเดือนรอมฎอนด้วยเหตุอาการป่วย เดินทาง หรือสตรีมีครรภ์ และการผ่อนปรนในศาสนบัญญัติอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมิให้มุสลิมเกิดความยุ่งยากลำบากในการประกอบพิธีทางศาสนาและไม่ก่ออันตรายต่อชีวิตอันเนื่องมาจากการปฏิบัติศาสนกิจ

5. อิสลามได้ห้ามการฆาตกรรม ทั้งการฆ่าตัวเองหรือผู้อื่น เพราะเป็นอาชญากรรมที่สร้างความเสียหายต่อมวลมนุษยชาติทั้งมวล อิสลามถือว่าการฆ่าชีวิตหนึ่งที่บริสุทธิ์ เปรียบเสมือนการฆ่าชีวิตมนุษย์ทั้งโลก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการฆ่าชีวิตหนึ่งที่บริสุทธิ์ ก็ไม่ต่างไปจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นั่นเอง ทั้งนี้อิสลามถือว่าไม่มีผู้ใดมีสิทธิ์ทำลายชีวิตของใครคนหนึ่งเว้นแต่ผู้ที่ประทอนชีวิตเขาเท่านั้น

6. อิสลามได้กำหนดบทลงโทษประหารชีวิต (กิยาส) สำหรับผู้กระทำความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา และกำหนดให้มีการจ่ายค่าชีวิต (ديات) และค่าสินไหมทดแทน (กัฟฟาเราะฮฺ) สำหรับผู้กระทำความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนาหรือโดยพลาดพลั้ง

7. อิสลามกำหนดให้ประกาศสงคราม เพื่อปกป้องชีวิตผู้บริสุทธิ์และผู้อ่อนแอ จากการล่วงละเมิดและรุกรานของฝ่ายศัตรู

8. อิสลามสอนให้มุสลิมต้องให้ความช่วยเหลือและปกป้องเพื่อนมนุษย์ที่ถูกอธรรม อย่างสุดความสามารถ

9. อิสลามสอนให้มุสลิมรู้จักปกป้องตนเองให้พ้นจากการถูกอธรรมโดยฝ่ายศัตรู

5.3 การปกป้องสติปัญญา

อิสลามได้ให้ความสำคัญต่อการการรักษาสติปัญญาของมนุษย์ เพราะสติปัญญาเป็นสิ่งประเสริฐที่สร้างความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่ถูกสร้างอื่นๆ และด้วยสติปัญญาทำให้มนุษย์มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายในฐานะผู้แทนของอัลลอฮบนหน้าแผ่นดินนี้ด้วยเหตุนี้อิสลามจึงได้วางแนวทางในการรักษาสติปัญญาให้สมบูรณ์ดังต่อไปนี้

1. อิสลามได้ห้ามสิ่งต่างๆ ที่ส่งผลต่อการทำลายความสมบูรณ์ของสติปัญญามนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการห้ามสิ่งมีเมาต่างๆ สิ่งเสพติดหรือสิ่งใดๆ ที่ทำให้มันสมองของมนุษย์เกิดความบกพร่องและไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะมนุษย์เรื่องปัญญา

2. อิสลามได้กำหนดบทลงโทษที่ได้เด็ดขาดสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งมีนเมาหรือสิ่งเสพติดอย่างครบวงจรตั้งแต่ ผู้ผลิตจำหน่าย ผู้สนับสนุน ผู้ซื้อผู้ขาย เจ้าของกิจการ พนักงาน ล้วนได้รับผลตอบแทนอย่างสาสมเท่าเทียมกัน

3. อิสลามได้อบรมสั่งสอนและสร้างจิตสำนึกให้มนุษย์มีสติปัญญาที่สมบูรณ์ เข้าใจสัจธรรม คิดและปฏิบัติในสิ่งที่ดีและถูกต้อง

4. อิสลามได้เรียกร้องให้มนุษย์สร้างความสมบูรณ์แก่สติปัญญาทั้งทางด้านกายภาพและชีวภาพในด้านกายภาพนั้นอิสลามได้สั่งให้มนุษย์รับประทานอาหารที่มีคุณค่าเพื่อให้อวัยวะแข็งแรงอันส่งผลต่อการพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์ ฉะนั้นอิสลามจึงถือว่าไม่บังควรสำหรับผู้พิพากษาที่จะทำการตัดสินคดีในขณะที่ตนหิวโหย ด้วยเหตุนี้ อิสลามจึงส่งเสริมให้ผู้พิพากษารับประทานอาหารก่อนจะทำการพิจารณาพิพากษาคดี ทั้งนี้เพื่อขจัดอุปสรรคและปัญหาในการพิจารณาตัดสินคดี ส่วนการสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้านชีวภาพนั้นก็คือการให้ความรู้และความศรัทธา ดังนั้น เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมทั้งชายและหญิงที่จะต้องแสวงหาความรู้จนวาระสุดท้ายของชีวิต

5. อิสลามได้ยกฐานะของสติปัญญาด้วยการให้เกียรติต่อผู้มีปัญญาที่ดิลิข ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสมีใจความว่า

“จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) บรรดาผู้รู้และบรรดาผู้ไม่รู้จะเท่าเทียมกันหรือ แท้จริงบรรดาผู้มีสติปัญญาเท่านั้นที่จะใคร่ครวญ” (อัลกุรอาน 39 : 9)

6. อิสลามสอนให้มนุษย์ปลดปล่อยสติปัญญาจากการถูกรอบงำทางความคิดที่ผิดเพี้ยนงมงายและไม่ถูกต้อง ฉะนั้นอิสลามจึงห้ามมนุษย์มิให้เกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์ การทำนายพยากรณ์ หรือสิ่งงมงายอื่นๆ และถือว่าผู้ที่มีความเชื่อในสิ่งงมงายดังกล่าว เป็นผู้กระทำความบาปอันใหญ่หลวง

7. อิสลามได้ฝึกฝนสติปัญญาเพื่อให้เกิดผลและรับรู้ถึงสัจธรรมผ่านกระบวนการสองประการต่อไปนี้

7.1 การเอาหลักการที่ถูกต้อง มาคิดไตร่ตรองและ ใคร่ครวญ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในสัจธรรม

7.2 การเชิญชวนให้พิจารณาไตร่ตรองถึงการสร้างสรรค์พลังต่างๆ ของอัลลอฮ์เพื่อให้เกิดความมั่นใจในความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮ์มากขึ้น

8. อิสลามได้สั่งให้พิจารณาไตร่ตรองในความบริสุทธิ์แห่งบัพตัลยูดีอิสลามและวิทย์ปัญญาของบัพตัลยูดีนั้นๆ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสมีใจความว่า

“พวกเขาไม่พิจารณาคุณอัลกุรอานบ้างหรือ และหากอัลกุรอานมาจากผู้อื่นที่ไม่ใช่อัลลอฮ์แล้ว แน่อนพวกเขาจะพบว่าในนั้นมีความขัดแย้งกันมากมาย” (อัลกุรอาน 4 : 82)

9. อิสลามได้สั่งให้มนุษย์ใช้สติปัญญาในการไตร่ตรองถึงลักษณะกายภาพของจักรวาลและใช้เป็นประโยชน์ในการสร้างอารยธรรมอันสูงส่ง

10. อิสลามเปิดโอกาสให้มนุษย์ใช้สติปัญญาในการวินิจฉัยปัญหาทางศาสนาที่มีได้มีบัพตัลยูดีไว้เป็นที่ชัดเจนในกรณีต่อไปนี้

10.1 การวินิจฉัยค้นหาเกี่ยวกับความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของบัพตัลยูดีนั้นๆ

10.2 การวินิจฉัยปัญหาร่วมสมัยทางศาสนา เพื่อให้ครอบคลุมและสามารถบังคับใช้ได้ในทุกยุคทุกสมัยโดยผ่านวิธีการเทียบเคียงตัวบท การคำนึงผลประโยชน์สาธารณะ เป็นต้น

5.4 การปกป้องวงศ์ตระกูล

ประเด็นสำคัญของเรื่องนี้ก็คือปกป้องวงศ์ตระกูลโดยผ่านการสมรส เพื่อรักษาเชื้อสายของการสืบสกุลของมนุษยชาติ จนถึงวาระสุดท้ายของโลกใบนี้ ดังแนวทางต่อไปนี้

1. มีการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการสมรส อิสลามได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการสมรสและส่งเสริมให้ใช้ชีวิตคู่ที่ถูกต้องตามหลักการแห่งศาสนาทั้งนี้เพื่อปกป้องความคงอยู่ของมนุษย์ในการสร้างอารยธรรมของโลกอย่างต่อเนื่อง

2. กำชับให้บิดามารดาให้การอบรมผู้เป็นบุตร ตลอดจนให้ปัจจัยยังชีพและความรักความเอ็นดูที่อบอุ่น

3. ดูแลและปกป้องครอบครัวให้พ้นจากภัยอันตรายเพื่อสร้างสมาชิกชนรุ่นใหม่ที่มีจริยธรรมดีงาม อิสลามได้กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาบนพื้นฐานของความสมัครใจและยินยอม ของทั้งสองฝ่าย ให้มีการปรึกษาหารือในกิจการทุกอย่างของครอบครัวจนเกิดความรัก ความเข้าใจระหว่างคู่สามีภรรยา

4. ควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษและสตรีให้อยู่ในขอบเขตกำหนดให้มีการลดสายตาดำต่อเพศตรงข้ามที่สมรสได้ ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดอารมณ์ใคร่ตามมากำหนดให้สตรีแต่งกายด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์ที่ปกปิดมิดชิดเพื่อให้พ้นจากสิ่งชั่วร้าย ห้ามมิให้ชายหญิงที่สามารถสมรสได้อยู่ปะปนกัน ยกเว้นมีบุคคลที่หญิงไม่สามารถสมรส (มะหรัอม) อยู่ด้วย อิสลามยังได้ห้ามมิให้เข้าบ้านของผู้อื่นจนกว่าจะได้รับอนุญาตจากเจ้าของหลังจากที่ให้سلامแล้ว เป็นต้น

5. ห้ามคุกคามร่างกายของผู้อื่น ดังที่อัลลอฮ์ได้ทรงห้ามการผิดประเวณี เหมือนกับที่พระองค์ทรงห้ามการกล่าวหาหญิงบริสุทธิ์ว่ากระทำผิดประเวณี (กือซฟ) ดังที่อัลกุรอานบัญญัติบทลงโทษของความผิดทั้งสอง ดังมีใจความว่า

“หญิงผิดประเวณีและชายผิดประเวณี พวกเจ้าจงโหมแต่ละคนในสองคนนั้นคนละหนึ่งร้อยที และอย่าให้ความสงสารยับยั้งการกระทำของพวกเจ้าต่อคนทั้งสองนั้น ในบัญญัติของอัลลอฮ์เป็นอันขาด” (อัลกุรอาน 24 : 2)

“และบรรดาผู้กล่าวหาบรรดาหญิงบริสุทธิ์ว่ากระทำผิดประเวณีแล้วพวกเขามิได้นำพยานสี่คนมา พวกเจ้าจงโหมพวกเขาแปดสิบที และพวกเจ้าอย่ารับการเป็นพยานของพวกเขากลายเป็นอันขาด” (อัลกุรอาน 24 : 4)

5.5 การปกป้องทรัพย์สิน

อิสลามถือว่าทรัพย์สินเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ดังนั้นการปกป้องทรัพย์สินจึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังแนวทางต่อไปนี้

1. ส่งเสริมให้หาปัจจัยยังชีพ เพื่อชีวิตประจำวัน อิสลามถือว่าการประกอบอาชีพสุจริตเป็น *อิบาดะฮ์* ต่อพระผู้เป็นเจ้าอย่างหนึ่งหากมีการตั้งใจที่บริสุทธิ์เพื่ออัลลอฮ์ ดังที่อัลกุรอานบัญญัติ ดังมีใจความว่า

“พระองค์คือผู้ทรงทำแผ่นดินนี้ให้ราบเรียบสำหรับพวกเจ้า ดังนั้นจงสัญจรไปตามขอบเขตของมัน และจงบริโภคน้ำจากปัจจัยยังชีพของพระองค์” (อัลกุรอาน 67 : 15)

2. อิสลามได้ให้ความสำคัญแก่อาชีพและผู้ประกอบอาชีพการงาน ดังที่ท่านบิรฺมุฮัมมัด ﷺ กล่าวไว้ความว่า “ไม่มีผู้ใดที่รับประทานอาหารที่ประเสริฐมากกว่าการที่เป็นผลงานของตนเอง แท้จริงนบีดาวูดรับประทานอาหารที่เป็นผลจากการที่ท่านได้กระทำด้วยตนเอง” เป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องหางานแก่ผู้ที่ยังไม่มีงานทำ และจ่ายค่าตอบแทนแก่พวกเขาอย่างเป็นธรรม ดังที่ท่านบิรฺมุฮัมมัด ﷺ กล่าวความว่า “จงจ่ายค่าจ้างตามลัทธิที่ถูกจ้างพึงได้รับ ก่อนที่เหวี่ยงจากการทำงานของเขาจะแห้ง”

3. อิสลามอนุมัติให้ก่อนนิติสัมพันธ์ที่ยุติธรรมแก่คู่สัญญา และไม่
คุกคามสิทธิของผู้อื่น ดังกรณีการอนุมัติการซื้อขาย การเช่า การจ้าง
จํานำ การรวมหุ้นและนิติสัมพันธ์อื่น โดยมีเงื่อนไขว่าไม่สร้างความ
เดือดร้อนแก่ผู้อื่นและเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม

สำหรับมาตรการของอิสลามในการรักษาทรัพย์สินให้ดำรงคงอยู่
มีดังต่อไปนี้

1. อิสลามกำชับให้มุสลิมใช้ทรัพย์สินเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม
ห้ามมิให้กอบโกยทรัพย์สินที่ผ่านวิธีการที่ขัดกับหลักการศาสนา และ
สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น เช่น การก่อนิติกรรมที่มีดอกเบี้ย ดังที่
อัลกุรอานบัญญัติไว้ด้วยความดังนี้

“อัลลอฮฺทรงอนุญาตการซื้อขาย แต่ทรงห้ามดอกเบี้ย”
(อัลกุรอาน 2 : 275)

“จงอย่ากินทรัพย์สินระหว่างพวกเจ้าโดยไม่ชอบธรรม”
(อัลกุรอาน 2 : 188)

2. ห้ามลิดรอนสิทธิในทรัพย์สินของผู้อื่นด้วยการกำหนด
บทลงโทษสำหรับความผิดฐานลักทรัพย์ โกง หรือปล้นทรัพย์ ดังที่
อัลกุรอานบัญญัติไว้ด้วยความว่า

“และขโมยชายและขโมยหญิงนั้นจงตัดมือของเขาทั้งสอง”
(อัลกุรอาน 5 : 38)

3. ห้ามแจกจ่ายทรัพย์สินไปในหนทางที่อิสลามไม่อนุมัติแต่ส่งเสริม
ให้ใช้จ่ายทรัพย์สินในหนทางของความดี ดังหลักการสำคัญของระบบ
เศรษฐกิจอิสลาม ที่ถือว่าทรัพย์สินทุกอย่างเป็นของอัลลอฮฺ ส่วนมนุษย์
นั้นเป็นผู้แทนของพระองค์ในการใช้จ่ายทรัพย์สินไปในหนทางหรือกิจการ
ที่เป็นความดี

4. กำหนดบทบัญญัติในการรักษาทรัพย์สินของ ผู้เยาว์ หรือผู้ไร้ความสามารถ จนกว่าบุคคลเหล่านี้จะมีความสามารถ เช่นรักษาทรัพย์สินของผู้เยาว์จนกว่าเขาจะบรรลุนิติภาวะ

5. วางระบบการเงินบนพื้นฐานของความพึงพอใจและเป็นธรรม โดยกำหนดว่านิติกรรมสัญญาจะไม่มีผลตราใดที่คู่สัญญายังไม่มี ความพึงพอใจและนิติกรรมนั้นไม่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ดังที่อัลกุรอานบัญญัติมีใจความว่า

“ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงอย่ากินทรัพย์สินของพวกเจ้าในระหว่าง พวกเจ้าโดยมิชอบ นอกจากมันจะเป็นการค้าขายที่เกิดจากความ พึงพอใจในหมู่พวกเจ้า” (อัลกุรอาน 4 : 29)

6. เชิญชวนมนุษย์ให้มีการพัฒนาทรัพย์สินจนเกิดดอกผลออก เกยขึ้นในสังคม ด้วยเหตุนี้อิสลามจึงส่งเสริมให้มีการลงทุน เพื่อให้ทรัพย์สินเกิดการหมุนเวียน อิสลามสั่งห้ามมิให้มีการกักตุนสินค้าหรือสะสม เงินทองโดยเปล่าประโยชน์ ทั้งนี้เพื่อให้ทรัพย์สินสมบัติสามารถสร้างความ สบายสุขในสังคมอย่างแท้จริง

บทสรุปท้ายเล่ม

อิสลามเป็นวิถีชีวิตของมนุษยชาติ ดังนั้นอิสลามจึงมีคำสอน ที่ครอบคลุมที่เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในทุกยุคทุกสมัย เป็นคำสอนที่วางบนพื้นฐานแห่งสามัญลักษณ์ของความเป็นมนุษย์ที่ไม่ เคยเปลี่ยนแปลง ดังนั้นกฎที่วางพื้นฐานบนหลักการนี้ จึงสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในทุกยุคสมัยของสังคมมนุษย์เช่นเดียวกัน

سبحان ربك رب العزة عما يصفون وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين

บรรณานุกรม

- จรัญ มะลูลีม. 2541. **อิสลาม ความหมายและคำสอน**. กรุงเทพฯ : อิสลามิกอะเคเดมี.
- บรรจง บินกาซัน. 2546. **อิสลามสำหรับผู้เริ่มสนใจอิสลาม**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสืออิสลาม.
- ประเวศ วะสี. 2545. **สันติวิธีกับสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- ยูซุฟ อัลเกาะรอฎอวี. 2549. **สันติภาพและสงครามระหว่างบทบัญญัติในอัลกุรอานและคัมภีร์โตราห์**. แปลโดยมัสลัน มาหะมะ . สถาบันอิสลาม มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา.
- อนุล อะลา เมาดูตี. 2548. **มาเข้าใจอิสลามกันเถิด**. แปลโดย บรรจง บินกาซัน. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสืออิสลาม.
- อรุณ บุญชม. 2536. **อัลฟิกฮ์(นิติศาสตร์อิสลาม) เล่ม 1**. กรุงเทพฯ : ส.วงศ์เสงี่ยม.
- อะหมัด อัซฮาร์ บาซิริ. 2541. **ระบบเศรษฐกิจอิสลามเบื้องต้น**. แปลโดยอัปดุลละอะ อัรรู. ศูนย์หนังสืออนรา มิเดีย. นราธิวาส.
- อุบัยด์ หะสะนะฮฺ. 2007. **ไม่มีการบังคับ แก่นแท้แห่งศาสนาอิสลาม**. แปลโดย มัสลัน มาหะมะ. สถาบันอิสลาม มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา.
- อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต. 2546. **ประวัติการศึกษาอิสลาม**. วิทยาลัยอิสลามศึกษา. ปัตตานี.
- อิสมาแอ อาลี. 2535. **อุศูลุลฟิกฮฺ**. ปัตตานี : วิทยาลัยอิสลามศึกษา. เอกสารประกอบเวทีสาธารณะ “มิติสิทธิมนุษยชนกับการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”. 2551. มูลนิธิงานวัฒนธรรม ร่วมกับสมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทยและวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

ภาษาอาหรับ

- ابن كثير، أبو الفداء إسماعيل بن كثير القرشي الدمشقي، 1998. تفسير القرآن العظيم. دار السلام. الرياض.
- البيان الإسلامي العالمي لحقوق الإنسان 1980. المجلس الإسلامي في لندن.
- الحري، علي ابن جابر. 1986. منهج الدعوة النبوية في المرحلة الحكيمة. الزهراء للإعلام العربي. القاهرة.
- الزهيلي، محمد. 1977. حقوق الإنسان في الإسلام. بيروت: دار ابن كثير.
- الغزالي، محمد. 1988. خلق المسلم. الطبعة السابعة. دار القلم. دمشق.
- آل فوزان، صالح بن فوزان بن عبد الله. 1421 هـ. الملخص الفقهي. دار ابن الجوزي. المملكة العربية السعودية.
- القرضاوي، يوسف. 1984. الإيمان والحياة. الطبعة العاشرة. مؤسسة الرسالة. بيروت.
- القطان، مناع. 1988. تاريخ التشريع الإسلامي. الطبعة الرابعة. دار المريخ للنشر. الرياض.
- المباركفوري، صفى الرحمن. 1976. الرحيق المختوم. مؤسسة قرطبة للطباعة والنشر والتوزيع.
- المنى، حسن. 1998. أهل الذمة في الحضارة الإسلامية. دار الغرب الإسلامي. بيروت.
- آل موسى، عبد الله بن محمد. 1985. أسباب نجاح الدعوة الإسلامية في العهد النبوي. دار عالم الكتب للنشر والتوزيع. الرياض.
- المودودي، أبو الأعلى. 1987. مفاهيم إسلامية حول الدين والدولة. الدار السعودية للنشر والتوزيع.
- المودودي، أبو الأعلى. 1987. نظام الحياة في الإسلام. الدار السعودية للنشر والتوزيع.
- التحلاوي، عبد الرحمن. أصول التربية الإسلامية وأسايلها 1983، الطبعة الثانية. دمشق: دار الفكر.
- حوى، سعيد. 1979. الرسول. الطبعة الرابعة. دار الكتب العلمية. بيروت.
- حوى، سعيد. 1979. الله. الطبعة الثانية. دار الكتب العلمية. بيروت.
- شاهين، سيف الدين حسين. 1993. حقوق الإنسان في الإسلام. الرياض: مطبعة سفير.
- عثمان، عبد الكريم. معالم الثقافة الإسلامية. 1985، الطبعة الثالثة عشرة. بيروت: مؤسسة الرسالة.
- علوان، عبد الله ناصح. الشباب المسلم في مواجهة التحديات. 1987، الطبعة الأولى. دمشق: دار القلم.
- علوان، عبد الله ناصح. حتى يعلم الشباب. 1985، الطبعة الأولى. دار السلام للطباعة والنشر والتوزيع والترجمة.
- عوض، أحمد إدريس. 1992. الموجز في أصول الفقه. دار الكتب. بيروت.
- مولوي، الشيخ فيصل. 1991، الطبعة الثانية. دور المرأة في العمل الإسلامي. بيروت: دار ابن حزم.
- أبوفارس، محمد عبد القادر. 1986. النظام السياسي في الإسلام. الطبعة الثانية. دار الفرقان. الأردن.
- إعلان حقوق الإنسان وواجباته في الإسلام. 1979. رابطة العالم الإسلامي. مكة المكرمة.

ภาษามลายู

- Abu Urwah. 1989. **Sistem-Sistem Islam**. Cetakam Pertama.
Kualalumpur : Pustaka Salam
- Akmal Hj. Mohd.Zin. 1984. **Asas Pengetahuan Agama Islam**.
Kuala Lumpur : Penerbitan Pustaka Antara.
- Lunggulung, Hasan. 1991. **Asas-Asas Pendidikan Islam**. Kuala
Lumpur : Pustaka Press.
- Muhammad Said Ramadan al-Butiy. 2003. **Membina tamadun
menurut manhaj al-Qur'an**. Terjemahan Haji Muhammad
Rivai Batubara. Selangor Darul Ehsan : Penerbitan Salafi.
- Muhamad Al Ghazali. 1991. **Akhlak Seorang Muslim**.
Penyunting oleh Drs H Moh Rifa'l. Cetakan Kedua
Selangor Darul Ehsan. Malaysia : Thinker's Library.
- Muhammad Said Ramadan al-Butiy. 2003. **Membina tamadun
menurut manhaj al-Qur'an**. Terjemahan Haji Muhammad
Rivai Batubara. Selangor Darul Ehsan : Penerbitan Salafi.
- Nashih Ulwan, Abdullah. 1990. **Pendidkan Anak-Anak dalam
Islam**. Bandung : Klang Book Center.
- Yahya bin Sharfuddin Annawawi. 1992. **Hadith Ampat Puluh**.
Terjemah dan disharah oleh Mustafa Abdulrahman. Cetakan
Ketiga. Kuala Lumpur : Dewan Pustaka Fajar.

ภาษาอังกฤษ

- Al Afandi, Muhd Hamid ; Baloch, Nabi Ahmad. 1980
Curriculum and Teacher Education. Great Britain :
Hodder and Stoughton
- Ahsraf, Ali. 1991. **An Integrated Education System in a Multi,-
Faith and Cultural Country.** Basri, Ghazali ed. Kuala
Lumpur : Sharikat Alat Tulis Soorane.
- Alam, Zafar. 2003. **Islamic Education : Theory and Practice.**
New Delhi : Adam Publishing and Distributors.
- Alavi, S.M. Ziauddin. 1988. **Muslim Educational Thought in
the Middle Ages.** New Delhi : Chawla Composer.
- Al Attas, Syed Muhammad Naqib. 1979 **Aims and Objectives
of Islamic Education.** ed. Great Britain : Hodder and
Stoughton.
- Basri, Ghazali ed. 1991. **An Integrated Education System in
Multi-Cultural Countries.** Kuala Lumpur : Sharikat Alat
Tulis Soorane
- Bilgrimi, H.H; Ashraf, S.A. 1985. **The Concept of Islamic
University.** Great Britain : Antony Rowe Ltd.
- Conference Book on the First World Conference on Muslim
Education.** 1978. King Abdul Aziz University
- Rizavi, Sajjad. 1986. **Islamic Philosophy of Education.**
Lahor : Izharsons Printing
- Shalaby, Ahmad. 1954. **History of Muslim Education.**
Beirut : Dar al Kashshaf.

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูล ความเห็น และบทความประกอบสำหรับหนังสือเล่มนี้

ดร.อิสมาอีลลุตฟี จะปะกียา
อ.ซาฟิี บารู

ดร.ดลวานะ ตาเย๊ะ

ผศ.ดร.อับรอเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต

อ.เจ๊ะเหล๊ะ แซกพงศ์

ดร.มุฮัมมัดซากี เจ๊ะหะ

อ.ญ์อับรอไน้ บิลลาเตะ๊ะ

อ.อับดุลรอฮฺมาน จะปะกียา

อ.ณรงค์ หัชนี

อ.นัศรุลลอฮฺ หมัดตะพงศ์

อ.อับดุลเลาะ อูมา

อ.มาหามะรอสลี แมยู

อธิการบดีมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
ผู้อำนวยการสถาบันอิสลาม
มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
หัวหน้าภาควิชาอิสลามศึกษา
วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี
รักษาการรองผู้อำนวยการ
สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา
มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
รองคณบดีคณะอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
หัวหน้าฝ่ายวิชาการและการต่างประเทศ
สำนักงานคณะกรรมการอิสลาม
ประจำจังหวัดสงขลา
หัวหน้าสาขาวิชาอูคูลุดดีน
(หลักการศาสนาอิสลาม)
มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
หัวหน้าสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
และการเงินการธนาคาร
มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
อาจารย์ประจำสาขาวิชาชะรีอะฮ์
(กฎหมายอิสลาม) มหาวิทยาลัย
อิสลามยะลา
อาจารย์ประจำสาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
เจ้าหน้าที่คณะอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

